

La Normal i el magisteri primari a Girona, 1914-1936: ensenyament públic i ideologies a les comarques gironines

Joan Puigbert i Busquets

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

LA NORMAL
I EL MAGISTERI PRIMARI
A GIRONA. (1914-1936)

Ensenyament Públic
i Ideologies
a les Comarques Gironines.

TESI DOCTORAL PRESENTADA PER JOAN PUIGBERT I BUSQUETS

DIRECTOR: DOCTOR EMILI GIRALT I RAVENTÓS

GIRONA, JUNY DE 1984

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA. UNIVERSITAT DE BARCELONA.

Portada:

Façana d'Athenea (1913) edifici de R.Masó, Sala d'Actes de la Normal de Girona (1917-1936)

5. LA PLENITUD DE L'EUFORIA DEL MAGISTERI.

5.1. El magisteri públic gironí: de l'eufòria al desencís.

El curs 1932-33 és, potser, el de culminació de l'empenta renovadora de l'ensenyament primari iniciada amb la proclamació de la República. Les bases legals i l'embranchida reformista havien estat, certament, donades el curs anterior; però els seus efectes es deixaren sentir plenament al llarg del curs 1932/33.

El curs s'estrenava encara sota la ressonància de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya i la solució que propugnava al tema de l'ensenyament. Ja hem assenyalat la reflexió assenyada de Pere Blasi sobre els efectes negatius que comportava el dualisme escolar plasmat en l'Estatut. Aquesta reflexió estava en la línia tradicional del magisteri gironí, sempre enemic de solucions que comportessin el menyspreu i/o la fragmentació del magisteri públic. En la mateixa positura es manifestaren altres mestres gironins. Per exemple, Lluís Panadés (mestre de Pardines) en l'article "Un perill?". O Celestí Roigé, que alertava la Generalitat del perill de posar-se en contra seva el magisteri públic si creava una xarxa escolar pròpia servida per mestres triats de les escoles privades:

"Els mestres particulars es belluguen i ben bé coneixem prou on van les seves activitats.(..) Aquests senyors per les seves conveniències han estat fora de l'ensenyança oficial, i el que ara pretenen és quedar-se a la ciutat, buscant posicions que tenen més ben guanyades els mestres oficials".

Tot cercant una possible solució que amorosís el problema del dualisme escolar, proposava:

"No obstant, escoles de la Generalitat a base de mestres oficials de Catalunya pot ésser una solució que sempre serà mirada amb més simpatia."
(263)

Els problemes de política educativa, tanmateix, continuaran essent vius. D'una banda hi havia sectors del magisteri que no havien acollit de bon grat el laïcisme escolar, i de manera insidiosa, i segons alguns orquestrada, ho feien patent, tot burlant l'esperit de la llei. Ho denunciava Vicens Puig en posar de relleu l'existència d'una campanya d'ostentació del crucifix per part de moltes mestresses.(264)

Amb tot, la principal qüestió pendent continuava essent la salarial, i més genèricament la de la consideració social de l'ensenyament primari com a un servei públic primordial. En aquest sentit, Pere Blasi no tenia cap inconvenient a manifestar la seva adhesió a una proposta de la U.G.T., que defensava, en síntesi, que "...els funcionaris de l'Ensenyament fossin equiparats als funcionaris tècnics de l'Estat..".(265)

A desgrat, doncs, de les innegables millores aconseguides pels mestres amb la implantació de la República, cal dir que no s'havien satisfet totes les reivindicacions del magisteri. Però, a més, la reforma en profunditat empresa pel ministre Marcel·lí Domingo va perdre bona part de la seva inicial vigoria amb el ministeri de Fernando de los Rios. Això provocà un cert desencís. Els primers símptomes d'aquest desencís els trobem el mes de desembre del 1932. Vicens Puig, evidencia el contrast entre la política de M.Domingo i la de Fernando de los Ríos; la política del nou ministre és un autèntic fracàs, segons V.Puig, i aquest fracàs es manifesta en el pressupost per l'any 1933. Insistent en aquesta valoració negativa de la política del ministeri, Josep Mascort es manifesta decebut davant el projecte de llei de bases per a la reforma de la 1^a i 2ª ensenyança.(266)

Per completar el panorama, una disposició del Ministeri incidia, precisament, en l'aspecte més sensible pel magisteri gironí: "Hemos visto con sorpresa amarga la disposición dando entrada en el escalafón a los llamados 'Maestros laicos'". A partir de l'article de C.Roigé les manifestacions escrites es multipliquen, i sempre en el mateix sentit: benvingut qualsevol mestre al cos del magisteri públic, sempre, però, que això no

signifiqui privilegis ni discriminacions. Tots els escrits subratllen un idèntic malestar per aquesta incorporació indiscriminada i arbitrària d'aquests mestres laics al cos del magisteri públic. Martí Boada, com a portaveu dels mestres interins, expressa la discriminació de què són víctimes. I Joan Vidal remarca els molts milloraments que l'ensenyament primari ha aconseguit amb la República, però no pot deixar de confessar que aquesta disposició és, certament, un error.(267)

Precisament Joan Vidal, en l'article esmentat, comenta que entre el magisteri hi ha una excessiva tendència a la crítica i a no trobar res prou bé. I, en aquest sentit, i entre altres exemples, contesta les crítiques que alguns havien fet als cursets de selecció, que suplien les oposicions. Que aquestes crítiques existien és obvi. Conrad Prat (mestre de Calella), per exemple, considerava que els cursets representaven unes despeses grans per als futurs mestres, i que per això mateix era millor el sistema d'oposicions. I Josep Mascort, unes setmanes més tard, afirmava que aquests cursets de selecció eren massa llargs i densos de contingut, i excessivament selectius (268). En aquest mateix sentit hem de recordar els articles de Jesús Mercadé i E.Perich publicats a El Autonomista:

"(...) Los cursillos no han servido ni sirven para aquilatar valores, porque somete a los actuales a los caprichos del contenido teórico de quienes (algunos) se erigieron en superguía, en vez de limitarse a descubrir lo importante y lo no importante en las diferentes partes de la personalidad, y a iniciar y fortalecer la aspiración propia, no cedida, hacia una superación de valores, en todos los estados de ánimo y sectores del trabajo.

En los actuales cursillos de selección se busca más al maestro que al educador; procuran indagar, ver la posibilidad objetiva, materialista, en vez de escudriñar la capacidad de adaptación del alma del educador a la vida de la escuela; y así vemos que naturalezas vivas que atraen en su camino, son sustituidas por otras reposadas que no han sabido ni saben dar a la escuela aquella sensibilidad exaltada de la que sale todo impulso creador.

En el actual procedimiento de selección ensayado,

se parte de un principio erróneo; se busca el dominio de la materia, confundiéndolo con la capacidad de expresión para hacer resaltar lo esencial de entre el conjunto de fenómeno que se ofrecen en la vida,... ¿Cursillos? Fruto de la ilusión, de la voluntad teorizante, negación de la personalidad del contenido social del maestro, anulación de la aspiración propia."(269)

Tanmateix, cal reconèixer que no es donen alternatives vàlides. Prou que s'endevina aquest desconcert en llegir, per exemple, les reflexions d'un altre mestre, E.Perich:

"No se puede estar conforme con el apartado d) del Plan de Selección de Maestros presentados por la S.A.M.O.

(...) Nadie que haya leído dicho Plan podrá estar conforme con el apartado d) del mismo, por estar propenso a violar los derechos del maestro aspirante. (...)

Demos una mirada retrospectiva y fijémonos en lo que ha pasado en los cursillos de selección ¿Qué orientación había? ¿Qué orientación habrá en los futuros? ¿De qué depende todo esto?.

Y ahora, ¿por qué razón el maestro que por segunda vez acuda a los cursos de perfeccionamiento que se piden y tenga la fatalidad de no poder ingresar en la lista de colocación quede ya eliminado definitivamente? (...) El tiempo empleado para el fin que se propone ¿no le puede servir de nada?. Los años que lleva ejerciendo en una escuela ¿no le darán ningún aprecio?. ¿Sería eso proceder con justicia?(...)."(270)

Els cursets tenien, certament, un caràcter selectiu. En el cas de Girona, havien superat la segona prova 87 opositors. La tercera, i darrera prova, només la superaren 53 mestres (24 mestres i 29 mestresses).(271)

Tanmateix, el curs acadèmic el defineix primordialment el gran ventall d'activitats culturals i de perfeccionament que van realitzar-se. En aquest sentit El Magisterio Gerundense informà dels programes del Seminari de Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Però el realment important fou el seguit de conferències organitzades a les comarques gironines. Sense ser exhaustius podem reportar notícies de les següents conferències: "La nova

missió social de l'Escola", per Leonor Serrano, a Girona, el 6 de novembre; "Educació, cultura i Estat", per Joan Roura Parella; "Bases del treball escolar i formació d'ambient" per l'inspector Josep Junquera, a Girona, el diumenge 19 de febrer; conferència a Girona de Cassià Costal (1 de maig); "Política cultural de la República", per J.Mª Corredor; i "Petita lliçó de Filosofia", per Cassià Costal, a Llagostera.(272)

D'entre aquestes conferències val la pena, crec, subratllar-ne algunes pel seu caràcter innovador o per altres circumstàncies que els donen especial relleu en el context gironí.

En primer lloc la de Joan Roura i Parella. Val la pena d'assenyalar que el conferenciant era d'origen gironí, i professor de Filosofia de l'Educació. Havia estat organitzada per l'Associació Provincial del Magisteri.

Presidiren l'acte els Inspectors Josep Junquera, i Montserrat Torrent; els professors C.Costal, i Angel Frigola; i altres personalitats. Obrí l'acte Pere Blasi, com a President de l'Associació. El conferenciant parlà dels valors:

"però els valors són inseparables de la Cultura.(...) Des de Nietzsche, el nostre temps viu sota la idea central de Vida. Dels diferents conceptes de vida, solament interessa...aquell que ve expressat: Vida-Cultura-Història.(...) En tota comunitat viu una voluntat de forma: l'Estat. Ell dóna unitat a la cultura. L'Estat és educador. En el sí de l'Estat lluiten avui els partits. El conferenciant té plenes esperances de què el sector educatiu salvi la seva llibertat. Sembla com si a l'Estat no li quedin més que dues possibilitats: el comunisme o el feixisme educatiu.(...).(273)

La influència de l'idealisme alemany i més específicament de Spranger, és ben palesa.

És molt il·lustrativa del pensament de Cassià Costal la conferència que pronuncià el dia 1r. de maig a la Secció local de la U.S. de C. (Unió Socialista de Catalunya). El dia i el lloc són claus per fer-nos adonar que ja aleshores era proper a l'esmentat partit. D'altra banda, els conceptes que

exposa són nítidament socialistes:

"(...) Però aquesta festa, amics meus, no és encara prou alegre. I no ho és, perquè el treball tampoc ho és encara, perquè el treball no és el que hauria de ser. El treball, en una societat capitalista, és sempre com una subjecció (va de fora a dintre). El treball, en un règim socialista, serà com una creació (anirà de dintre a fora). L'individu humà tindrà la seva plena personalitat."

Tot seguit C.Costal exposa l'evolució del nen en relació amb els objectes exteriors i la seva transformació: en definitiva, en relació amb el "treball":

"(...) Els nens no fan pas les coses per als altres, en un sentit d'utilitat, de professionalisme, no. Els nois fan les coses només en un sentit de funció, d'activitat; no pensen, per exemple, en el guany, ni en les relacions amb l'amo. Ho fan amb tota espontaneïtat i desinterès.

Aquesta mena de treball no té res a veure amb la producció ni amb l'economia. És el treball en funció de necessitat biològica, d'interès estètic, d'afany de fer coses, de plasmar realitats.(...)"

I a partir d'aquí s'estén en la consideració de què és el treball en una societat capitalista, i què serà en una organització socialista. I les implicacions educatives d'aquesta transformació.(274)

En un altre sentit és interessant també la seva conferència sobre els valors ètics, pronunciada a Llagostera. En aquest cas, sobretot, per la claretat de la seva exposició, que no deu allunyar-se gaire del que devien ser les seves classes a l'Escola Normal. Esmenta, com a punts de referència, Scheller, i sobretot Kant, i els fenomenologistes.

"L'Estat ha de realitzar almenys dos valors: justícia i ordre. La dificultat està en determinar què és ésser just. Pot dir-se que és "reconèixer un dret a un altre". Per això és necessari que hi hagi una relació interferent entre persones d'una mateixa categoria. I podem considerar que els homes tenen la categoria de persones quan realitzen valors. Si no, es queden en la categoria de mers éssers psíquics.

Fem que tots els homes siguin persones. Així, de l'actual escala: valors, dret, ciutadans i organismes

de l'Estat, podem esborrar el terme dret, que porta en si un principi de coacció, i conquerirem un nou estadi -un estadi de vida superior- en la marxa ascendent dels homes."(275)

També, l'Escola Normal organitzà aquest curs un important cicle de conferències, i altres activitats d'extensió formativa.

Tot un ampli camp d'actuació fa referència a l'ensenyament del català, i al problema pedagògic del bilingüisme. Sota els auspicis de la Inspecció i del Comitè de la Llengua va organitzar-se un Curset de Llengua Catalana, a celebrar a Santa Coloma de Farners, a càrrec de Josep Mascort, mestre de Vilannà. Unes setmanes més tard, però, el Curset prosseguí a Girona.(276)

El tema que despertava més interès i que presentava majors dificultats pràctiques, era el del bilingüisme. Com a preparació per a l'aplicació de les Normes dictades pel Comitè de la Llengua se celebraren un seguit de conferències a les comarques gironines. Així, doncs, es pretenia potenciar un real ensenyament en català. La primera conferència de la sèrie fou donada a Girona, el dia 9 d'abril, per Alexandre Galí. Unes setmanes més tard, el mateix Alexandre Galí parlà a Puigcerdà sobre "Mètodes més adequats per l'ensenyament del català", era el 14 de maig (277). Alexandre Galí havia de parlar, també, a Figueres, però a darrera hora fou substituït per Sebastià Pla; l'acte fou presidit per l'inspector de la zona, Josep Villergas (278). A Ripoll fou també substituït A.Galí, per Josep Barceló i Matas.(279)

En realitat aquest rosari de conferències responia al propòsit de sensibilitzar el magisteri sobre la problemàtica lingüística plantejada pel decret de bilingüisme. En aquest sentit, Josep Mascort proposava de commemorar la diada del 29 d'abril, diada del Decret de Bilingüisme, com a símbol de l'adhesió a la República, en vistes a què la jornada del 14 d'abril havia passat desapercibuda.(280)

Ja estem assabentats que a les eleccions al Parlament de Catalunya, van ser elegits diputats per Girona els mestres Pere Blasi i Xavier Casademunt. El Magisterio Gerundense els felicità efusivament (281). En obrir-se les sessions del Parlament, Josep Mascort el saludà amb alegria.(282)

L'any 1933, d'altra banda, el Patronat Escolar de Barcelona tornà a treure a concurs, per ampliació de plantilla, places de mestres. Concretament, 25 de mestres i 25 més de mestresses. Cal dir que un bon grapat dels mestres seleccionats eren mestres de Girona (15 mestres i 16 mestresses, segons El Magisterio Gerundense). Entre els mestres escollits figuraven Pere Blasi, Xavier Casademont, Isidre Macau, Josep Cozcolluela,...La ciutat de Barcelona podia gloriarse d'anar conformant un magisteri públic prestigiós i eficaç, a costa, però, de les comarques gironines que perdien alguns dels seus capdavaners. (283).

Pel trasllat a Barcelona de Pere Blasi i Isidre Macau, la Comissió Permanent de l'Associació de Girona nomenarà provisionalment Silvestre Santaló i Francesc Canós per ocupar els càrrecs directius que havien restat vacants.(284)

Anteriorment, el mes de febrer, l'Associació elegí el seu Delegat per a la Federació Catalana. A manca dels resultats del partit judicial de Figueres (que desconeixem), l'escrutini donava els següents resultats:

Partit de Girona:	L.Jou, 17 vots; J.Mascort, 17; Josep Calzada, 16; i Ricard Ballester,16.
Partit de la Bisbal:	els mateixos candidats, i tots amb 23 vots.
Partit d'Olot:	els mateixos candidats amb 47 vots.
Partit Sta.Coloma:	ídem, amb 20 vots.
Partit Puigcerdà:	L.Jou, J.Mascort, i J.Calzada, tots tres amb 15 vots; R.Boixadós, 14 vots; i R.Ballester, 1 vot.

Així, doncs, el total parcial de l'escrutini era:
L.Jou, 122 vots; J.Mascort, 122 vots; Josep Calzada, 121,vots; Ricard Ballester, 107,vots; i Ramon Boixadós, 14 vots.(285)

Al seu torn també la Confederación Nacional de Mestres de Girona renovà la seva Junta Directiva. En concret, Joaquim Saurina, mestre d'Amer, fou escollit com a Delegat Provin-

cial. Completaven la Junta, Josep Bertran, Agustí Prat, Teresa Solà, Enric Farreny, Lluís Faig, i Ignasi Basades.(286)

Dins les activitats de formació del professorat hem de referir-nos als Cursets de Perfeccionament organitzats conjuntament per les Normals i les Juntes Provincials d'Inspectors. Van iniciar-se el mes de maig del 1933. Duraven quinze dies, i anaven destinats sobretot als mestres rurals. Al Curs organitzat a Girona podien assistir-hi 20 mestres i 20 mestresses, i comptaven amb un subsidi de 50 ₧ (287). Però, a més, i simultàniament, hi havia el Curset organitzat per la Normal de la Generalitat. De Girona hi van assistir els mestres Segismon Tibau, Salvador Vicens, Lluís Garrit, i Joan Ibars, i les mestresses Carícia Bargalló, Teresa Vinyals, Francesca Casals, i Maria Dorca.(288)

També durant aquest curs va ser ampliada la plantilla d'Inspectors. Més concretament, hi hagué 53 nous Inspectors i 16 noves Inspectores. D'entre els nous Inspectors remarcarem Josep Lloveras Gironella, de Girona, que amb el núm. 2, trià una vacant de Lleida. I Pilar Munárriz, la qual amb el número 13, va escollir Girona. També van ser escollits alguns "Inspectores-Maestros"; fins a un número total de 10; cap d'ells era de Girona.(289)

Un tema nou a les planes de la revista professional gironina, reflex de les noves condicions del moment, és el de la coeducació. Va ser tractat per Celestí Roigé.(290)

Cal dir que aquest curs fou força notable des del punt de vista de la producció bibliogràfica. A les planes d'El Magisterio Gerundense van ser recensionades dues publicacions del mestre de Perelada Tomàs Vicens, una de Carles Rahola i una altra de J.Barceló i Matas. La publicació de Carles Rahola era Vides modèliques, editada per Dalmau Pla,S.A. L'obra de J.Barceló i Matas era el Compendio de iniciación a la lectura (cartilla), de l'editorial Seix i Barral, recensionada per Tomàs

Vicens, precisament. Els dos opuscles de Tomàs Vicens són Qüestions prehistòriques i altres notícies de Perelada i El resumen meteorològic local del año 1932. Breve estudio de la tramontana. I Spinoza, de J.Serra Hunter, editat a Gràfiques D.Rahola, de Girona, amb recensió de Cassià Costal.(291)

Com a cloenda d'aquest curs 1932/33 hem de referir-nos a la Diada Pedagògica celebrada a Palamós. Aquest estiu la feren plegats els mestres de l'Associació de la Bisbal i Girona. Va ser convocada pel dia 2 de juliol. Va ser un èxit total, de companyonia i entusiasme. Tal i com estava previst va parlar Pere Blasi, en nom del Comitè de la Llengua: "...el fins ara nostre Blasi,..., ens parlà..de la necessitat d'emprar únicament la llengua materna els primers anys d'escolaritat (...). Una conseqüència -diu- del bandejament del català de l'Escola, és l'handicap de l'obrerisme català. Els dirigents d'aquests són, en la quasi totalitat castellans. Aquells saben parlar, i el que sap parlar s'endu les masses al seu darrera(..)" També parlà Josep Junquera sobre "Centres d'interès i projectes" (292)

Tot un altre clima, amb tot, es respira a partir del darrer trimestre del 1933. Les crítiques al govern de la República es multipliquen, i una onada de desencís sembla haver-se apoderat d'amplis sectors del magisteri públic gironí. Fins i tot sembla que s'acreix la divisió al si de l'Associació. És una sensació difusa, però que es tradueix en alguns escrits. Fins i tot, al llarg d'uns mesos, augmentarà molt la presència del castellà a la revista de l'Associació. També ara trobarem noves firmes, algunes sota pseudònim, com Brown, Lector, i altres ja conegudes com L.Moreno. També signen sovint articles, Sebastià Monjonell (mestre d'Osor), Vicens Puig, Joan Vidal (ara mestre a Banyoles),...

Aquest canvi que detectem ja s'havia iniciat els mesos anteriors, innegablement. Però ara aflora amb molta més força. Obviament, cal atribuir-lo a un fenomen més ampli, de

caire polític-social. I, en aquest sentit, el malestar entre el magisteri gironí en seria un reflex sectorial. Sigui com sigui, cal reconèixer que a Girona coincideix amb una renovació de la Comissió Permanent de l'Associació, a causa del trasllat a Barcelona de Pere Blasi i I.Macau. Potser podem aventurar que el clima de decepció assumeix a Girona unes dimensions més pregones precisament a causa d'aquest empobriment continuat del magisteri, de forma que bona part dels capdavanters de l'Associació ara residien a Barcelona. El President provisional, Silvestre Santaló, convocà pel dia 24 de setembre els electors. La nova Comissió Permanent quedà constituïda per Lluís Moreno, President; Ricard Camó, Tresorer; i Vicenç Puig, Secretari. Lluís Moreno, doncs, retornava a la Presidència de l'Associació Provincial. I hi retornava amb una certa actitud crítica i polèmica. Ja en el seu primer article d'oferiment manifestava algunes preocupacions:

"Ya han llegado a mí voces de zozobra ante la posibilidad de un crecimiento de los patronatos, de una intervención posiblemente dañosa de los municipios en la enseñanza, de una excesiva centralización de servicios en Barcelona, etc., etc..."(293)

Potser Lluís Moreno no era la persona més indicada, en aquells moments si tenim present la seva història per tornar a presidir l'Associació.

També a nivell de Partits judicials l'Associació renovava els seus càrrecs. Així, el Partit de la Bisbal passava a ser Presidit per Benet Brugué i Riera, amb la col.laboració dels vocals Antònia Bonay Vidal, Pere Bech Llauro, i Bonaventura Mir Mallol.

Cal tenir present que ja des del curs passat funcionaven els Consells Provincials de Primera Ensenyança. Vigilaven, entre altres qüestions, l'acompliment de les lleis establertes. I sovint havien d'esmenar incorreccions de les escoles privades. Així, per exemple, el Consell Provincial de Girona manà clausurar una escola privada oberta a Darnius fins i tant no complís amb els tràmits legals. O determina:

"comunicar al Presidente del Consejo local de Llansà que no tolere la reapertura de las Escuelas privadas de aquella población en septiembre próximo si antes no se hallan en estado de funcionar legalmente. Pedir informes acerca del funcionamiento clandestino de una Escuela privada en Salt..."(294)

Presidia aquest Consell Provincial el professor J.Font i Fargas.

D'altra banda, la supressió de les escoles congregacionistes va ser obviada amb la transformació de les esmentades escoles en Mútues Escolars. A Girona aquest canvi es denota els mesos de març i abril del 1933. Així, el Consell P. de Primera Ensenyança registra la Mútua Escolar Balmes, de la qual depèn el col·legi privat de nenes de la carretera de Barcelona, n.21 de Girona. O és informat que passen a dependre de la Mútua Escolar Masmitjà els col·legis privats de Lloret de Mar, Blanes, la Bisbal, Santa Coloma de Farners, Cassà de la Selva, i Sant Feliu de Guíxols. D'aquesta Mútua Escolar n'era President, significativament, Josep Mª Vilahur. De la Mútua Escolar Baldiri Rexach depenien els col·legis de Girona (c. Nord, n.2), Salt, i Pont Major. I de la Mútua Escolar Gerundense, els col·legis de Girona dels carrers Claveria, n.10, i de la Mercè, 8.(295)

Però, amb tot, restava en peu la problemàtica plantejada amb la previsible desaparició de moltes escoles congregacionistes.

Per això, van constituir-se a cada província unes Comissions mixtes per a la substitució de l'ensenyança religiosa. A Girona presidia aquesta Comissió Josep Junquera, i n'era secretari L.Moreno Torres.

Certament, les resistències per a la substitució de les escoles congregacionistes foren moltes. Per això el Consell Provincial hagué de redactar una Circular urgint la constitució de les comissions locals per a la substitució de l'ensenyança religiosa, i advertint de què calia notificar les resis-

tències que poguessin entorpir el compliment de la llei.(296)

Segons informes de la Inspecció gironina, a Girona havien de crear-se 239 escoles noves per substituir aquelles que regentaven els ordres religiosos. Aquests informes foren tramesos a la Direcció General de Primera Ensenyança (El Mag.Gerund., n.1206,31 d'agost, 1933). Val a dir que aquestes dades no coincideixen amb les dades oficials que establien 109 escoles congregacionistes (26 de nens, i 83 de nenes).(297)

Una altra font de problemes fou la Constitució a Catalunya d'un "Consejo Regional de Primera Enseñanza". Els fets polítics paralitzaren la formació de l'esmentat Consell.
(298)

El problema bàsic d'aquest Consell Regional era que entre els membres hi havia d'haver representació dels mestres, però no per elecció dels mateixos mestres; en definitiva, els mestres de Girona temien de no ser-hi representants. I això aixecà velles reticències i prevencions. Les manifesta L.Moreno, en l'article "De Federación", en escriure que la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya era poc eficaç, perquè tot és resolt a nivell estatal, i insisteix:

"Si se recuerda que el Magisterio catalán ha estado, en un casi totalidad, separado de los elementos regionalistas por su especial concepción del problema de la enseñanza primaria, completamente opuesta a las conquistas logradas por los Maestros para emanciparse del caciquismo pueblerino...El temor de que se confie la dirección de la escuela en Cataluña a personas ajenas a la profesión, de la extensión desconsiderada de patronatos escolares,.."(299)

S'explica la prevenció davant la creació de l'esmentat Consell Regional.

I es fan ressò de crítiques, com la de la gratificació complementària de 3.000 ₧ als mestres de Barcelona. O fins es recullen crítiques duríssimes contra els Estatuts de Catalunya i el País Basc, manllevades de La Escuela Nacional, de Bilbao:

"...al desgarrón de Cataluña,.., va a suceder, un nuevo golpe a la unidad nacional. La desmembración de la Patria española,..,será en breve plazo un hecho doloroso.."(300)

Entretant es van celebrar eleccions generals a Corts (19 de novembre, i 3 de desembre en segona volta): comportaren un triomf dels partits de dretes. Per això podia escriure L.Moreno, amb evident encert, "Final de una Etapa". L.Moreno ho aprofità per fer una valoració de la política educativa de la República fins aquell moment; valora molt positivament l'actuació del ministre M.Domingo, però no, en canvi, la dels altres ministres:

"Sobre todo ha producido desencanto la faena de los Ministros y Directores Generales socialistas, toda vez que ellos eran los que más buenos deseos habían mostrado en la oposición a favor de la Escuela y del Magisterio."(301).

Aquesta enyorança de la política de Marcel·lí Domingo apareix sovint a les planes de El Magisterio Gerundense.

5.2.El curs 1932/33 a l'Escola Normal de Girona:un curs pletòric.

El curs 1932/33 és el curs més pletòric d'activitats i més engrescador dels viscuts per l'Escola Normal gironina durant aquest període de la Segona República. Esdevé, doncs, tot un índex d'allò que hagués pogut ser l'activitat acadèmica de la Normal gironina si les circumstàncies polítiques no haguessin enterbolit les perspectives de l'ensenyament i haguessin permès una consolidació de les orientacions del Pla Professional.

La Normal de Girona tenia assignada una quota de 20 alumnes nous. Es constituí el Tribunal d'ingrés-oposició format pels professors M.Xiberta, M.Clutaró, i J.Font, i pels Srs.Batlle, nomenat pel Consell Provincial, i J.M.Torrent, pel Consell d'Inspecció, per tal de seleccionar els que serien admesos. Un dels opositors admès -Joan Viñas Carles- no prosseguí els seus estudis.

D'altra banda, es concediren matrícules gratuïtes a Carme Barceló i Corominas, Florentina Barceló i Corominas, Juli Maymí i Diago, Francesc Bosch i Perpiñà, i Alfons Freixas i Pou.

Els delegats de curs al Claustre per aquest any eren: Josep Bordas, Joan Vidal, Joaquim Frigola, Arseni Puigmal, i Jesús Abras. Els delegats feren algunes peticions al Claustre. Així, Josep Bordas, en nom de 2n. professional demanà que les classes comencessin a les 8 del matí, per poder disposar a les 10 de mitja hora d'esbarjo; fou acceptada, aquesta proposta. També sol·licità de poder disposar de l'Enciclopedia Espasa, i el claustre acordà donar-los totes les facilitats per al seu ús. Al seu torn, el representant del 1r. professional, Joan Vidal, demanà que se'ls assignés una aula; el Claustre hi accedeix "siempre que sea posible sin causar extorsión a la buena marcha de las clases."

El gener del 1933 tingué lloc una petita vaga que és com una premonició de les que esclataran amb molta més virulència l'any vinent. Amb prou feines n'hem trobat referències; només al llibre d'actes consten les manifestacions de T.Recas, A.Cortina, i M.Xiberta informant que els alumnes de 3r. curs del Pla 1914, "no han asistido a las clases", i per això "se acuerda que los alumnos del referido curso sean llamados por la Dirección."

Diversos cursos pensaven en excursions d'estudi. Els de 1r. professional, a proposta dels professors Jordà i Gomis, decidiren d'anar a Barcelona, Tarragona i Balears "con fines de ampliación de conocimientos artísticos y naturales", i sol·licitaren l'ajuda econòmica de la Generalitat. La Generalitat els concedí una subvenció, i l'excursió es realitzà a final de curs, amb els professors Jordà, Gomis i Recas. Els alumnes de 4t. curs Pla 1914 organitzaren un viatge a Madrid i rodalies. Aconseguiren una ajuda del Ministeri d'Instrucció Pública, de 4.000 Ptas. Sortiren de Girona el 12 de juny del 1933 cap a Lleida, Saragossa, Guadalajara, Madrid, Toledo i El Escorial. Eren 14

nois i 36 noies, i anaven acompanyats dels professors Xiberta, Julià, i Díaz-Faes. Per últim, "el Sr. Bordas manifiesta el deseo de los alumnos del profesional 2º de organizar un viaje de estudios a Bélgica". No sabem exactament si es va realitzar.

Tret dels petits incidents esdevinguts el primer quadrimestre (vaga dels alumnes de 3r. curs Pla 1914), la conducta de l'alumnat és valorada pel professorat com a positiva. Només es produí un incident entre els alumnes Gil i Freixas que merequé del Claustre l'acord de què "se les aperciba como sanción disciplinaria a su conducta impropcedente."(302)

Aquest curs va ser nomenada Directora de l'Escola Normal la professora Teresa Rocas. Presideix ja el Claustre del mes de novembre. Ben avançat el curs, d'altra banda, Teresa Recas permuta les seves classes de Labor i Economia Domèstica amb les de Pedagogia de Mercè Clutaró. En una reunió, el 15 de maig del 1933, amb l'Inspector General de Primera Ensenyança, es parla de les reiterades peticions de Teresa Recas de renúncia del càrrec de Directora. Però "unánimemente el Profesorado (solicita) al Sr. Inspector que bajo ningún pretexto la aceptara..."

La fusió de les dues Normals i els trasllat de professors encara portava cua. El 20 i el 31 de gener del 1933 cessaven de la Normal de Girona, respectivament Miquel Santaló i Cassià Costal:

"por haber quedado adscritos definitivamente como Profesores numerarios de la Escuela Normal de Maestros y Maestras de Barcelona, Generalidad de Cataluña."(308)

Al Claustre del mes de febrer són llegides cartes d'acomiadament de la Sra. Doral i del Sr. Costal. A primers de maig té lloc una redistribució d'algunes càtedres. En virtut de major antiguitat Manuel Xiberta passa a ocupar la de Matemàtiques; el professor Jordà la de Gramàtica castellana; Carme Sagarra, desplaçada de Matemàtiques, opta per la càtedra de Pedagogia; i la Srta. Josefina Díaz-Faes, "Doble en Gramática...lamentando tener que

abandonar la disciplina de Lengua y Literatura Castellanas., ante el imperativo de la Ley, así como para facilitar el acoblamiento en esta Normal, se aviene a aceptar la vacante de Geografía."(304)

Mentre, s'organitzaven una sèrie d'activitats d'extensió cultural. D'algunes en parlarem més endavant. Retinguem ara, només, la celebració de la Festa del Llibre, el 23 d'abril. El Claustre s'adhereix a la Festa, tot "encargando al alumno Sr.Bordas una disertación pertinente". En efecte, l'acte central consistí en un parlament de Josep Bordas sobre el sentit de la diada. A més, se celebrà una vetllada protagonitzada pels mateixos alumnes. J.Companyó i J.Rigau interpretaren unes peces musicals; Manuel Xiberta (fill) tocà al piano unes composicions; Jaume Ministral féu una paròdia crítica de la Festa del Llibre; i -finalment- les germanes Llach cantaren unes cançons amb acompanyament de piano (305). Esmentarem també les quatre lliçons de Puericultura que el Dr.Peius Pascual donà als alumnes de 4t. curs, pla 1914 (306). Preocupava molt, a alumnes i professors, l'educació física i esportiva.

D'altra banda, la freqüència d'excursions d'estudi era valorada com a molt positiva. Però, a la vegada, creava alguns problemes. Així, al claustre del 21 de novembre del 1932 no pogué assistir-hi el professor Joaquim Font perquè es trobava d'excursió amb un grup d'alumnes. I en la sessió claustral del 15 de gener del 1933,

"se acuerda no autorizar a los alumnos hagan petición de excursiones sin contar previamente con la Dirección y Claustro. Intervienen el Dr.Jordà manifestando que las excursiones que él realiza con los alumnos son en días festivos para no perjudicar la buena marcha de las clases. También..el Sr.Font para expresar que si bien la excursión verificada a Barcelona fué en día lectivo, en cambio ha de hacer constar que previamente obró de acuerdo con los Profesores que en el día de la excursión tenían clase con dichos alumnos."(307)

El mes de maig tingueren lloc els Cursets de Perfeccionament per a Mestres. Es decidí:

"Que se encarguen de los temas científicos los Sres. Xiberta, Junquera, Gomis y Sra.Cortina; de los de Letras, la Srta. Díaz y los Sres.Jordà, y Font; y de los de organización, pedagogía, metodología, las Srtas.Recas, Segarra, Clutaró, Sr.Pastor, la Inspección y los maestros por esta designados."

En una reunió posterior es redistribuiren les classes:

"temas de Ciencias, los Sres.Xiberta y la Sra.Cortina; de Letras, la Srta.Díaz-Faes, y Sres.Font, y Jordá; y de Pedagogía, las Srtas.Recas, y Sagarra, y los Sres.Junquera, Villegas, Pastor, y Maestros nombrados por la Inspección."(308)

Finalment, el 12 de juny el Claustre nomenà la terna per a formar part "de las comisiones encargadas para la sustitución en provincias de la enseñanza dada por las congregaciones religiosas". La formaren Manuel Xiberta, Carme Sagarra, i Antoni Soler.

Al llarg d'aquest curs, un cop superats en gran part, els entrebancs provocats per la fusió de les dues Escoles, és ben patent l'interès per la bona formació dels futurs mestres. Es manifesta en mil detalls, per exemple, en la preocupació per millorar la biblioteca: hi ha cases editorials que regalen llibres escolars, es fan noves subscripcions a revistes (així Revista de difusión de las ciencias en el Hogar), l'adquisició de material didàctic, etc. Es determina també la subscripció a un periòdic d'informació en benefici dels alumnes; però s'acorda que l'Escola es donarà de baixa automàticament de qualsevol revista que ataquí professors de la Normal gironina en la seva faceta professional -un acord ben significatiu del tarannà del professorat del Centre-.

D'aquest curs escolar, sortosament, posseïm una abundantíssima informació. La reproduïm en bona part perquè ens permet tenir una visió en profunditat de la intensa activitat de la Normal durant aquest segon any del pla professional. I sobretot ens orienta sobre els criteris professionals i pedagògics predominants.(309)

Se subratlla reiteradament que les ensenyances ordinàries s'han donat amb absoluta regularitat, amb zel i interès, tant de part dels alumnes com dels professors.

D'entre les activitats extraordinàries podem destacar:

Professor Enric I. Jordà:

"Con el fin de despertar el gusto estético de los alumnos, enriquecer su espíritu con el conocimiento de los innumerables tesoros que encierra nuestra ciudad y provincia y habituarles a la redacción, ha organizado..una serie de visitas dominicales, con los alumnos del Profesional".

Primera visita, a la Catedral, amb explicacions sobre els seus tresors artístics i sobre els documents de l'Arxiu a càrrec del Dr. Morera, President dels "Amics de l'Art Vell". La 2^a, al Museu Provincial, amb conferència de Joaquim Pla. La 3ª visita, altra vegada al Museu Provincial, però ara acompanyats de Carles Rahola. Tot seguit, i d'acord amb Rafael Masó, van preparar-se una sèrie de visites-lliçons sobre la Girona arqueològica. La primera d'aquesta sèrie fou sobre "Girona Ibèrica i Romànica" (sic per Romana?). Posteriorment van visitar-se, la part romànica de l'Església de Sant Felix amb atenció ben especial als sarcòfags romano-pagans i romano-cristians i als restos romans del Museu; les esglésies de Sant Nicolau i Sant Pere; tot seguit s'iniciaren les visites a pobles de les comarques gironines. En primer lloc Besalú (esglésies de S. Pere, S. Vicenç, Sta. Maria i el pont romànic); feren parada a Banyoles per visitar les restes prehistòriques procedents de Serinyà, i la façana romànica de l'església de Porqueres. Segona excursió, a Perelada (visita al Castell i a la Biblioteca, amb atenció als incunables i a un exemplar de la Crònica de Muntaner) i a l'ex-Colegiata de Vilabertran (sobretot, la Creu). Tercera excursió, a les ruïnes d'Empúries i a la Catedral de Sta. Maria de Castelló d'Empúries, acompanyats pel Sr. Subias; a la tarda, i aprofitant una parada a Llançà, van fer un passeig en barca.

El professor Jordà es mostrava molt satisfet d'aquestes visites i de l'interès dels alumnes:

"como dato curioso que revela el interés que sienten los alumnos del Curso Profesional por estas salidas dominicales, merece notarse el hecho de que a pesar de ser completamente voluntarias y tener que sufragarse cada uno los gastos de su bolsillo (al igual que los profesores) no ha faltado ninguno..."

Cal dir que aquestes excursions eren treballades pels alumnes:

"Los alumnos vienen obligados a redactar unas notas que, luego de seleccionadas, forman con las fotografías sacadas por ellos mismos y los dibujos y planos trazados, las 'Efemérides' de excursiones".

Aquesta sèrie de visites a monuments de la ciutat i de les comarques tingueren una notable repercussió periodística i forta incidència en els medis culturals gironins. Com a botó de mostra, subratllarem que a la visita al Museu Provincial hi assistiren, a més del Dr. Jordà, les professors J. Días-Faes, i Mercè Clutaró. Comentaren la visita Joaquim Pla i Carles Rahola. Acabada la visita, Carles Rahola convidà els assistents a la inauguració d'una exposició de l'artista Mateu Pla, que tenia lloc a l'Ateneu de Girona. Es traslladaren, doncs, a l'Ateneu, i allí trobaren al pintor Aguilera. Mateu Pla, i Aguilera, comentaren pels professors i alumnes de la Normal les obres exposades. (310)

Amb els alumnes del curs Preparatori (2n. curs) també organitzà, el professor Jordà, una excursió-visita. El propòsit era el d'estudiar la indústria suro-tapera. Per això van visitar Sant Feliu de Guíxols, Palamós -amb visita a l'empresa Amstrong-, Far de Sant Sebastià, i Calella de Palafrugell.

Enric I. Jordà tenia 12 hores setmanals de classe. Donava l'assignatura de Metodologia de la Llengua Castellana als alumnes del 1r. curs Professional, i Gramàtica Castellana als de 2n. curs Preparatori. Per a les classes del Pla Professional seguia "en líneas generales la orientación indicada en el Cuestionario Oficial..., si bien acomodándolas a las circunstancias especiales de los alumnos gerundenses, ya que aquí tenemos candente el problema del Bilingüismo y el deber legal de enseñar el catalán, además del español, en las escuelas naciona-

les". Com a metodologia procura que "las clases revist n un caràcter pràctic. Así hemos pedido y obtenido..ejemplares de libros de Gramática y de Lectura. Estos libros han sido catalogados por los mismos alumnos...aspiramos a que conozcan los mejores textos escolares publicados y puedan, por tanto, emplearlos en sus escuelas. Por suscripción se ha adquirido un aparato Pik-Nik para proyectar películas". D'altra banda, "se ha completado la parte teórica con visitas a las escuelas de la localidad y lecciones prácticas en las mismas.." Concretament va ser visitada "la escuela de la 'Casa d'Assistència Social i d'Ensenyament'. Con el completo material montessoriano que tiene la Normal..En tres lecciones dadas por la directora se capacitaron los alumnos de la técnica montessoriana aplicada a la lectura y escritura, pues ya se habían explicado previamente en clase los principios científicos del sistema". També va visitar-se l'Escola de pàrvuls: "El profesor..dió unas lecciones prácticas sobre lenguaje en la escuela nacional de párvulos que dirige Dª Francisca Colomer. Los alumnos desarrollaron otras en el mismo local sobre vocabulario y aplicación del método analítico-sintético a la lectura."

Respecte al programa del 2n. curs Preparatori el professor Jordà escriu:

"He dedicado cuidado especial a hacer notar las diferencias entre las teorías de la Gramática de la Academia y las modernas orientaciones gramaticales. He dado mucha importancia a los ejercicios de elocución y de redacción muy difíciles en nuestra Normal, por tener candente el problema del bilingüismo,..."

Cal recordar que el Professor Jordà donava, a més, les classes del català. Com a professor de català el Dr.Jordà fou objecte d'amplis elogis. De tal manera que segons Diari de Girona, Pompeu Fabra,

"...canvià impressions amb el Professor de Gramàtica i Literatura Catalanes de l'Escola Normal respecte la tasca docent que es ve deserotllant, tasca que aprovà en absolut, car, segons afirmà, és el Centre escolar de Catalunya on es fa més bona feina en l'ensenyament d'aquestes disciplines.(...)"(311)

Encara hem d'afegir a tota aquesta àmplia activitat que setmanalment feia lh. de classe d'Educació Física. En no tenir la Normal camp propi es va demanar el camp de futbol i:

"fue cedido por el Ayuntamiento, para que los alumnos puedan utilizarlo dos veces por semana";

en realitat, fou un acord tripartit, Normal, Ajuntament, Junta del F.C. Girona. Va organitzar, en aquest aspecte, "un campeonato (de fútbol) entre diferentes cursos de la Escuela."

La professora Mª Mercè Doral Pazos, durant aquest curs, només va professar el primer trimestre a la Normal de Girona. Setmanalment donava 9 hores de classe. Era professora de Geografia del 2n. curs Preparatori, i del 3r. i 4t. curs del Pla 1914, a més del 2n. curs Professional. En la seva tasca era ajudada, per la professora Auxiliar Dolors Vidal.

El programa del 2n. curs preparatori i 3r. curs, pla 1914 era el mateix: "Geografia descriptiva Universal", i el desenvolupa així:

Eurasia:	1 ^a	La llanura Eurásica con sus variantes, la tundra, el bosque boreal, y las llanuras pantanosas.
	2 ^a	Línea de estepas y desiertos.
	3 ^a	Región Alpino-Himalaya
	4 ^a	Asia Monzónica
	5 ^a	Europa atlántica
	6 ^a	Europa Mediterránea
América:	1 ^a	Plegamiento Andino
	2 ^a	Hundimiento central con las regiones según latitudes de tundra, bosque boreal, sábanas, mesetas, selva amazónica, pampas,...
	3 ^a	Montañas y mesetas del borde atlántico
Africa:	1 ^a	Litoral mediterráneo y de la parte S.
	2 ^a	Desiertos tropicales (Sahara N y Kalahari)
	3 ^a	Praderas del N. y S. de la Selva
	4 ^a	Selva ecuatorial
	5 ^a	Región de las montañas y lagos
Australia:	1 ^a	Litoral
	2 ^a	Mesetas y desiertos del interior
	3 ^a	Principales valles
Continent Antártico.		

Com a llibres de text els alumnes fan servir la Geografia Universal de M.Santaló, o la de Bellver. Com a Atlas utilitzen els de Justhus, Berthes, Agostini, i J.T.D. D'entre els llibres més consultats remarca la Geografia Universal de Vidal de la Blache i Gallois, i de la de Granger, D.Cereceda i Izquierdo Croselles; i Eurasia de D.Cereceda.

Els alumnes de 4rt. curs pla 1914, estudien la Geografia d'Espanya. Pràcticament porta la classe la professora Auxiliar Dolors Vidal. Assenyala:

"Teniendo en cuenta que los alumnos de dicho curso han estudiado en el 2º año de carrera, España analíticamente, en el actual, hacen el estudio sintético completándolo con gran cantidad de ejercicios prácticos: Mapas, gráficos, cuadros de datos estadísticos, etc."

Com a llibre de text se serveixen de la Geografia de España de M.Santaló.

Finalment, els alumnes del 2n. curs Professional desenvolupaven la "Metodologia de la Geografia". Fa constar el gran interès dels alumnes i diu:

"Es una disposición alentadora y estimulante para mí como profesora, y que hace esperar de ellos grandes frutos y positivos resultados".

Quant al programa concret, escrivia:

"Comencé por hacer la Hª de la Geografía, siguiendo la obra del mismo título de K.Krestschmer. Simultáneamente, los alumnos, han ido haciendo la exposición de los principales viajes realizados en las distintas épocas históricas, ayudados con los libros de Reparaz, Günther, J.Verne, Viajes básicos de la casa Calpe, etc. Los temas siguientes los hemos desarrollado según la orientación de Brunher en su Gª Humana predominantemente, y amplificando algunas cuestiones con la Gª Política de Dix, Etnografía de Hoberlandt, Gª Económica de Schmidt,...Casi puede decirse que en este primer trimestre no hemos hecho más que lo que pudiera llamarse la parte teórica del cuestionario, puesto que la cuestión propiamente metodológica, sólo la hemos iniciado señalando algunas ideas previas, según varios volúmenes consultados de las publicaciones "La nueva educación" de la Revista Pedagógica."

La professora Mercè Clutaró i Gras, feia 9 h. de classe a la setmana. A més, 1 h. setmanal d'Educació Física.

Impartia classes de Filosofia i Psicologia al 1r. curs Professional. Com a llibres de consulta esmenta: Tratado elemental de Filosofía de diversos professors de l'Institut Superior de Filosofia de la U. de Lovaina, i obres de Globot, Sortais, Rousseau, Balmes, Brentano, Taine, Preyer, Vaissière, Binet, Navarro i James.

Explicava, a més, Dret i Legislació Escolar (feia servir com a llibres de consulta l'obra de Espejo i la "Constitució de la República Espanyola"), i era encarregada de les Pràctiques d'Ensenyament de 3r. i 4rt. curs pla 1914.

Com a professora de Pràctiques organitzà una excursió -visita al Grup Escolar Pere Vila, de Barcelona; grup escolar dirigit per Fèlix Martí Alpera.

La professora Adelina Cortada Benajas, feia 12 h. setmanals de classe més les classe pràctiques pròpies de les seves assignatures (fins el mes de maig).

Donava Física als alumnes del 3r. pla 1914 i del pla Preparatori (Bibliografia: J. La Fuente, Kleiber, Bargalló, Murani, Prácticas de Física d'Estalella, Mecánica Industrial de Moulan, Constantes físicas de Abraham-Sacerdote). Química, als de 4rt. pla 1914 i 2n. Preparatori (Bibliografia, obres de J. Plá i Bargalló, P. Vitoria, Chanticlaire, Bois, Lozano). I Metodologia de la Física i de la Química, al 2n. Professional (Bibliografia: Investigación biológica de Cajal, Ciencia y Método de Poincaré; Como Gertrudis enseña a sus hijos de Pestalozzi; Metodologia de las Ciencias físico-químicas y naturales de Lozano; Como se enseñan las Ciencias físico-químicas de Bargalló; El programa escolar de Sainz; La Pedagogía de Decroly de R. Llopis; La educación activa de Mallart; etc).

En el capítol de visites ressenya: visita a la central elèctrica de l'Ajuntament a Pedret; als Tallers Mecànics Sarasa de Girona; a la Fàbrica de carbònic líquid del Polvorí; excursió a Quart per estudiar la ceràmica; i visita al taller de galvanoplastia d'E. Serra. Amb els alumnes de 2n. professional,

"Después de dar una clase cada alumno en un grado del grupo escolar integrado por 41 niños, los han agrupado de 4 en 4 y cada grupo de niños bajo la dirección de un alumno se ha dedicado durante 5 clases al estudio de una cuestión concreta de su programa (orientación Decroly) en forma de proyecto."

La professora M^a del Carme Sagarra Tarascó, tenia 6 hores setmanals de classe, distribuïdes entre la Metodologia de les Matemàtiques i la Pedagogia de 1r. i 2n. curs, respectivament, del pla Professional.

Respecte a les Matemàtiques esmenta com a Bibliografia: Iniciación matemática de Laissant; Logique de Liard; Enseignement de l'Arithmetique et Methodologie de la Geometrie de Grasgurin; Aritmética inventiva de Nélsón; Geometria inventiva de Spencer; Metodologia de las Matemáticas de Sainz; La autoeducación en la escuela elemental de Montessori; Programes de Martí Alpera; Aritmética y Geometria de Palau Vera;... Van visitar "las escuelas de la Casa de Asistencia y Enseñanza de esta capital, en la que funciona una escuela Montessori, sección de párvulos, con objeto de ver el material empleado y los resultados obtenidos en la enseñanza de la Aritmética y la Geometría". Feren, també, una visita al Grup Escolar de la Mercè.

Quant a la Pedagogia del 2n. Professional, "se empezó el curso estudiando las bases científicas de la educación consultando las obras de Demoor, Decroly, etc...Se tomaron notas de Ribot, Pujiula, Blanco, etc. para el estudio completo de la "herencia".." D'entre les obres recomanades assenyalem Antropologia pedagógica i La Autoeducación en la escuela elemental de Montessori; La Educación de Bunge; Pedagogia experimental de Lay; Paidologia de Barnés; etc.

La professora Josefina Díaz-Faes Martinez, impartia les assignatures de Gramàtica castellana i Literatura de 3r. i 4rt. curs pla 1914. Eren 5 h. setmanals de classe. A més, era encarregada de la Biblioteca del Centre.

Ensenyava Gramàtica Castellana als de 3r. curs pla 1914 i Literatura als de 4t. curs. Completava el seu treball amb lh. setmanal extraordinària dedicada a "la exposición por los alumnos de un estudio literario" i a tractar "de autores como Goya, Velazquez, etc., que a la vez tendían a prepararles para la excursión próxima a realizarse".

Com a Bibliografia, de consulta, esmenta la Gramática Castellana de la R. Academia Española, la de Benot, la Gramática Histórica de Menéndez Pidal; els Poetas líricos del mateix autor; la Hª de la Literatura Española de F. Maurice Kely i la de Montoliu, etc.

Teresa Recas Marcos.- Feia 12 hores setmanals de classes, ultra la Direcció de l'Escola.

Explicava Economia Domèstica i Labors de 4t. i 3r. curs del pla 1914. I Treballs manuals de 1r. i 2n. del pla Professional. A 1r. curs treballaven el plegat i retallat de paper, l'elaboració de treballs amb cintes de fibra i escuradents, de filferro, amb cartolina, modelatges amb plastilina, estampats amb pasta, estampats amb planxes i tintes, etc. I el 2n. curs del pla professional la talla de fusta, el modelatge amb plastilina, i ceràmica i guix, i filferro; repujat en metall (estany); decoració d'objectes de vidre; treball de torn,...

Cal dir que el Dr. Pompeius Pasqual donà unes classes pràctiques de puericultura a les alumnes.

Com a ben significatiu del clima de l'època, cal dir que existia a la Normal un "Ropero Escolar dirigido por el profesorado femenino de la Escuela, realizando con esto una obra social en las que se interesan también los alumnos."

Joan Gomis i Llambias, professor de "Hª Natural" i "Agricultura" al pla 1914 i al pla Professional, amb 12 h. de docència, però amb el concurs de l'Auxiliar Carme Julià. A més, era Secretari de l'Escola Normal. Organitzà algunes excursions. Concretament, i acompanyat per l'Inspector Junquera, els alumnes

de 1r. i 2n. Professional visitaren la Salut, el Far i Rupit; i els de 4t. pla 1914, feren una excursió als Angels, St.Martí i Bordils; o amb els de 3r. un viatge d'estudi de la zona geològica volcànica d'Olot.(312)

Manuel Xiberta i Roqueta, professor de Matemàtiques. Donava 6 hores setmanals de classe.

El professor Joaquim Font i Fargas, d'Història, tenia assignades 12 h. setmanals de classe. Amb els alumnes de 3r. pla 1914 va efectuar un treball especial "La composición del libro", tot visitant una fàbrica de paper a Bonmatí, la impremta de can Dalmau-Pla, i els tallers de La Vanguardia de Barcelona.

Visitaren, també, el castell de Requesens.

El professor especial de Música, Tomàs Sobrequés i Masbernat, (4 h. setmanals de classe) "reparte gratuitamente a los alumnos de las clases Profesionales invitaciones para asistir a los Conciertos Selectos que se organizan en esta Ciudad,..".

El de francès, Antoni Soler i Tatxer, manifesta que "en cuanto a los cursos 1º y 2º del Profesional,.., desde Enero no asisten a clase, para ellos voluntaria, alegando tenían demasiado trabajo."(313)

I Jaime Pastor Barón, de Dibuix, diu que fa les classes "en el campo cuando el tiempo lo permite."

Calia, encara, comptar amb l'ajuda de Francesc Canós, Regent de l'escola Annexa, per a les pràctiques i per a les "llicons-model".

Entre altres activitats, deixant de banda la visita a Biblioteques, a exposicions, escoles, etc., remarcarem el cicle de Conferències organitzat per l'Escola. Va programar-se com a "medio de que la Normal' esté en comunicación con todas las personas a quienes interesan las cuestiones pedagógicas. Se ven

estas conferencias concurridísimas..." El cicle de conferències era obert a tots els alumnes i al públic en general. Fou iniciat per Joan Gomis amb dues xerrades sobre "Los enigmas de la Biología". Seguidament ocuparen la taula de conferències, successivament, Josep Junquera, "Ideas modernas sobre educación" i "La realidad en la Escuela", Josefina Díaz Faez, sobre "Velázquez"; Manuel Xiberta, "Algunas aplicaciones curiosas de las matemáticas"; Pau Balsells, jutge de Girona, sobre "los derechos de las mujeres"; i com a clausura, Ignasi E. Jordà, "El Romanticismo y la Oda a la Pàtria de Aribau".(314)

Hem de concloure que els dos grans animadors de les activitats de l'Escola Normal, aquest curs, foren la nova directora Teresa Recas, i sobretot el Dr. Ignasi-Enric Jordà, secundats, però, pel conjunt del professorat.

Per això, quan el 15 de maig del 1933, l'Inspector General de Primera Ensenyança, Fernando Sáinz, visità la Normal gironina restà agradablement impressionat.

"El Sr. Inspector General después de informarse de la marcha general de la Escuela y de cuanto a esta podía interesar asistió a clases de los grados Profesionales, presencié una clase práctica dada por un alumno a la escuela graduada aneja, visitó clases de 3º y 4º curso plan 1914. Después de recorrer toda la Escuela, ver los trabajos manuales, fotografías de las excursiones realizadas, etc, etc. estuvo hora y media preguntando a los alumnos de los grados Profesionales, hablando de cuestiones estudiadas y orientaciones recibidas durante el curso, quedando altamente complacido de la formación de estos alumnos..."(315).

L'Inspector General, tot seguit es reuní amb el professorat, en una sessió extraordinària.

"Hizo notar el éxito que revela la reforma del nuevo plan de estudios y una prueba de ello es lo que ha podido observar en esta Escuela durante la hora y media que ha estado reunido con los alumnos del profesional pudiendo apreciar que tienen sólida formación. No puede dejar de consignar una nota digna de aplauso expresada por los alumnos acerca del contento que sienten por su Profesorado."(316)

L'Administració doncs, sancionava la bona orientació de l'Escola Normal de Girona.

NOTES CAPITOL V

- (1).- Com a bibliografia específica sobre l'ensenyament durant la Segona República hem d'esmentar M. Pérez Galán, La Enseñanza en la Segona República Española; Madrid, Edicusa, 1975; Mercedes Samaniego Boneu, La política educativa de la Segunda República Española. Primer Bienio., Madrid, Ed. Santillana, 1977; Claudio Lozano, La educación Republicana (1931-1939), Barcelona, Ed. Universidad de Barcelona, 1980; i Ramon Navarro, L'educació a Catalunya durant la Generalitat, 1931-1939, Barcelona, Ed. 62, 1979.
- (2).- El Autonomista, 27 de maig, 1931, "Fi dels cursos de català".
- (3).- El Autonomista, 30 de maig, 1931, "Pompeu Fabra de Girona". Vegeu, també, 7 de juny, 1931, "Mestre Pompeu Fabra a Girona", per M. Martí.
- (4).- El Autonomista, 21 de juliol, 1931, "Curset de Català", per Lluís Moreno Pallí; vegeu, també, "Curset de Català", 25 de juliol.
- (5).- Cfr. El Autonomista, 24 de juliol, "Curset de català", per Josep Mascort.
- (6).- Cfr. El Autonomista, 22 de juliol, i 23 de juliol, 1931, respectivament.
- (7).- Vegeu, El Autonomista, 28 de juliol, 1931, i 29 de juliol.
Cfr. sobre aquest tema, Pere Cornellà, "La participació dels immigrants en el referèndum per a l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1931. L'exemple de Girona", a Estudi General, n.1, vol. I, any 1981, pàgs.231-239.
- (8).- Cfr. El Autonomista, 1 de juliol, 1931, "L'Estatut i l'ensenyament", per A. Rovira i Virgili.
- (9).- El Autonomista, 28 de juliol, "L'Estatut i l'ensenyament primari", per Carles Rahola.
- (10).- Vegeu, per exemple, El Autonomista, 20 d'octubre, 1931, "El Parlamento: El debate de totalidad del T. III del proyecto Constitucional.-Intervención del Sr. Santaló".

Cal dir que a nosaltres no ens interessa ara de seguir el debat parlamentari.

- (11).- Cfr. El Autonomista, 27 d'octubre, 1931, "Postal. Després del debat sobre ensenyament", per J.M. Corredor.
- (12).- El Autonomista, 2 de setembre, 1931, "Aclariments", per J. de Camps i Arboix; i 3 de novembre, "Resposta a una campanya indigna", per M. Santaló. Hem de recordar que M. Santaló, a més de parlamentari, era batlle de Girona.
- (13).- Vegeu a El Autonomista, 3 de setembre, notícies sobre l'intent de vaga general a Barcelona; i 4 de setembre, "Se ha solucionado la huelga de Barcelona" i "Als ciutadans de la província de Girona", per Claudi Ametlla.
- (14).- El Autonomista, 18 de setembre, 1931, "Política i educació ?", per J.M. Corredor.
- (15).- El Autonomista, 23 de setembre, 1931, "La coeducación en las Escuelas Normales", per Rosa Roig; i 26 de setembre, "Cal posar-se a to", per Llorenç Vives.
- (16).- Cfr. El Autonomista, 21 d'agost, 1931, "Crónica. Una buena ocasión", i 22 d'agost, "Un barrio sin escuelas", per Silvestre Santaló.
- (17).- Cfr. El Autonomista, 3 de setembre, 1931, "Remitido-Rectificación".
- (18).- Cfr. El Autonomista, 5 d'agost, 1931, "A l'encontre d'una insídia".
- (19).- Cfr. El Autonomista, 28 d'agost, 1931, "Galeria de retrats. Cassià Costal", per Conrad Doménech.
- (20).- El Autonomista, 19 de novembre, 1931, "Lectures. Sòcrates, per J. Serra Hunter", per C. Costal. L'obra va ser publicada per Gràfiques D. Rahola.
- (21).- El Autonomista, 17 de setembre, 1931, "Evocación de Reclus", per Angel Dotor.
- (22).- Sobre les eleccions del 28 de juny del 1931 a la província de Girona, vegeu Pere Cornellà, ob. cit., pàgs.39-49. Cal dir que es presentaren tres coalicions, la Catalanista-Republicana (integrada per la Lliga, Republicans de dreta, i sectors catòlics), l'Entesa Republicana, i el Bloc Obrer i Camperol. La coalició d'Entesa Republicana aconseguí un triomf esclatant (70 % dels vots emesos), i per tant foren elegits diputats els cinc candidats de la coalició

- (M. Santaló, S. Albert, M. Carrasco, J. Puig d'Asprer, i A. de Quintana). La Conjunció Catalanista Republicana s'emportà els dos diputats per les minories, amb el 26'7 % dels vots. Per últim, el B.O.C. meresqué només l'2 % dels vots.
- (23).- Diario de Gerona, 18 de setembre, 1931, "Les noves escoles", per R. Folch i Capdevila.
- (24).- Diario de Gerona, 18 de setembre, "Llibres i Revistes". Cfr. també, R. Mut i T. Martí, ob. cit., les obres de J. Dalmau Carles i J. Pla i Cargol publicades l'any 1931 a l'editorial Dalmau Carles, Pla, S.A., de Girona. Assenyalem que sobre un total de 28 llibres escolars en català editats aquest any, nogensmenys que 8 ho foren per l'esmentada editorial gironina.
- (25).- Diario de Gerona, 20 de juny, 1931, "L'ensenyament i l'autonomia".
- (26).- Ibidem, Cfr. també, 23 de maig, "Ecos del día".
- (27).- Diario de Gerona, 26 i 27 de maig, 1931, respectivament.
- (28).- Diario de Gerona, 28 d'agost. També 29 d'agost, "L'imperi de l'intolerància" (sic).
- (29).- Vegeu, per exemple, Diario de Gerona, 9 de setembre, 1931, "El missatge dels Prelats de Catalunya a les Corts Constituents"; 14 d'octubre, "Les Ordes Religioses i la Beneficiència"; 15 d'octubre, "La qüestió religiosa i el seu ròssec", per R. de Bellvespre; 20 d'octubre, "La qüestió religiosa. Els diputats catòlics"; 5 de desembre, "El problema religiós i la D.R.A.C.", hom argumentava que 54 països garanteixen la llibertat d'ensenyament i l'ensenyament confessional, i només 3 països imposen el laïcisme o el monopoli de l'Estat en l'ensenyament. R. de Bellvespre és un pseudònim de Mn. Carles de Bolós, cfr. Gerión (C. de Bolós), Angulo de la ciudad, Girona, Ed. Ajuntament de Girona, 1956.
- (30).- Diario de Gerona, 18 de juliol, 1931, "En el colegio del S. Corazón"; 31 d'octubre, 1931, "El col·legi", per F. Camps.
- (31).- Diario de Gerona, 22 d'abril, 1931, "El dret d'ensenyar", per J. Miquel i Macaya.
- (32).- Diario de Gerona, 11 de maig, 1931, "L'ensenyament religiós a l'escola".
- (33).- Diario de Gerona, 17 d'agost, 1931, "L'Escola sense Déu".

- (34).- Diario de Gerona, 19 de setembre, 1931, "Pares de Família", sobre la necessitat d'agrupar-se en l'Acció Catòlica.
- (35).- El Norte de Gerona, 18 d'abril, 1931, "Ante el nuevo régimen".
- (36).- El Norte de Gerona, 9 de maig, 1931, "Ni separatismo ni centralismo barcelonés", i "El problema catalán visto por El Socialista de Madrid"; i 11 de juliol, "Els segadors encara".
- (37).- El Norte de Gerona, 9 de maig, i 6 de maig, respectivament.
- (38).- El Norte de Gerona, 10 de juny, "D'eleccions. Candidatura de Dretes".
- (39).- El Norte de Gerona, 25 d'abril, "Los jaimistas (legitimistas)"; i 30 de maig, "Junta Provincial Tradicionalista". A la reunió en què va acordar-se la dissolució de la Junta es llegiren cartes favorables a la unificació dels diversos corrents tradicionalistes de J. M. Mir, de la Bisbal, i de Torrent, d'Agullana.
- (40).- El Nord de Girona, 30 de setembre, 1931.
- (41).- El Nord de Girona, 3 d'octubre, esquela a tota plana i adhesió al successor.
- (42).- El Nord de Girona, 24 d'octubre, 1931.
- (43).- Cfr. El Nord de Girona, 5 de setembre, "Conspiracions carlistes", per P.
- (44).- Cfr. El Norte de Gerona, 12 de maig, "Hacia la escuela laica".
- (45).- El Norte de Gerona, 27 de maig, "La Religió a les Normals".
- (46).- Vegeu, per exemple, El Norte de Gerona, 23 de juny, "Cultura (?)", per Eduard Roman, *prev.*; 7 d'octubre, "La Escuela única", per Mariano Vidal.
- (47).- El Nord de Girona, 16 de setembre, 1931.
- (48).- El Norte de Gerona, 27 de maig, 1931.
- (49).- El Autonomista, 19 de setembre, 1931, "El jefe del Gobierno en Gerona".
- (50).- Veg. El Autonomista, 3 de febrer, 1932, i 16 i 17 de febrer.

- (51).- El Autonomista, 30 de gener, 1932, "Dissolució de la Companyia de Jesús".
Vegeu, també, Claudi Ametlla, Memòries Polítiques, 1918-1936, Barcelona, 1979, pàgs.143-144.
- (52).- El Autonomista, 18 de gener, 1932, "Atacs despreciables".
- (53).- El Autonomista, sobre la polèmica del pressupost municipal, per exemple, 30 de gener, 1932, "Contestem", per Pere Cerezo. Al mateix número, multes als periòdics esmentats. Val a dir que els dos periòdics tenien una significació diametralment oposada, puix mentre la publicació olotina era tradicionalista, el setmanari de Sant Feliu era el portaveu de la C.N.T. provincial.
- (54).- El Autonomista, 18 de gener, 1932.
- (55).- Cfr. El Autonomista, 13 de gener, 1932, "Los socialistas y el estatuto de Cataluña". És bo recordar que ja el setembre del 1931 la Joventut Socialista de Catalunya, adscrita al PSOE, havia publicat un manifest reclamant que l'Estat no abdiqués de les seves responsabilitats en l'àmbit de l'ensenyament i que garantís a Catalunya l'ensenyament del castellà; cfr. R. Navarro, ob. esm., pàgs.145.
Sobre la tradicional postura del PSOE poc comprensiva davant el nacionalisme català, vegeu els articles de Xavier Cuadrat, "El debate sobre socialismo y nacionalismo de agosto-diciembre de 1915", a Revista de Estudios Sociales, n.12-13, Madrid, 1974-1975, pàgs.59-89; "La cuestión catalana y el PSOE. Algunas consideraciones, 1900-1915", a Perspectiva Social, n.5, Barcelona, 1975, pàgs.129-156; "El PSOE i la qüestió nacional catalana fins l'any 1923", a L'Avenc, n.5 i 6, Barcelona, 1977, pàgs.58-66, i 56-63.
- (56).- El Autonomista, 5 de gener, 1932, "La nova estructura de Catalunya", per Joaquim Pla, i "La divisió comarcal de Catalunya", per J. M. Corredor; 18 de febrer, "Sobre la divisió administrativa de la Catalunya Autònoma", per Claudi Ametlla, reproduït de Vibració.
- (57).- El Autonomista, 22 d'abril, 1932, "El Magistèri i l'Estatut. La inquietud de l'hora", per Pere Blasi.
- (58).- El Autonomista, 7 de maig, 1932, "Postal: Monarquisme i Estatut", per J. M. Corredor.
- (59).- El Autonomista, 23 de juny, 1932, "Sectarisme republicà ?".
- (60).- El Autonomista, 4 de juliol, 1932, "No hay derecho a hablar así".
- (61).- El Autonomista, 26 de juliol, "La defensa de nuestro

Estatuto en las Cortes", discurs de M. Santaló.

- (62).- El Autonomista, 13 de juny, 1932, "Algunas características de la Universidad de mañana. Interesantes manifestaciones del Dr. Jaime Serra Hunter".
- (63).- El Autonomista, 21 de juliol, 1932, "La qüestió de l'ensenyament a l'Estatut".
- (64).- El Autonomista, 15 de setembre, "Davant l'Estatut"; 6 d'octubre, "Dualisme i partidisme", 22 de setembre, "Exigim garanties"; tots tres de Pere Blasi. Sobre la qüestió escolar i l'Estatut hi retornarem en parlar, més endavant, del magisteri gironí.
- (65).- El Autonomista, "Charlas Pedagógicas", de Vicente Moratal, per exemple, 23 de gener, sobre els nens tartamuts; 17 de febrer, sobre la imaginació; etc. D' Angel Dotor, vegeu, per exemple, 8 de febrer, 1932, "En torno a la pedagogía contemporánea", on recensiona obres de J. Cottelan, W. Boyd i Muriel M. Mackenzie, H. Morrison, G. Compayré, Lehman, E. Segers, Duvillard, i Bertrand Rusell, publicades a la sèrie "Ciencia y Educación" de l'editorial La Lectura.
- (66).- El Autonomista, 6 d'abril, "Què es proposa la Protectora?" per Abelard Fàbrega.
- (67).- El Autonomista, 19 d'agost, 1932, "Palabras de Fernando de los Ríos a los maestros".
- (68).- El Autonomista, 11 de març, "L'obra que propugna la República espanyola". Vegeu, encara, 4 de març, "El Director General de Primera Enseñanza - Circular del 12, I, 1932".
- (69).- El Autonomista, 16 d'abril, "Inauguración de las Escuelas de Puente Mayor"; i 5 d'agost, "L'Escola que neix", per Carles Rahola.
- (70).- El Autonomista, 3 de febrer, 1932, "La Cantina Escolar", per Silvestre Santaló; i 9 d'agost, "Les colònies escolars d'enguany". Les colònies es celebraren a Cadaqués, i foren visitades per President Macià, cfr. 29 d'agost, "Visita del Sr. Macià".
- (71).- El Autonomista, 1 de juliol, 1932, "1.500 infants de les comarques gironines visiten el Rosselló", per R. Cardina.
- (72).- El Autonomista, 9 de juny, "La reforma dels serveis culturals de la Casa d'Assistència i Ensenyament".
- (73).- El Autonomista, 4 de març, 1932, "Gobierno Civil".
- (74).- El Autonomista, 12 de gener, 1932, "Gobierno Civil".

- (75).- El Autonomista, 26 de març, 1932, "L'etern problema de l'ensenyament primari", per J. M. Corredor. Aquestes són les dades de construccions escolars que solen donar-se per vàlides (1931: 7.000 escoles; 1932: 3.000 ó 2580), però que M. Samaniego, ob. cit., pàgs.388 i 389, desmenteix.
- (76).- El Autonomista, 30 de març, "El Presupuesto de I.P. y la intervención del Diputado Sr. Santaló".
- (77).- El Autonomista, 11 de març, 1932, "Una conferència del Governador Sr. Ametlla". La conferència tingué lloc el dimecres 9 de març, i hi assistiren bon nombre de professors del mateix Institut i de l'Escola Normal. Cfr., també, Gerunda, n.459, 11 de març, 1932.
- (78).- Diario de Gerona, 5 de juny, 1931, "Ecos Políticos".
- (79).- Diari de Girona, 19 de juliol, 1932, "Campanya insensata", per E. Aragó.
- (80).- Diari de Girona, 5 d'octubre, 1931, "Don Jaume de Borbón", per R. de Bellvespre; i propaganda d'actes tradicionalistes ben sovint. 26 de gener, 1932, "Assemblea del PCR", amb referència a la ruptura de M. Carrasco i Formiguera per confluïr cap a la formació de la UDC.
- (81).- Diari de Girona, 2 de juliol, 1932; i 30 de juliol, "El socialisme ens ofega", per J. M. Gich, article contra Largo Caballero, sobretot per la seva oposició a l'Estatut de Catalunya.
- (82).- Diari de Girona, 12 d'agost, 1932, "El nacional-socialisme i el catolicisme", a propòsit de la Pastoral col·lectiva de l'Episcopat Austríac condemnant-lo. També 11 d'agost, "El moviment revolucionari d'ahir. La nostra protesta", en relació amb el "pronunciamento" de Sanjurjo.
- (83).- Cfr. Butlletí del Centre Cultural, anys 1933-1936.
- (84).- Diari de Girona, 8 de juliol, 1932, "El I Parlament Fejocista Diocesà".
- (85).- Diari de Girona, 17 de febrer, "Incautació dels bens dels PP. Jesuïtes"; 12 de juliol, "El flamant matrimoni civil", per R. de Bellvespre (C. de Bolós).
- (86).- Diari de Girona, 19 de gener, 1932, "Com hem de reeixir de la persecució religiosa?", per Mn. Lluís G. Pla; 20 de juliol, "La recristianització de Catalunya", per Josep Comerma, prev.
- (87).- Cfr. Diari de Girona, 12 de gener, 1932, "La defensa de l'escola catòlica lliure", per A.M. de B.

- (88).- Cfr. Diari de Girona, 30 de maig, 1932, "Els Pares i l'educació dels infants".
- (89).- Diari de Girona, 2 de juliol, "Monopoli de l'ensenyament i història".
- (90).- Cfr. Diari de Girona, 12 de febrer, 1932, "A propòsit de la campanya contra el Crist de l'escola nacional", per Mn. Lluís G. Pla.
- (91).- Cfr. Diari de Girona, 16 de gener, 1932, "La Normal de la Generalitat". Vegeu, també, 16 de març, "Informació General. Els Normalistes i la supressió de l'assignatura de Religió". Ja anteriorment, 5 de desembre, 1931, havia publicat una "Nota de la Direcció de la Escuela Normal de la Generalidad", signada per C. Costal, justificant l'eliminació en les proves de selectivitat de molts dels que s'havien presentat. I el 16 de gener del 1932 dóna compte d'uns "Incidentes en los alrededores de la E. Normal de la Generalidad", provocats per estudiants de l'Escola Industrial que es traslladaren a l'Escola Normal: "... han dicho que iban a proteger a las alumnas de supuestos atropellos de que eran objeto ...".
Sobre aquests incidents i polèmiques centrats en l'Escola Normal de la Generalitat, cfr. J. Carbonell, L'Escola Normal de la Generalitat (1931-1939), Barcelona, Ed. 62, 1977, pàgs.303-313. Cal dir que a Girona no hem trobat cap indici de polèmica similar, o en tot cas fou molt circumscrita.
- (92).- Diari de Girona, 17 de juny, 1932, "Catalunya belin-gue (sic)", per Jaume Arroyo.
- (93).- Diari de Girona, 9 d'agost, 1932, "La Catalanització de l'escola".
- (94).- Diari de Girona, 20 d'agost, "La catalanitat autèntica".
- (95).- Diari de Girona, 22 de juliol, 1932, "Políticas".
- (96).- El Nord de Girona, 17 de febrer, 1932, "Centre P. Tradicionalista"; i 23 de gener, respectivament.
- (97).- El Nord de Girona, 31 d'octubre, 1932, "Entronización del Sgdro. Corazón ...", els actes consistiren en una Missa a l'església de Sant Feliu, oficiada per Mn. J. Aluart; a la tarda, entronització celebrada per Mn. Joan Gironés, catedràtic del Seminari, i discurs del Dr. Montagut.
- (98).- El Nord de Girona, 22 de juny, 1932.
- (99).- El Nord de Girona, 2 de gener, 1932, "Nuestra Autonomía

y el Estatuto Catalán", presa de posició del Centre Tradicionalista de Girona.

- (100).- El Nord de Girona, 21 de maig, 1932, reproduint un article de El Correo Catalán. Ja anteriorment el periòdic tradicionalista havia acusat al President Macià de maçó, cfr. 8 de juny, "El masonismo de Macià".
- (101).- El Nord de Girona, 27 de gener, "La disolución de la Compañía de Jesús"; 20 de febrer, "L'autoritat eclesiàstica i el Cementiri de Girona". A propòsit de la secularització dels cementiris de Girona, veg. C. Ametlla, ob. cit. pàg. 145: "... Això comportà l'abstenció de la majoria de municipis, començant pel de la capital, que no cregué mai convenient d'aplicar el decret. I la majoria era republicana, amb l'alcalde Miquel Santaló ! I el cementiri administrat per la mateixa Mitra !".
- (102).- El Nord de Girona, 2 de gener, 1932, "Alerta !", sobre el periòdic Luz y Verdad, de Madrid, tot advertint que malgrat les apariències no és un periòdic catòlic, sinó que és "una revista israelita, léase judía".
- (103).- El Nord de Girona, 22 de juny, 1932, "Los que mueren. D. Alberto de Quintana de León". Recordem, a propòsit d'aquest incident, la postura de El Autonomista, exposada supra.
- (104).- El Nord de Girona, 17 de febrer, 1932, "La situación actual".
- (105).- El Nord de Girona, 27 d'abril, 1932, "Una protesta"; i 23 de gener, 1932, "Al meu amic mestre, germà Cassià, de les Escoles Cristianes, en testimoni d'afecte", per Josep Dellunder, prev., de Sant Martí d'Ollers.
- (106).- El Nord de Girona, 6 d'agost, 1932, "Un triunfo significativo".
- (107).- El Nord de Girona, 29 de setembre, "Nosaltres i l'Estatut", per Kukala; 18 d'octubre, 1932, "Los malhechores del Estatuto de Cataluña", per Constantius. I 23 de gener, 1933, "Espanyolisme", per Joan Torrent.
- (108).- El Nord de Girona, 10 de setembre, 1932, "Los masones en Gerona".
- (109).- El Nord de Girona, 15 de setembre, 1932, "Los masones en Gerona". Sobre aquest tema, cfr. el dossier "La Maçoneria a Girona, una història inèdita fins avui", amb articles de Lluís Mª de Puig, Josep Clara, Pere Cornellà, Josep M. Marquès, a Presència, n.543, desembre, 1980, pàgs.25-38.

- (110).- El Nord de Girona, 7 d'octubre, 1932, "Sobre la masone-
ria. Párrafos de León XIII".
- (111).- El Magisterio Gerundense, n.1106, 21 de maig, 1931.
- (112).- Decret del 6 de maig sobre "Voluntarietat de la instruc-
ció religiosa a les escoles". Cfr. El Magisterio Gerun-
dense, n.1108, "Normas para la instrucción religiosa".
- (113).- El Magisterio Gerundense, núms.1103 i 1104, "Pro Fede-
ración", per Pere Blasi, 30 d'abril i 7 de maig, 1931.
- (114).- El Magisterio Gerundense, n.1103, 30 d'abril, 1931,
"Nostra Actitud", per Alfred Gispert.
- (115).- El Magisterio Gerundense, n.1107, 28 de maig, "Descuit?",
per Pere Blasi.
- (116).- El Magisterio Gerundense, ibidem, "El idioma en la escue-
la", per Joan Vidal.
- (117).- El Magisterio Gerundense, n.111, 25 de juny, "El Curset
de Girona", per Pere Blasi. Més informació als núms.
1112, i 1113, 2 i 9 de juliol, 1931.
- (118).- El Magisterio Gerundense, n.1115, 23 de juliol, "Curset
de català", per Lluís Moreno Pallí. Cfr. també les infor-
macions sobre aquest curset a El Autonomista, supra.
- (119).- El Magisterio Gerundense, n.1112, 2 de juliol, 1931.
- (120).- El Magisterio Gerundense, n.1108, 4 de juny, crònica
per A. Gispert.
- (121).- El Magisterio Gerundense, n.1115, 23 de juliol, "En
Figueras".
- (122).- El Magisterio Gerundense, n.1113, 9 de juliol, 1931,
"Diada de l'Associació", per P.B. (Pere Blasi).
- (123).- El Magisterio Gerundense, n.1118, 24 de setembre, 1931,
"Reus !", per Pere Blasi. Altres informacions als núms.
1116, 22 d'agost; i 1117, 17 de setembre, "De l'Assam-
blea de Reus", per Celestí Roigé. També, n.1122, 22
d'octubre, "Assamblea de Reus, any 1931. Esmenes al
projecte de bases".
Vegeu la valoració no massa positiva de l'esmentada
Assamblea que en fa A. Galí, ob. cit., Llibre II, pàg.
266.
- (124).- Gerunda, n.435, 22 d'agost, 1931.
- (125).- El Magisterio Gerundense, n.1129, 10 de desembre, 1931.

- (126).- El Magisterio Gerundense, n.1138, 18 de febrer, 1932, "Un assaig d'importància", per Joan Vidal, i "La Facultat de Pedagogia", per Alfred Gispert.
- (127).- El Magisterio Gerundense, n.1120, 8 d'octubre del 1931. Cfr. A. Molero, ob. cit., oàg.93, sobre la creació d'una "Associació del Magisteri particular de Catalunya i Balears", "que pretendia la colegiació forzosa del profesorado particular para ^ facilitar en el momento oportuno la entrada digna en el Magisterio nacional. Como único requisito para este acceso sería el de haber ejercido durante cinco años la docencia privada".
- (128).- El Autonomista, 17 de novembre, 1931.
- (129).- El Autonomista, 1 de desembre, 1931, reproduït de El Magisterio Gerundense, n.1127, 26 de novembre, 1931.
- (130).- El Autonomista, 4 i 15 de desembre, articles de Manuel Tolosà; i 10 de desembre, article de Josep Mascort.
- (131).- Veg. Decret del 3 de juliol, 1931, sobre "Cursets de selecció per a ingressar al Magisteri", Gaceta, 4 de juliol.
Sobre aquest tema, cfr. A. Molero, ob. cit., pàgs.91-94. Respecte al boicot a Girona, El Autonomista, 10 de novembre, 1931, "Las oposiciones al Magisterio Nacional". I Gerunda, n.446, 13 de novembre, 1931, "Deplorable espectáculo", per Bienvenido.
- (132).- El Autonomista, 12 de novembre, "Manifest dels opositors al Magisteri Oficial", per Els Cursellistes (sic) de la província.
També, Diario de Gerona, 13 de novembre.
- (133).- El Autonomista, 17 de novembre, "El plet dels cursetistes".
- (134).- El Autonomista, 20 de novembre, "El Plet dels cursetistes".
- (135).- El Autonomista, 26 de novembre, signa la Rèplica, el "Comitè Directiu dels cursetistes de Girona".
- (136).- Gerunda, n.453, 22 de gener, 1932, "El cursillo de la selección profesional".
- (137).- El Autonomista, 29 de gener, 1932, "Pro cursillistas", per Pere Blasi.
- (138).- El Magisterio Gerundense, n.1149, 5 de maig, 1932, amb llista d'aprovats (n.5, Lluís Agulló; n.6, J. M. Corredor).
També, Gerunda, n.456, 19 de febrer, 1932.
Sobre els Cursets de selecció, vegeu també, M. Pérez

Galán, ob. cit., pàg.52.

- (139).- El Autonomista, 23 d'abril, 1931. L'informe es refereix, òbviament al Congrés celebrat el 2 d'abril del 1931, cfr. A. Molero, ob. cit., pàgs.156-158. Sobre August Vidal, vegeu Presència, 29 de març, 1975; i Butlletí de Llagostera, n.23, (maig-juny, 1982).
- (140).- El Magisterio Gerundense, n.1093, 19 de febrer, 1930, "La meva ruta", per Joan Vidal.
- (141).- El Autonomista, 6 d'abril, 1932, "Què es proposa la Protectora ?", per Abelard Fàbrega. Cfr., supra, en parlar de El Autonomista. Potser val la pena de dir que Aberlard Fàbrega era nebot de Cassià Costal.
- (142).- El Magisterio Gerundense, n.1147, 21 d'abril, 1932, "La inquietud de l'hora", per Pere Blasi; i "Catalunya i l'Ensenyament", per Vicens Puig.
- (143).- El Magisterio Gerundense, n.1148, 28 d'abril, 1932, "A veure venir", per Josep Mascort.
- (144).- El Magisterio Gerundense, n.1150, 12 de maig, 1932, "Bona Tàctica", per Pere Blasi. Sobre la discussió de l'Estatut a Madrid, cfr. Mercè Rossell, La Generalitat de Catalunya. II. La política cultural, Barcelona, Ed. Undarius, 1977.
- (145).- Cfr. A. Galí, ob. cit., Llibre II, pàgs.266-267, amb un comentari sobre aquest acord absolutament negatiu, i poc matisat.
- (146).- El Magisterio Gerundense, n.1162, 15 de setembre, 1932, "Davant l'Estatut", per Pere Blasi.
- (147).- El Magisterio Gerundense, núms.1164, "Davant l'Estatut: Encara sobre el dualisme d'escoles"; 1165, 6 d'octubre, "Davant l'Estatut: Dualisme i partidisme"; i 1163, 22 de setembre, "Davant l'Estatut: Exigim garanties". Aquests articles foren publicats també per El Autonomista. Sobre Pere Blasi vegeu VV., Evocació i semblança de Pere Blasi, Torroella de Montgri, Publicació del Casal del Montgri, 1982. Tanmateix, sorprén que no hagi estat subratllada la seva tasca com a President de l'Associació de Girona en aquests mesos cabdals de la República.
- (148).- El Magisterio Gerundense, n.1127, 26 de novembre, 1931; i n.1148, 28 d'abril, 1932, "Per l'ensenyament del català".
- (149).- Reflex, 10 d'octubre, 1931, esmentat per J.C. (Josep Clara) a Presència, n.346, 30 de novembre, 1974.

- (150).- Diari de Girona, 9 d'agost, 1932, "La catalanització de l'escola".
- (151).- El Magisterio Gerundense, n.1118, 24 de setembre, 1931. Cfr. també, El Autonomista, 12 de setembre, "Un hoste predilecte: Marcel.lí Domingo" (amb foto); i 14 de setembre, "El discurs de Marcel.lí Domingo".
- (152).- Cfr. Gerunda, n.459, 11 de març, 1932, "El Director General de Primera Enseñanza en Gerona". També, El Magisterio Gerundense, n.1141, 10 de març, "La visita del Sr. Llopis".
- (153).- Gerunda, n.438, 18 de setembre, 1931.
- (154).- El Magisterio Gerundense, n.1154, 9 de juny, 1932, "La gran diada de la Salut", per J. Mascort; i n.1155, 16 de juny, resum de la conferència de J. Junquera. Cfr., encara, Gerunda, n.467, 16 de juny.
- (155).- El Magisterio Gerundense, n.1158, 7 de juliol, "Festa de l'Associació del Partit de la Bisbal". Cfr., El Autonomista, 5 de juliol, 1932, "Al Baix Empordà. Festa de companyonia", per Vidal.
- (156).- El Autonomista, 8 de juliol, "Reunió i Conversa Pedagògica". El mestre Josep Cozcolluela es basava en el Mètode de Projectes, tal i com exposa en un article del Butlletí dels Mestres.
- (157).- El Magisterio Gerundense, n.1156, 23 de juny, "A Perpinyà", per Pere Blasi; i n.1158, 7 de juliol, "L'Excursió a Perpinyà".
- (158).- El Autonomista, 29 d'agost, 1931, "El Dr. Rafael Balles-ter", llarga nota necrològica.
- (159).- Cfr. M. Samaniego, ob. cit., pàgs.228-229, i 297-298, basant-se en Anuario estadístico de España, anys 1928-1930, i 1932. També, A. Molero, ob. cit., que coincideix en les dades i en les fonts, sobre el número de mestres. No, en canvi, referents a les escoles construïdes, pàgs. 417-121.
I R. Navarro, ob. cit., pàgs.56-58. Coincideix en el número d'escoles de l'any 1932; però no, en canvi, en el número de mestres que eleva fins a 890 (dada poc probable), i en les aules construïdes. Parla també de 109 escoles religioses.
- (160).- Dades disperses a Gerunda i El Autonomista.
- (161).- Gerunda, n.441, 9 d'octubre, 1931, "Ecos y Comentarios", per Franco.
- (162).- Gerunda, n.438, 18 de setembre; n.442, 15 de gener,

1932; i n.467, 16 de juny; respectivament.

- (163).- Gerunda, n.442, 16 d'octubre, "¿ Sucumbiremos ?".
- (164).- Gerunda, n.442 (sic, per 443), 16 (sic, per 23) d'octubre, "Ecos y comentarios", per Bienvenido.
- (165).- Gerunda, n.445, 6 de novembre, per Bienvenido.
- (166).- Gerunda, n.443, 23 d'octubre, àmplia recensió. Sobre Emili Saguer, vegeu GEC, "Saguer, Emili". Era notari, i fou President de la Diputació en els darrers governs de la Monarquia.
- (167).- Gerunda, n.439, 25 de setembre; i n.443, 23 d'octubre.
- (168).- Gerunda, núms.446, 13 de novembre; 447, 26 de novembre; 449, 11 de desembre; i n.452, 15 de gener, 1932, respectivament.
- (169).- Gerunda, n.444, 30 d'octubre.
- (170).- Gerunda, n.449, 11 de desembre, "Los Padres de Familia".
- (171).- Gerunda, n.458, 4 de març, 1932.
Cfr. M. Pérez Galán, ob. cit., pàgs. 67 i ss. "La opinión de la Iglesia española"; i pàg.157 i ss.
- (172).- Gerunda, n.461, 1 d'abril, 1932, "Se va viendo claro ...".
- (173).- Gerunda, n.463, 15 d'abril, "Respetando la conciencia del niño", per B.R.
- (174).- Gerunda, n.464, 6 de maig, 1932.
- (175).- Gerunda, n.466, 27 de maig, 1932.
Sobre aquesta societat, M. Pérez Galán, ob. cit., pág. 299 i ss.
- (176).- Gerunda, núms.442, 16 d'octubre, i 443, 23 d'octubre, respectivament.
- (177).- Vegeu, Manuel de Guzmán, ob. cit.; i Jaume Carbonell, ob. cit., Decret del 29 de setembre 1932. (Gaceta del 30).
- (178).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal Mestresses", Vol. II, Fols.108-110, sessió del 21 de setembre, 1931.
- (179).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal de Mestres", Vol. II, Fol. 94, sessió 9 d'octubre.
- (180).- AEUM-Girona, ibidem, Fol. 96 i ss, sessió 5 de novembre.

- (181).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal Mestresses", Vol. II, Fols.112-113. A partir d'aquest moment les actes de les sessions claustrals de l'Escola Normal es recullen únicament en aquest Llibre.
- (182).- AEUM-Girona, ibidem, Fol. 115 i 116.
- (183).- AEUM-Girona, ibidem. Fols. 117-118, sessió del 27 de febrer.
- (184).- Ibidem, Fol. 119.
Tanmateix, no sembla pas que Lluís Agulló fos nomenat realment Ajudant gratuït, aquest curs. En realitat, es traslladà a Madrid per estudiar a l'Escola d'Estudis Superiors del Magisteri, formant part de la darrera promoció de l'esmentada Escola, cfr. Salvador Ferrer, ob. cit., pàg.338.
- (185).- El Magisterio Gerundense, 13 de juny, 1932.
- (186).- Sobre la problemàtica de les oposicions del 1928, cfr. M. Pérez Galán, ob. cit., pàg.50 i ss.
- (187).- El Magisterio Gerundense, n.1121, 15 d'octubre, 1931, "Dignificación", per Pere Blasi.
- (188).- Gerunda, n.439, 25 de setembre, 1931, "Reforma de las Normales".
- (189).- Gerunda, n.441, 9 d'octubre, 1931, "Maestros, meditemos", i "Ecos y comentarios", per Franco.
- (190).- Gerunda, n.464, 6 de maig, 1932, "La reforma de las Escuelas Normales y la formación del Magisterio Primario", per Rufino Blanco. I n.446, 13 de novembre, 1931, "Don Rufino Blanco".
- (191).- Gerunda, n.447, 26 de novembre, 1931, "Fuera equívocos".
- (192).- Vegeu, P. Cornellà, ob. cit., pàgs.53-65; i M. Vilanova, "Un estudio de geografía electoral: la provincia de Girona en noviembre de 1932", a Revista de Geografía, VIII, Barcelona, 1974.
- (193).- El Autonomista, 25 de novembre, 1932, "Als mestres de les terres gironines".
- (194).- El Autonomista, 14 d'octubre, 1932, "¿ Hacia el fascio ?", per L. Moreno Torres.
- (195).- L'Autonomista, 9 de gener, 1933, "La Revolta d'ahir"; 18 de gener, detenció de B. Juscafressa. Notícies de Salt, 3 de febrer, 1933; i 4 d'abril, 1933.

- (196).- L'Autonomista, 25 de febrer, 1933, "El Govern obté un vot de confiança. Afortunada intervenció de M. Santaló"; i 11 de març, "Comencen les insídies".
- (197).- L'Autonomista, 21 de febrer, 1933; 22 de març; i 27 de març, 1933, respectivament.
- (198).- L'Autonomista, 27 de març, 1933, "Inauguració del grup escolar de Darnius"; i 25 de març, "Dues signatures a La Veu: Josep Pla i Manuel Brunet", per J. M. Corredor. I, 1 d'abril, "Sr. Governador", per J. M. Corredor.
- (199).- L'Autonomista, 25 de juliol, 1933, "Per la salut de la República", i "Govern Civil: Clausura de Sindicats i detencions". Tornarem a parlar-ne, infra.
- (200).- L'Autonomista, 12 de setembre, 1933, "El Sr. Santaló, ministre del nou Govern".
- (201).- L'Autonomista, 21 de setembre, 1933, "Cada cosa en su lugar", per L. Moreno.
I l'homenatge a M. Santaló, 21 de setembre, "Un homenatge merescut", per Agustí Cabruja; 23 de setembre, articles de D. Rahola, Laureà Dalmau, J.M. Dalmau Casademont, J.M. Corredor, Genís Costa, i J. Puig Pujades. Crònica, el dia 25 de setembre.
- (202).- L'Autonomista, 4 d'octubre, "Nou Govern de Catalunya". Així, doncs, M. Santaló no fou ministre ni un mes enter.
- (203).- Cfr. Pere Cornellà, ob. cit., pàgs.67-74.
Sobre el grup de l'Oponió i el Partit Nacionalista Republicà, veg. Joan B. Culla i Clarà, El catalanisme d'esquerra (1928-1936), Barcelona, Ed. Curial, 1977.
- (204).- L'Autonomista, 30 de novembre, 1932, "Pompeu Fabra a Girona". Veg., també, 11 de novembre, "Inauguració d'un curs de Gramàtica Catalana".
- (205).- L'Autonomista, 12 de maig, 1933, "Crònica".
- (206).- L'Autonomista, 17 de setembre, 1932, "L'ensenyament en català", per J.M. Corredor.
- (207).- L'Autonomista, 27 de setembre, 1933, "L'ensenyament en català", per J.M. Corredor.
Recordem que el maig del 1933 són publicades les Normes d'adaptació del decret de la llengua, dictades pel Comitè de la Llengua, cfr. A. Galí, ob. cit., Llibre I, pàgs. 148-166. Sabem l'aplicació concreta d'aquestes Normes al col·legi graduat de Figueres; cfr. Josep Mª Bernils, 50 anys del col·legi públic Sant Pau (1933-Figueres-1983), Figueres, 1983, pàg.46, "En el primer grau es

donava tota l'ensenyança en català; en el segon, dos dies en castellà i quatre en català; en el tercer, tres en castellà i tres en català i en el quart, quatre en castellà i dos en català".

- (208).- L'Autonomista, 14 d'abril, 1933, "Una festa de cultura: Inauguració de les noves Escoles de la Mercè"; 5 de desembre, 1932, "Las escuelas de Pedret-San Pedro", per Silvestre Santaló; i 1 de setembre, 1933, "L'impuls educatiu de l'Ajuntament de Girona"; respectivament.
- (209).- L'Autonomista, 2 de setembre, "Per la ciutat i per la cultura", per Joaquim Pla; i "Una realitat en l'Ajuntament gironí: la seva tasca cultural", per J.M. Corredor.
Podeu veure, encara, "Una Escola Modèlica", de Carles Rahola, i altres articles i cròniques de la inauguració de l'escola de Montjuïc, amb l'assistència del President Macià, al número corresponent al 4 de setembre.
- (210).- L'Autonomista, 27 de març, 1933, "Inauguració del Grup Escolar de Darnius". I 8 de juliol, 1933, "Crònica: Govern Civil"; i 12 d'agost, "Una Escola més a les comarques gironines !".
- (211).- L'Autonomista, 12 de setembre, 1933, "El Sr. Santaló, ministre del nou Govern"; i 15 de juliol, 1933, "Miquel Santaló".
- (212).- L'Autonomista, 30 de setembre, 1933, amplíssim resum de la conferència.
- (213).- Sobre biblioteques escolars, L'Autonomista, 5 de gener, 1933, "Bibliotecas escolares", per J.M. Villergas; 14 de febrer, 1933, "Un problema de Pedagogia urgent", per Emili Codina. Colònies, 7 d'agost, 1933, "Colònia Escolar de Girona". I, 11 de gener, 1933, "Catalunya del s.XVIII, Mn. Baldiri Rexach", per Pere Abelló; 10 d'agost, "Una lletra de l'Alcaldia de Cassà de la Selva", per Josep Robau (sobre el mestre Josep Vilaret); 20 d'octubre, 1933, "Un camprodoní il.lustre: Ignasi Roca", amb motiu del primer aniversari de la mort d'aquest professor d'ensenyament secundari.
- (214).- L'Autonomista, 4 d'agost, 1933, "L'Escola de la República", per Mª Rosa Alonso.
- (215).- L'Autonomista, 17 de maig, 1933, "Postal. ^Ho ha dit el Mestre^", per J.M. Corredor.
- (216).- Cfr. M. Pérez Galán, ob. cit., pàgs.171-176.
A nivell de tot l'estat els col.legis d'ensenyament secundari a "substituir" eren 295, i les escoles primàries 4.965, amb 352.004 alumnes.
- (217).- Algunes notes sobre el col.legi d'Olot a C. Casanovas,

P. Ferrés, N. Sellas, Cròniques de la II República a Olot, 1931-1936, Ed. Olot-Misión, Olot, 1978.

- (218).- L'Autonomista, 7 de juliol, 1933, "Amb el cor a la mà", per Rafael Cardina.
- (219).- L'Autonomista, 7 d'octubre, 1932, "Habladurías".
Sobre l'obra de P. Poveda, cfr. M. Pérez Gálan, ob. cit., pàgs.32-33.
- (220).- Diari de Girona, 1 de setembre, 1932, "El Senyor Bisbe ha mort!"; i 7 de setembre, "El Sr. Bisbe de Vich, A.A. de la Diòcesi de Girona".
Cfr. M. Batllori - V.M. Arbeola, Arxiu Vidal i Barraquer, Església i Estat durant la Segona República Espanyola, 1931-1936, vol.II (1932), Monestir de Montserrat, 1975.
- (221).- Diari de Girona, 17 de novembre, 1932.
Vegeu, J. Massot, L'Església Catalana al s.XX, pàg.111, nota 17, "Lluís Carreras i Antoni Vilaplana, ..., creien que, a Catalunya, els catòlics havien de donar llur vot a la Lliga o potser a Acció Catalana".
- (222).- Diari de Girona, 17 de novembre, 1932, "Els vots perduts".
- (223).- Diari de Girona, 20 de juliol, 1931, "Un any de governador", per Genís.
Cfr. Claudi Ametlla, ob. cit., pàgs.175-176.
- (224).- Diari de Girona, 16 de gener, 1933, "El bloc de dretes pot aturar la revolució social", per S. Masferrer i Cantó.
- (225).- Diari de Girona, 4 d'octubre, 1932, "Les obres constructives", per Genís.
- (226).- Diari de Girona, 1 de març, 1933, "El plany del Prelat", per R, de Bellvespre, (Carles de Bolós).
- (227).- Diari de Girona, 12 de desembre, 1932, "L'ensenyament a la Rússia Soviètica", per F. Gibert i Bonet.
- (228).- Diari de Girona, 31 de desembre, 1932, "La Federació Catalana de l'Ensenyament Lliure".
Cfr. R. Navarro, ob. cit., pàg.38.
- (229).- Diari de Girona, 19 de gener, 1932, "La llibertat d'ensenyament i l'Estatut orgànic de Catalunya".
- (230).- Diari de Girona, 4 de febrer, 1933, "La llibertat d'ensenyament", per J.M. Gich.
- (231).- Diari de Girona, 10 de febrer, 1933, "Contra el monopoli de l'ensenyament", per Pau Muñoz i Castanyer; i 7 d'a-

bril, "L'Escola única i l'esperit català", per J.M. Gich.

- (232).- Diari de Girona, 1 d'abril, 1933. "L'incident de les Escoles de Darnius", per Tomàs Carreras i Artau.
- (233).- Diari de Girona, 8 i 10 de juny, 1933, "La consumació d'una ignomínia", per A.M. de B.; i 16 i 19 de juny, "l'Encíclica ^Dilectissima vobis^", per A.M. de B.
Val a dir que la Llei de Congregacions religioses fou la que més va contribuir a allunyar els sectors catòlics del Govern Republicà.
- (234).- Diari de Girona, 25 de setembre, 1933, "Tornem-hi !".
L'Autonomista, malgrat la seva posició política oposada a la que sostenia Diari de Girona, lamentà la seva suspensió temporal. Assenyala que era l'òrgan de premsa més antic de Girona, i repassava breument la seva història: els seus orígens amb la capçalera El Constitucional, òrgan del partit monàrquic liberal, creat per Celedoni Masó; la seva transformació en Diari de Girona, deguda a Rafael Masó, fill de Celedoni; cfr. L'Autonomista, 1 de juliol, 1933.
- (235).- Cfr. Diari de Girona, 3 d'octubre, "Un greuge del Sr. Santaló a Catalunya"; 9 d'octubre, "Un decret lamentable del Sr. Santaló"; i 6 d'octubre, 1933, "Editorial. El nou Govern de Catalunya".
- (236).- Diari de Girona, 30 de setembre, 1933, "Comentari. Un fracàs sectari".
- (237).- Diari de Girona, 19 d'octubre, 1933, "Editorial. L'escola única i laica".
- (238).- Diari de Girona, 30 d'abril, 1931, "Notes".
Recordem que el dèficit d'escoles era avaluat, l'any 1931, en 27.000, i no 35.000 com calculava Diari de Girona, i l'any 1933 per substituir les escoles religioses hom calcula que calien 4.965 escoles; cfr. M. Samaniego, ob. cit., pàg.387; i M. Pérez Galán, ob. cit., pàgs.172-176.
- (239).- Diari de Girona, 14 d'octubre, 1933, "Editorial. El mestre, polític ?".
- (240).- Diari de Girona, 5 d'octubre, 1933, "Comentari. Escoles al carrer del Carme".
- (241).- El Nord de Girona, 6 d'octubre, 1932, "Un artículo del Diario de Barcelona. La Unión de derechas"; 11 d'octubre, "D'eleccions. Adoptant posicions"; i 12 d'octubre, "Toque de atención", per Constantius.
- (242).- El Nord de Girona, 17 d'octubre, "Hemos llegado al col-

mo", i "En pie de guerra", per Lareabe. També, al mateix número, "De re electoral. Acords del Comitè Tradicionalista".

- (243).- El Nord de Girona, 20 d'octubre, 1932.
- (244).- El Nord de Girona, 24 d'octubre, i 26 d'octubre, "Manifest electoral".
- (245).- El Nord de Girona, 27 d'octubre, 1932, "De elecciones. El caso de Olot. El caso de Gerona".
- (246).- El Nord de Girona, 9 de novembre, "Parla el Prelat. Unió dels catòlics", pel bisbe de Vic i A.A. de Girona. Recordem que el bisbe gironí, Vila Martínez, havia mort el darrer dia del mes d'agost, i que Joan Perelló, bisbe de Vic, era l'Administrador Apostòlic de Girona.
- (247).- El Nord de Girona, 15 de novembre, 1932, "A las mujeres católicas de Gerona y su comarca".
- (248).- El Nord de Girona, 19 de novembre, "El grandioso mítin del Albéniz".
- (249).- El Nord de Girona, 21 de novembre, 1932, "Deber cumplido".
- (250).- El Nord de Girona, 6 de desembre, 1932, "Preparando la Asamblea"; i 16 de gener, 1933, "La gran Asamblea Tradicionalista de les comarques gironines".
- (251).- El Nord de Girona, 7 de gener, 1933, "La Festa dels Reis. En el Centre Tradicionalista"; i 1 d'abril, "L'acte d'ahir al Teatre Albéniz".
- (252).- El Nord de Girona, 12 d'octubre, 1932, "Del momento político. Toques de atención", per Constantius.
- (253).- El Nord de Girona, conflicte a la Gassol, 20 d'octubre; a Banyoles, Palafrugell i Blanes, 14 i 15 de febrer, 1933.
També, 9 de gener, 1933, "Moviment Revolucionari. Esclatà ahir a Barcelona"; 19 de gener, "Més detalls de la descoberta de la fàbrica de bombes a Igualada"; 20 de gener, "De la passada revolta", notícies sobre Saragossa, Avila, etc.
- (254).- El Nord de Girona, 3 de març, 1933, "El pobre Sr. Santaló".
- (255).- El Nord de Girona, 17 d'octubre, 1932, "Hemos llegado al colmo", i "En pie de guerra"; 20 d'octubre, "Contra el proyecto de Ley", per Ramon Rubacado.
- (256).- El Nord de Girona, 19 de juliol, 1932, "¿ Conviene en

la actualitat associar a los antics alumnes de las escoles lliures catòliques ?", per Josep Dellunder, prev.; 7 d'octubre, "Aldabonazo en porta", per J. Dellunder, sobre la necessitat de crear escoles parroquials i d'implantar les associacions d'ex-alumnes.

- (257).- El Nord de Girona, 16 de febrer, 1933, "Ni una sola peseta". Altres articles, i a títol de mostra, "Salvem nostres Escoles", 27 de febrer, 1933; "La ensenyanza", per Carles Salicrú, prev., 23 de març, 1933; ...
- (258).- El Nord de Girona, 9 de març, 1933, "Les prohibe ensenyar", per Cayo Grato.
- (259).- El Nord de Girona, 1 de juliol, 1933, "Als tradicionals i ciutadans tots de les comarques gironines".
- (260).- El Nord de Girona, 26 de juliol, 1933, "Un altre complot".
- (261).- Ibidem.
- (262).- El Nord de Girona, n.5054, 22 de novembre, 1933. es referia a la coalició Dreta Agrària, i més concretament a Julio Fournier.
- (263).- El Magisterio Gerundense, n.1164, 29 de setembre, 1932, "Un perill ?", per L. Panadés; i n.1166, 14 d'octubre, "Cal tenir serenor", per Celestí Roigé.
- (264).- El Magisterio Gerundense, n.1164, 29 de setembre, "Por mal camino", per Vicens Puig.
- (265).- El Magisterio Gerundense, n.1168, 27 d'octubre, 1932, "La bona solució - U.G.T.", per Pere Blasi. Pere Blasi es refereix a les normes aprovades al Congrés de la U.G.T. inaugurat el 14 d'octubre del 1932 a Madrid; cfr. A. Molero, ob. cit., pàgs. 304-310.
- (266).- El Magisterio Gerundense, n.1174, 8 de desembre, 1932, "Desesperació", per Vicens Puig; i 1175, 15 de desembre, "Davant d'una reforma", per J. Mascort. Sobre la llei de bases de l'ensenyament primari, cfr. A. Molero, ob. cit., pàgs.312 i ss.
- (267).- El Magisterio Gerundense, n.1186, 2 de març, 1933, "El portillo abierto", per Celestí Roigé; n.1188, 16 de març, "L'afer dels mestres laics", per J. Mascort; "Desperta Ferro, interins !", per Martí Boada; i "Els mestres laics i el Magisteri oficial", per J. Martí Billoch; i n.1189, 23 de març, "Mestres laics", per Joan Vidal, i "Qui vol ésser laic ?", per Celestí Roigé. Cfr. R. Navarro, ob. cit., pàg.37: "A part de la FETE, només hem trobat un altre grupscle més o menys polititzat en el Magisteri: el Claustre de Mestres Laics Històrics, que agrupava els mestres amb una tradició anti-

confessional més o menys llarga".

- (268).- El Magisterio Gerundense, n.1169, 3 de novembre, 1932, "¿ Oposiciones o cursillos ?", per Conrad Prat; i n.1173, 1 de desembre, 1932, "Cursets o cursassos", per J. Mascort, reproduït per L'Autonomista, 5 de desembre.
- (269).- L'Autonomista, 1 d'octubre, 1932, "Los cursillos negación de la propia personalidad", per J. Mercadé.
- (270).- L'Autonomista, 20 de desembre, 1932, "Temas de enseñanza", per E. Perich.
- (271).- El Magisterio Gerundense, n.1171, 17 de novembre, 1932. Recordem que els cursetistes inicialment matriculats eren 180, els iniciaren 161, i les acabaren 53. Llista d'aprovats al número esmentat de El Magisterio Gerundense (llista mestres: 1r, Pere Pericay,... 4t, J.M. Corredor; 7è, Lluís Agulló, ... Llista de mestresses: 1r, Maria Anticó, 2n, Dolors Malé Pastells; ...).
- (272).- El Magisterio Gerundense, n.1171, 17 de novembre, 1932, conferència L. Serrano; també a El Autonomista, 9 de novembre. De l'inspector J. Junquera, n.1185, 23 de febrer, "Els actes del diumenge a Girona", i n.1187, 9 de març. I Conferència ja esmentada anteriorment, de J. M. Corredor, L'Autonomista, 30 de setembre, 1933.
- (273).- L'Autonomista, 15 de febrer, 1933, "Educació, cultura i l'estat"; i 17 de febrer, "Una conferència".
- (274).- L'Autonomista, 2 de maig, 1933, "Conferència de Cassià Costal".
- (275).- L'Autonomista, 28 de desembre, 1933, "Petita lliçó de Filosofia" a Llagostera", per Cassià Costal.
- (276).- El Magisterio Gerundense, n.1180, 19 de gener, 1933; i 1183, 9 de febrer, 1933.
- (277).- El Magisterio Gerundense, n.1192, 13 d'abril, 1933, "Una Conferència", per Joan Vidal; i n.1193, 20 d'abril, "El bilingüisme", per J. Mascort. I n.1196, 11 de maig, 1933, anunci de la conferència de Puigcerdà.
- (278).- El Magisterio Gerundense, n.1197, 18 de maig, "Els actes celebrats a Figueres", per Celesti Roigé.
- (279).- El Magisterio Gerundense, n.1197, 18 de maig, "Conferència del Sr. Galí a Ripoll", per Josep Illanes; i n.1198, 25 de maig, "Conferència sobre bilingüisme", per Joan Munt Rabassa.
- (280).- El Magisterio Gerundense, n.1194, 27 d'abril, 1933, "El 29 d'abril", per Josep Mascort.

- (281).- El Magisterio Gerundense, n.1172, 24 de novembre, 1932, "Felicitación".
- (282).- El Magisterio Gerundense, n.1174, 8 de desembre, 1932, "Parlament Català, salut!", per J. Mascort.
- (283).- El Magisterio Gerundense, n.1185, 23 de febrer, 1932, bases per al Concurs; n.1190, 30 de març.
Vegeu també, Lluís Mª Mestras, ob. cit., Annexe nº 2, que reporta els noms dels mestres que passaran al Patronat, i que respecte als possessionats el 15 de juny del 1933 fa ascendir a 34 (17 mestres i 17 mestresses).
C. Cañellas - R. Toran, ob. cit., pàg.128, constata aquest xuclament dels millors mestres de les comarques de part del Patronat: "... implicà el drenatge dels millors professionals vers les escoles municipals barcelonines ...".
- (284).- El Magisterio Gerundense, n.1203, 29 de juny, 1933.
- (285).- L'Autonomista, 18 de febrer, 1933, "Associació Provincial de Mestres".
- (286).- L'Autonomista, 2 de març, 1933.
- (287).- El Magisterio Gerundense, n.1195, 4 de maig, 1933.
- (288).- El Magisterio Gerundense, n.1197, 18 de maig, 1933.
- (289).- El Magisterio Gerundense, n.1172, 24 de novembre, 1932; i n.1194, 27 d'abril, 1933.
Sobre la Inspecció en aquest període, A. Molero, ob. cit. pàg.344-346.
- (290).- El Magisterio Gerundense, n.1183, 9 de febrer, 1933, "La coeducació", per Celesti Roigé.
Cal recordar que durant els anys de la Segona República la coeducació només va ser tolerada, i -de fet- no fou implantada oficialment, R. Navarro, ob. cit., pàg.55.
- (291).- El Magisterio Gerundense, n.1164, 13 d'octubre, 1932, "Bibliografia"; cfr. també El Autonomista, 4 de novembre, 1932, que reproduïx una recensió d'Antoni Busquets i Punset publicada a El Magisterio Català, recomanant el "llibre per a les escoles".
Recensió de l'obra de Josep Barceló a El Magisterio Gerundense, n.1192, 13 d'abril; i dels opuscles de Tomàs Vicens, al n.1195, 4 de maig, "El Magisteri treballa", per C. Concustella, mestre de Vilasacra, i n.1167, 20 d'octubre, 1932, "Un fascicle interessant".
I, sobre Spinoza, de J. Serra Hunter, cfr. L'Autonomista, 21 de juny, 1933.
- (292).- Cfr. El Magisterio Gerundense, n.1205, 13 de juliol, "Tota una festa", per Josep Mascort. També, n.1203,

29 de juny, "Diada Pedagógica a Palamós".

- (293).- Cfr. El Magisterio Gerundense, n.1211, 5 d'octubre, 1933, "Un saludo y un ruego", per L. Moreno.
- (294).- Cfr. El Magisterio Gerundense, n.1203, 29 de juny, 1933. Respecte a l'escola privada de Darnius, n.1192, 13 d'abril, 1933.
- (295).- El Magisterio Gerundense, n.1189, 23 de març, 1933; i n.1192, 13 d'abril, 1933.
- (296).- El Magisterio Gerundense, n. 1205, 13 de juliol, 1933.
- (297).- El Magisterio Gerundense, n.1206, 31 d'agost, 1933.
- (298).- El Magisterio Gerundense, núms.1211, 5 d'octubre; i 1212, 12 d'octubre, 1933, "Un alto en la marcha", per L. Moreno. Sobre el "Consell de Primera Ensenyança", vegeu R. Navarro, ob. cit., pàgs.50-52; i A. Galí, ob. cit., Llibre II, 3ª part, pàgs.35-46. Alexandre Galí reincideix en la seva valoració negativa de l'actitud del magisteri públic contrària a la creació d'una doble xarxa escolar pública a Catalunya. Cal dir que com a representant dels mestres gironins fou nomenat Pere Majó Busons.
- (299).- El Magisterio Gerundense, n.1214, 26 d'octubre, 1933.
- (300).- El Magisterio Gerundense, n.1217, 16 de novembre, "Revista de Prensa", per Lector; i n.1218, 23 de novembre, "Revista de Prensa", per Lector.
- (301).- El Magisterio Gerundense, n.1220, 7 de desembre, 1933, "Final de una Etapa", per L. Moreno.
- (302).- Cfr. AEUM-Girona, Llibre d'Actes Normal de Mestresses, vol. II, Fol. 142.
Potser l'incident té a veure amb la informació que ens forneix Diari de Girona, 11 de març, 1933, quan en parlar de la solemne celebració de la festa de St. Tomàs, amb missa i un acte acadèmic, afegeix que durant aquest acte acadèmic es produí un fet lamentable, "tan més sensible perquè es tracte precisament d'estudiants, algun d'ells normalistes i àdhuc algun que exerceix ja el magisteri" (art. "La informalitat dels estudiants").
- (303).- AEUM-Girona, "Libro de posesiones y ceses", Fols.146-147.
- (304).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal Mestresses", Vol. II, Fol. 145, sessió extraordinària del 3 de maig, 1933.
- (305).- Ibidem.

- Vegeu, també, El Magisterio Gerundense, n.1194, 27 d'abril, "La Festa del llibre", i L'Autonomista, 3 de maig, crònica per L.P.
- (306).- Vegeu resums de les diverses sessions a L'Autonomista, 6, 8, 16, i 22 de maig, "Lliçons de Puericultura", per Una alumna.
- (307).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal Mestresses", vol. II, Fol. 136.
- (308).- Ibidem, Fol. 144, sessió extraordinària 27 d'abril; i Fol. 146, sessió del 3 de maig.
- (309).- AEUM-Girona, lligall "Trabajos realizados por el profesorado" (curs 1932/33; conté altre informació sobre el curs 1933/34, i treballs d'alumnes).
- (310).- Cfr. Diari de Girona, 30 de novembre, 1932, "Visita al Museu Provincial".
- (311).- Cfr. Diari de Girona, 28 de novembre, 1932, "Visita de Pompeu Fabra a Girona".
- (312).- Cfr. L'Autonomista, 21 de març, 1933, "Viaje de estudio".
- (313).- Vegeu també, AEUM-Girona, "Llibre d'Actes Normal Mestresses", vol.II, Fol. 138, sessió 15 de gener, 1933, "El Sr. Soler, Profesor de Francés indica que los alumnos de los 1º y 2º curso profesional han acordado no asistir a dicha clase y a la vez expresa que está a la disposición de dichos alumnos en cualquier momento si quieren reanudar las clases".
- (314).- Vegeu-ne cròniques i resums a El Magisterio Gerundense, n.1189, 23 de març, "Ciclo de Conferencias en la Escuela Normal" (conferències de J. Gomis); núms.1190 i 1191, 30 de març i 7 d'abril (conferències de J. Junquera). I L'Autonomista, 15 de març; 21 de març; 6 d'abril; 25 d'abril; 5 de maig, i 16 de maig.
Cal recordar, a propòsit de la conferència de Mn. Jordà, que aquell any s'esqueia el centenari de l'Oda a la Pàtria, commemoració celebrada amb força ressó a Girona.
- (315).- AEUM-Girona, Lligall "Trabajos realizados ...".
- (316).- AEUM-Girona, "Llibre d'Actes ...", vol. II, Fol. 147.

CAPÍTOL VI

LA SEGONA REPÚBLICA
EL BIENNI DRETÀ (19 DE NOVEMBRE, 1933-16 DE FEBRER, 1936)

CAPÍTOL VI: LA SEGONA REPÚBLICA
EL BIENNI DRETÀ (19 DE NOVEMBRE, 1933-16 DE FEBRER, 1936)

1. EL PRIMER ANY DEL BIENNI DRETÀ (19 DE NOVEMBRE, 1933-6 D'OCTUBRE DE 1934)

1.1.- La situació política vista des de Girona.

Com ja diguérem, les eleccions del 19 de novembre del 1933, a nivell d'Estat donaren la victòria als partits de dreta. També a Catalunya triomfaren les dretes, però amb un marge molt més minso. A les circumscripció electoral de Girona, en canvi, l'Esquerra Republicana mantingué la seva hegemonia.

A Madrid, doncs, es produí un canvi de govern: Alejandro Lerroux fou l'encarregat de formar-lo. El nou govern el constituïren només radicals. Però depenia dels vots de la CEDA i dels diputats monàrquics (novembre 1933/ 25 d'abril del 1934). El govern Lerroux per convenciment polític, i per aquesta dependència dels vots dels partits a la seva dreta, féu una acció de govern de caire conservador i, en alguns aspectes, restauracionista.

S'ha especulat sobre si el triomf de les dretes en les eleccions del novembre del 1933 fou degut, en part almenys, a l'abstencionisme electoral dels obrers pròxims als plantejaments de la CNT (¿o al vot de les dones? -com altres han afirmat-). El cert és que el sindicat anarco-sindicalista, davant la composició del nou govern, i potser per esbandir

la possible responsabilitat que amb el seu abstencionisme electoral hagués pogut assumir, el mes de desembre del 1933 promogué un intent insurreccional, que fracassà (1). A Girona aquest intent insurreccional tingué alguna repercussió, molt tèbia:

"Sortosament poques han estat les repercussions que a Girona i a les seves comarques ha tingut el moviment anarco-sindicalista esclatat a diverses poblacions del país.

Malgrat tot es veu que també per les nostres terres hi havia algú interessat a promoure desordres. Durant la nit del dissabte al diumenge esclataren cinc petards a les línies telefòniques i elèctriques de Sant Antoni de Calonge. A Palamós foren derribats tres pals de la línia telefònica...En canvi foren destrossats dos pals més de la línia elèctrica, i en conseqüència, restaren a les fosques per espai d'una hora i mitja les poblacions de Palamós i Sant Antoni de Calonge i Calonge.(...)

A la ciutat de Girona, el dissabte a la tarda foren tallats els fils telefònics de la caserna de la guàrdia civil. (...).la policia detingué una noia d'aquesta ciutat, anomenada Carme Juan,..., i que era a la nostra ciutat l'element d'enllaç amb revoltosos del reste del país (sic). També fou detingut un home que vivia amb l'esmentada xicota en una casa del carrer del Migdia.(...)

Elements revoltosos intentaven promoure desordres a Puigcerdà.

Ahir, forasters revoltosos, forasters en sa immensa majoria, es trobaven a Puigcerdà i uns quants grups dels mateixos semblava intentaven desarmar els carabiners i assaltar l'Ajuntament...desistiren de realitzar llurs propòsits.(...)..foren detinguts dos individus, als quals hom creu capdavaners dels revolucionaris de Puigcerdà.

A Fornells de la Selva esclatà un petard.

Anit -ha continuat dient-nos el Governador- després d'haver passat un tren de mercaderies, féu explosió un pertard de poca força, el qual causà desperfectes afortunadament de poca importància. A la mateixa població se'n trobà un altre que no havia esclatat encara"(2).

Per tot plegat, el governador civil, Lluís Prunés, publicà un Ban amb una sèrie de mesures d'ordre públic; com ara:

"(...) Article primer: -Es prohibeix la formació i circulació de grups i els estacionaments de persones en els carrers, camins, carreteres i en la via

pública en general.
Article segon - Prohibida la circulació per les vies fèrries..." (3)

Obviament, Diari de Girona es manifesta completament d'acord amb aquestes mesures policials que assegurin l'autoritat del govern enfront dels sediciosos que amenacen l'"ordre, religió, família i propietat". I ho aprofita per iniciar una campanya contra Miquel Santaló:

"Les mateixes noves assenyalaren, des del primer moment, el famós agitador Durruti -tan tristament conegut ací per haver determinat un dels primers actes de la pintoresca actuació del senyor Santaló al cap del nostre Ajuntament -com a un dels principals dirigents de la sedició anarquista,.." (4).

El dia de Nadal del 1933 moria el President Macià. Com a nou President de Catalunya fou elegit Lluís Companys (31 de desembre del 1933), i s'anà cap a la formació d'un govern de concentració de centre-esquerra (3 de gener, 1934). Ens trobem, per tant, amb què a Madrid i a Barcelona governen partits pregonament dispars en els seus plantejaments.

Es sobretot a partir de la convocatòria d'eleccions municipals que la situació política a Catalunya començà a agrir-se. En efecte, les eleccions municipals a celebrar el 14 de gener assolien una càrrega política molt notable. Eren vistes i valorades com un test que confirmaria o refusaria el predomini dels partits de dreta. En bona part, doncs, eren una mena de revàlida electoral (5).

A la ciutat de Girona es presentaren a les eleccions sis candidatures. Només dues, però, amb possibilitats reals de triomfar, articulades al voltant de l'Esquerra Republicana i la Lliga. Les altres quatre candidatures eren les d'Acció Catalana Republicana, Partit Republicà Radical, Bloc Obrer i Camperol, i Dreta Social Agrària. Respecte a aquestes candidatures marginals direm nomé dues coses. D'una banda subratllarem el fet que Acció Catalana Republicana no anés coaligada en la candidatura formada entorn d'Esquerra Republicana; Esquerrra Republicana perdé les eleccions per un marge molt minso, i

els vots aconseguits per Acció Catalana Republicana haurien estat suficients per a obtenir la majoria. D'altra banda, assenyalarem la presència d'aquesta candidatura anomenada Dreta Social Agrària (i integrada per Font i Fargas, Gomis i Llambias, professors de l'Escola Normal, Joaquim Costa Furtià, ex-director de La Ciudad (1930), i Pons Milans). Ens fa patent la desunió existent entre els diversos grups i grupets de l'extrema dreta local. En efecte, El Nord de Girona, que havia deixat de publicar-se, torna a la palestra el 22 de novembre del 1933, tot aclarint que:

"Com les coses sempre han anat empitjorant, primer suspenguérem el periòdic, i ara al tornar-lo a publicar fem constar categòricament que trevallarem per la glòria de Déu i bé de la Pàtria, sense subgecció a cap disciplina política determinada, ni fent cap nou partit ni capelleta, sino ajudant sempre als més bons, i procurant que l'actuació sigui sempre ponderada i eficaç.(...)"

En realitat, el dia quinze de setembre del 1933 els propietaris de El Nord de Girona (Jeroni Figa, Josep M. Thió, Josep M. Viñas Deutaner, i M. Riera Perpiñà) havien escrit al President de la Junta Provincial Tradicionalista:

"Como propietarios de El Nord de Girona nos dirigimos a V.,..., para poner en su conocimiento, a los efectos oportunos, lo siguiente:

El Nord de Girona que poco después del advenimiento de la República volvió a ser, como había sido en su fundación, y mayor parte de su vida, el portavoz de la Comunità Tradicionalista en esta Provincia, con el decidido apoyo del Comité Provincial, fué creciendo en suscripción y tirada hasta poder ser convertido en diario.

Pero varios elementos, casi todos recién venidos a nuestro campo, empezaron a combatirle, procurándole bajas y haciendo imposible su continuación como tal.

Constituida la nueva Junta Provincial,... fué reiterada la adhesión a la misma...; más,..., varios miembros de la Junta,..se dieron de baja, y en unión de algunos elementos del "Centro Provincial Tradicionalista" reanudaron intensa campaña contra el periódico.

(...) ..hemos decidido suspender la publicación de El Nord de Girona...(si) no obtienen inmediatamen-

te los apoyos de arriba y de abajo a los que creemos tiene derecho" (6).

Així, en la represa, El Nord de Girona deixava de ser el portaveu de la Comunió Tradicionalista, i s'editava deslligat de qualsevol disciplina de partit. Amb tot, l'anormalitat en la periodicitat continuà essent crònica i simptomàtica del desgavell intern. En el número corresponent al dia 18 de gener del 1934, o sigui, un cop passades ja les eleccions municipals, el periòdic resumeix la situació confusa d'aquest sector d'extrema dreta local:

"Caída la situación política que creó con su arrojo militar enardecido por el amor patrio, el General Primo de Rivera (Q. D. g.) cayeron también los hombres que a su obra política se asociaron, y con ellos, sus casinos, sus peñas, círculos y demás centros de reunión...; y el de esta Capital, que se denominó primero "Centro de Unión Española", después Monárquica, y después de Unión Patriótica", dejó también de existir para quedar convertido en un Centro de Unión Republicana; y algunos de los que fueron sus socios pasaron a serlo del Centro Provincial Tradicionalista, y sus esposas, socias del grupo femenino tradicionalista Las Margaritas, siendo miembros de su Junta Directiva;...

Llegamos a las últimas elecciones generales a Cortes de la República, y en la coalición de derechas figuraron con los tradicionalistas, logrando... la confianza de algunos y prudencia en evitación de peores consecuencias, de alguien para quien no pasó desapercibido el juego ni dejó de advertirlo, se vino a bautizar con manifiesta impropiedad la candidatura de aquella coalición con el nombre de "Candidatura de Derecha Agraria". Poco después de pasadas dichas elecciones, aquellos elementos, no sintiéndose bien en el Centro Tradicionalista, quedaron baja en el mismo; hoy.., ellos están constituidos en grupo político que denominan Derecha Agraria,.., ellas, baja de la asociación "Las Margaritas", integran ya la Junta Directiva de otra agrupación que llaman "Acción o Sección Femenina de Renovación Española".

Resulta, pues, que existen en esta Capital las siguientes entidades: El ya cincuentenario "Centro Moral Gerundense", "La Comunió Tradicionalista" con su "Centro Provincial Tradicionalista" y sección femenina "Las Margaritas"; el antiguo Centro Maurista presidido por el Abogado D. Antonio Busquets, que hoy se califica de Renovación Española, "Derecha

Agraria" y "Sección Femenina de Renovación Española", entidades que nos interesa hacer constar que son enteramente distintas, aun cuando en el Centro Moral figuren socios que son de Derecha Agraria y socios que son Tradicionalistas y otros que no son ninguna de las dos cosas y así tan sólo socios de dicho Centro,.." (7).

Ben precisats els diversos grups de l'extrema dreta gironina, cal dir que "Dreta Agrària" que havia presentat la seva pròpia candidatura per a les minories aconseguí uns resultats irrisoris (152 vots). Aquestes desunions portaren El Nord de Girona a desaparèixer (8).

Dèiem que de les sis candidatures només dues es disputaven realment el triomf. Una d'aquestes candidatures era la denominada d'Unió i Defensa Ciutadana, articulada per la Lliga, però amb inclusió de tradicionalistes (Cervera, Tarrés, Vinyes, i Domènech) i d'un militant de "Renovación Española" (Busquets) i d'un independents (Busom). L'Esquerra Republicana acusarà aquesta candidatura de poc coherent, sobretot amb un programa catalanista. I efectivament, ja en el govern municipal, no sempre hi hagué entesa entre els membres de la coalició. Ho demostra la impossibilitat dels homes de la Lliga d'aconseguir l'alcaldia per a l'advocat Santiago Masó -tal i com tenien previst--, i la seva substitució per Francesc Tomàs (14 de març, 1934). O el fet que el mateix març del 1934 fos presentat un document signat conjuntament pels regidors d'Esquerra i per Tarrés, Vinyes i Domènech, tradicionalistes (9).

L'altra candidatura amb possibilitats d'èxit era la d'Esquerra Republicana, que era formada per militants d'aquest partit amb la inclusió de tres obrers sense afiliació política. La candidatura d'Esquerra es presenta com a "digna i honesta", i basà la seva campanya en les millores urbanes i, sobretot, escolars i culturals aconseguides durant els anys del seu govern municipal (per exemple, un requadre de propaganda publicat a L'Autonomista diu: "Abans del 12 d'abril del 1931, Girona tenia 10 mestres. Avui Girona té 27 mestres" (10)).

La campanya electoral fou polèmica i un xic sensacionalista. Mai com fins ara Diari de Girona havia emprès una campanya amb una agressivitat tan grossa. Començà criticant Miquel Santaló, tot acusant-lo que en els dies que fou Conseller-Delegat del govern de la Generalitat havia comès moltes irregularitats administratives, i d'haver fet una política de favoritismes. Aquestes irregularitats suposades fan relació concretament a assignació de sous, i a la incorporació a la plantilla de funcionaris de persones contractades temporalment. En la ploma dels detractors, aquestes mesures foren anomenades el "testament del Sr. Santaló".

"Els darrers números del Butlletí de la Generalitat de Catalunya han inserit un copiós nombre de decrets amb els quals el senyor Santaló ha prè comiat del seu càrrec de Conseller Primer d'aquell organisme, instituint una pila de Comissions i funcionaris tots ells dotats amb sous esplèndits.

Es tot un testament de "gran senyor", acostumat a les grans despeses i a cotitzar els mínims esforços amb els majors rendiments i profits. !Com pot ésser escàs el nostre famós ex-batlle, ell que pot vanar-se de percebre llarga retribució per unes lliçons que ja fa temps que no explica i ací mateix ho féu per una representació absolutament desatesa? Natural i perfectament lògic és, doncs, el darrer gest del senyor Santaló, i si en el càrrec de Conseller Primer hi trobà moltes amargors -...- i a voltes sols li demostraven una adhesió explícita els seus companys Cerezo, Irla, Busquets V. i Alsina (a) "el paio" lo més raonable i comprensible ha estat deixar-los un bon record...

(...) Perquè, senyors!, seria demostrar un tupé fenomenal que un comerciant, consignatari de vapors, sense cap preparació especial, acceptés el càrrec de Cap de Servei d'Assistència Social amb 14.400 pessetes !Que un agent de negocis, embolicat intensament amb la "qüestió rabassaire", pugui, sense escrupol de cap mena, actuar de sots-delegat del Treball amb 10.000 pessetes de sou, després de no haver pogut demostrar la suficiència per igual càrrec en exercicis opositoris celebrats a Madrid. Que un comptable i botiguer de comestibles s'atreveixi a presidir una Comissió arbitral..per a resoldre els conflictes entre propietaris i parcera, cobrant les dietes corresponents! I, finalment, és molt gros que "El Paio" sigui inspector del Treball amb 7.000 pessetes anyals! Si tot això es confirma,...

ben justificadament pot dir-se que aquests decrets.., més que incloure una llista de nous funcionaris, conté la primera sèrie de "la colla dels rosegaires", ja que, algun d'ells, no en tenen prou amb cobrar les 1.000 pessetes mensuals com a diputats que han cercat duplicar-les exercint uns càrrecs per els quals la seva competència notòria els posa a cobert de tota responsabilitat.(..)" (11).

Aquest clientelisme i aquest acaparament de sous seran reiteradament esgrimits com un dels temes primordials de la campanya electoral menada per Diari de Girona. El diari gironí incidirà sobre l'afer, publicant requadres de propaganda com ara:

"L'AUSTERITAT DE L'ESQUERRA

Més que no pas totes les seves paraules, on s'ha segellat l'austeritat de l'Esquerra és en la signatura de nombrosos decrets fets pel senyor Santaló un cop ja havia dimitit de Primer Conseller de la Generalitat.

VUIT DECRETS EL DIA 4

CINC DECRETS EL DIA 5

Tots els temporers d'un any, convertits en funcionaris de la Generalitat de plantilla per pur caprici, sense cap prova d'aptitud.

Nomenament de nombrosíssims auxiliars nous, sense concurs ni posició (sic, per oposició). (...) Noves assignacions de sou.

L'ORGIA DE LA DESESPERACIÓ PRE-ELECTORAL

Entre els molts afavorits hi ha:

D. Josep Santaló Puig (nebot del Primer Conseller)

D. Adrià Vilalta i Vidal (germà del regidor barceloní del PNR)

D. Pere Cerezo (Diputat de l'Esquerra) amb 10.000 pessetes de sou.

D. Josep Valldeoriola (Comissari de l'Esquerra) amb 7.000 pessetes de sou.

D. Josep Irla (Diputat de l'Esquerra) amb 14.000 pessetes de sou.

Tots aquests nomenaments són fets antireglamentàriament, sense oposicions, prescindint de tot títol facultatiu, sense consignació del pressupost.(...)

Es converteix l'alta jerarquia del Govern de la Generalitat en un repartiment de prebendes a desdir (...)"(12).

En aquesta campanya de crítica a la tasca de Miquel Santaló sobresortí Ferran Valls i Taberner. Lògicament, el polític gironí argüí en defensa pròpia (13).

A les vigílies de la votació Diari de Girona feia un balanç de la feina portada a cap per Esquerra Republicana des de l'Ajuntament, tot mostrant -des del seu punt de vista- que no havia acomplert les promeses. Si ens fixem en l'apartat dedicat a l'ordre cultural i social descobrim les crítiques que més endavant els homes de la Lliga repetiran:

"No ha fet cap obra eficient en sanejaments del barris més necessitats.(...) Els homes del seu partit, amb disposicions sectàries, han desorganitzat l'ensenyament primari i els superiors. Les escoles Nacionals SEMPRE HAVIEN ESTAT GRATUÏTES. S'ha aprofitat dels GRUPS EN CONSTRUCCIÓ ACORDATS PER ANTERIORS AJUNTAMENTS, per a presentar com a obra seva les escoles "Ignasi Iglésies" i "Turró". UNA ESCOLA D'UN SOL GRAU, ha fet al Pont Major; tan mal situada, que els infants no hi volen anar. La guarderia d'infants, UNA SOLA, no tingué cap èxit de funcionament. Foren molt més concorregudes les d'iniciativa privada, d'assistència gratuïta. (...)
No s'ha creat cap escola complementària per als obrers"(14).

Les eleccions es desenrotllaren en un clima tens i ple d'incidents, amb acusacions mútues d'irregularitats i intimidacions. La Junta del Cens i el Tribunal del Contenciós i Administratiu donaren per candidatura guanyadora la de la Lliga, per 47 vots de diferència respecte a la d'Esquerra Republicana (3.788 vots, i 3.741, respectivament) (15). Aquesta igualtat pràctica en el repartiment dels vots explica la tensió i les recriminacions recíproques.

Segons l'Esquerra Republicana les dretes havien falsejat els vots de les monges. I, sobretot, havien robat l'acta del carrer del Carme, on de sempre hi havia una gran majoria de republicans. De la seva banda, la Lliga acusava Esquerra Republicana de coaccionar els votants i de provocar incidents. Així, Diari de Girona, amb grans titulars, afirmava l'endemà de les votacions: "L'absència de l'autoritat, les coaccions de l'Esquerra i les amenaces dels pistolers, no poderen impedir el triomf de la Candidatura d'Unió i Defensa Ciutadana". I tot seguit donava la seva versió del que s'havia esde-

vingut:

"...Durant tot el dia, escamots d'esquerrans, alguns compostos de gent de Girona i molts d'altres d'elements enviats a buscar a fora, capitanejats per significats directius de l'Esquerra, per candidats de la Llista núm. 3, i per ex-alts dignataris de la República, recorregueren constantment determinades seccions, amos absoluts del carrer, imposant arreu la seva voluntat. Proveïts de xiulets, aquests grups, es feren senyals de l'un a l'altre movilitzant-se (sic) constantment cap allà on calia actuar. En el col.legi de la Força.

On actuaren aquests escamots amb més violència i amb més vergonyosa impunitat, fou a l'entorn del col.legi electoral establert al carrer de la Força...(...) Les agressions i els cops sovintejaren, resultant, ultra dos ferits d'importància, que hagueren d'ésser assistits al Dispensari, molts contusos i lesionats...Els elements pertorbadors, usaren tota mena d'armes per a imposar-se. Pistoles, armes blanques, porres, punys anglesos, tot fou utilitzat..

La placeta que hi ha davant del col.legi electoral fou ocupada des de primera hora, per un nombrós grup d'escamots vinguts exprofés de Manresa, capitanejats pel candidat d'Esquerra Republicana, senyor Surroca. La tasca d'aquests escamots anava encaminada a impedir que poguessin emetre el seu sufragi -dret reconegut per la llei- les religioses...Les baralles foren continues.

Com a resultat d'aquests fets, foren ferits seriosament dos joves...: els senyors Xiberta i Riera, sobretot el primer.

(...)

En el col.legi de la presó. (...)

En el col.legi del Carril.-Ex-ministre bufetejat.

...s'encarregà de la tasca pertorbadora i d'impedir que votessin les esmentades religioses altres grups d'escamots...al front del qual figurava, l'ex-ministre senyor Santaló. Les batusses foren freqüents. El senyor Santaló en persona, sostingué nombrosos incidents...Una mare i una filla,..., es dirigen a depositar el seu vot i el propi Sr. Santaló estirà grollerament el vel que la de més edat portava al cap...i la filla..., en un gest de reacció, de dignitat femenina, administrà a tot el senyor ex-ministre, dues sonores bufetades.(...)

L'assalt al col.legi del carrer del Carme.

(...) Quan la major part dels documents estaven ja extesos i signats,..., penetraren sobtadament vuit subjectes, pistola en mà,...Aprofitant l'astorament dels membres de la mesa, s'apropriaren de

la documentació electoral...Immediatament es feren escàpols, protegits per d'altres individus que s'havien quedat a fora del col·legi, guardant-ne les portes.(...)" (16)

Segons Diari de Girona aquesta mena d'actuació i de coaccions no tingueren pas lloc només a la ciutat de Girona, sinó que foren corrents a altres poblacions de les comarques gironines (17).

En definitiva, comença a congriar-se una atmosfera de pregona dissensió civil, presagi dels dissortats esdeveniments posteriors. Les acusacions sobre els incidents de la jornada electoral s'allarguen dies i dies (18). I provoquen una controvèrsia personal i pública entre Mn. Bartomeu Barceló i Miquel Santaló.

"Un bon amic m'ha regalat un exemplar d'un periòdic de la lluminosa i humaníssima terra empordanesa on publiquen un article permetent-vos qualificar una suposada conducta meva en les eleccions municipals del dia 14 del mes passat a Girona, de forma que és un escarni a tots els atributs que prediqueu de Déu, sumant-vos a una campanya de difamació personal iniciada pels diaris de la Lliga i El Matí, encobrint-se covardament en l'anònim.

Vós signeu, i feu bé, el vostre article. Llàstima que la vilesa del contingut anul·li tota la gallardia que podia tenir el gest. (...) ¿Voleu saber el que passà a Girona? ¿Voleu saber la meva actuació? (...) ..Sol tot el dia, sense acompanyar a ningú ni deixar que m'acompanyessin, vaig recórrer els col·legis electorals, blasmant i denunciant els atropells que presenciava. No vaig roçar cap monja, no vaig atiar res, no va haver-hi cap "damsel·la" que aixequés les seves mans contra meu. El que vós recolliu, possiblement amb menys mala intenció que els vertaders autors de la llegenda, és, com he dit abans, una vilesa.

De l'al·lusió que feu a la meva estada a París l'any 1925, és millor no parlar-ne. Vull recordar-la només per fer-vos memòria de com van acollir-vos amb l'amic Xirau a la pensió de la Rue Madame, quan anàveu esmaperdut pel món, nodrint-vos amb els recursos facilitats, no pels vostres amics i companys d'avui, sinó pels republicans de sempre. No oblideu, almenys, que els ben nascuts solen ésser agraïts" (19).

Cal dir que a nivell nacional català les coalicions d'esquerra triomfaren numèricament sobre les de la Lliga a les eleccions municipals (580 municipis amb majoria d'esquerra i 442 amb majoria de dreta). A la ciutat de Barcelona la Lliga fou derrotada. Així, doncs, les eleccions municipals consolidaven el govern de l'Esquerra Republicana a Catalunya. La Lliga sentia despit de no haver aconseguit triomfar. Per això acusarà l'Esquerra Republicana d'afeblir, amb la seva política partidista, l'estat autonòmic, i de convertir el govern autònom en una plataforma d'interessos sectaris.

En aquest context passional no són excepcionals les mútues recriminacions i els desacords. Així, el Comissari d'Ordre Públics de la Generalitat a Girona imposa una multa de 200 ₣ al rector de Tortellà "per haver desacatat l'autoritat d'aquella Alcaldia" (20). I amonesta a l'Ecònom de Perelada, Mn. Pere Dausà:

"(...) L'any passat vareu tenir a bé imposar-me una penyora de dues centes cinquanta pessetes, fonamentant-la en què durant la Setmana Santa jo havia predicat amb falta de respecte a la vostra autoritat i sistemàticament en els meus sermons venia atacant el règim i els seus homes representatius. Vaig tenir, llavors, l'honor d'adreçar-vos un escrit, manifestant-vos: Primer, que en tota la Setmana Santa jo no havia fet cap sermó ni pujat tan sols a la trona.(...)
La predicació meva contra el règim i els seus homes representatius solament ha existit en la mala intenció dels denunciants (...) .. en ella (la casa rectoral) i a l'Església es guarda absolut acatament i respecte al règim constituït i a les autoritats, ... (...)" (21).

Aquesta agudització de la "guerra religiosa" coincideix pràcticament amb l'inici del govern episcopal del nou bisbe de Girona, Josep Cartañà. Diari de Girona publica diversos articles i notícies sobre el nou bisbe (22). Cap a finals d'abril prenia possessió del bisbat, i a primers de maig feia la seva entrada a Girona (23).

Mentre Diari de Girona acusava de sectarisme certes actuacions de les autoritats -com l'exclusió dels 70 alumnes del col·legi de les Religioses de la Sgra. Família de la festa

commemorativa de la proclamació de la República organitzada per l'Ajuntament de l'Escala (24)- L'Autonomista, al seu torn, recriminava l'actuació política d'alguns capellans. Així, acusava el rector de les Planes d'haver-se dirigit a la "Junta de Propaganda Patriòtica" demanant opuscles de propaganda, segons una carta reproduïda per El Heraldo de Madrid; i denunciava el canonge Conciliari del Centre Cultural de Girona (25).

D'altra banda, Diari de Girona subratlla la mort en el si de l'Església d'alguns personatges destacats d'esquerreres. Ve a dir que, en el fons, molts polítics d'esquerra fan una política laica forçats per les circumstàncies; però que a l'hora de la veritat, de la mort, reconeixen la justícia de la postura de l'Església (26). Com a cas paradigmàtic esmenta el del general Luís de Eugenio i la conducta contradictòria d'Artur Vinardell.

"En la primera plana d'un periòdic barceloní,... apareixia un article signat pel senyor A. Vinardell Roig, sota els epígrafs "La muerte del General Luís de Eugenio, gobernador militar de Gerona", "Una verdadera iniquidad del clericalismo triunfante".

El senyor Vinardell afirma sota la seva responsabilitat que el difunt senyor de Eugenio estava afiliat a la maçoneria i que durant tota la seva enfermetat va ésser constantment vigilat per germans de la lògia i no podia, per tant, claudicar de les seves conviccions. Ho trobem bé.

No és ara el moment oportú per a parlar de l'actuació maçònica del difunt senyor de Eugenio ni de la seva rectificació de conducta al mancar-li l'alè de vida, i trobar-se davant la crua realitat de la mort.(...)

Però l'autor de l'article,..., ens diu que ell també és maçó, i això sí que ens sorprèn! El senyor Vinardell sabíem que havia pertenescut (sic) a la lògia maçònica, però teníem entès que arran del seu segon casament, contret aquest estiu darrer, havia sofert un canvi de vida i una rectificació de conducta. És de savis, precisament, el rectificar. Per això no havia estranyat a ningú que el senyor Vinardell a plena consciència, sense coaccions morals de cap mena, sense temença a una mort immediata,..., en la magna diada del seu casament pensés rectificar de conducta.(...)

Doncs, bé, el senyor Vinardell s'ha sentit indignat que un company de lògia no sia més conseqüent, i com no pot creure en una feblesa, ho imputa als familiars. (...)

Ja no sorprenen a ningú els laics dels nostres temps, ni els maçons de tradició...!(...)" (27).

L'atmosfera política s'enrareix enormement amb la discussió i aprovació pel Parlament Català de la Llei de contractes de conreu (12 d'abril). La Lliga es retira del Parlament Català i presenta un recurs d'inconstitucionalitat contra l'esmentada Llei al govern de Madrid. El nou govern de Ricard Samper (25 d'abril - 1 d'octubre) denuncià la Llei davant el Tribunal de Garanties Constitucionals que l'anul·là tota (8 de juny). El tema, doncs, de la Llei de contractes de conreu esdevingué un tema de gran actualitat, amb fortes polèmiques entre la Lliga i l'Esquerra. Sobre el tema donà una conferència al "Centre d'Unió Republicana" Miquel Santaló (28). Diari de Girona, de la seva banda, a partir del 26 de juliol instituí una secció sota el títol "L'anarquia al camp" on s'exposen casos de diversos pobles.

D'altra banda, la postura cada cop més dretana i anti-autonòmica del Partit Radical provocà el desprestigi d'aquest partit a Girona. I de fet, un dels seus dirigents locals més prestigiosos, Josep Puig d'Asprer, disconforme amb la llentitud amb què s'enfocaven els traspassos en matèria de radiodifusió, es donà de baixa del partit (29). Ben contradictòriament, en canvi, la Lliga i els seus òrgans de premsa es veuen abocats a defensar el govern integrat per lerrouxistes. Prou L'Autonomista els ho retreu:

"... Pere Abellí i Morató, acreditat trànsfuga..defensa del lerrouxisme. Des de Diari de Girona..."(30)

Amb tot, la Lliga pretén demostrar que és la formació política que defensa amb més rigor l'Estatut de Catalunya, i que les formacions homòlogues a nivell d'Estat també són respectuoses amb l'Estatut -en contrast amb els partits d'esquerra-. És significatiu, en aquest sentit, el full imprès a Barcelona (encartat al número del 5 de juliol de Diari de Girona) "Catalunya i l'Estatut en el parlament espanyol"; en una cara d'aquest

full, i sota el títol "Com totes les forces Parlamentàries acaten l'Estatut i respecten Catalunya", hom reproduïx fragments de discursos de Samper, Goicoechea, Bau, Cambó, Gil Robles, M. Velasco, i Lara; a l'altra cara, "Com els homes de la conjura no ofereixen el concurs a la Generalitat per cap obra catalana, sinó per a una obra revolucionària i esquerrana", amb reproducció de discursos de Maura, Prieto i Azaña.

Des d'una altra òptica, en canvi, Catalunya apareix com un baluard progressista (31). Aquesta valoració política va ser reforçada amb la visita, l'estiu del 1934, de Manuel Azaña (32).

En realitat, doncs, anaven configurant-se els dos blocs que polaritzaran la societat espanyola. No deixa de ser significatiu que hom parli, ja, del Front únic d'esquerres (33). Tot aquest clima, a més, hem de situar-lo amb el teló de fons de la pregonera crisi política i econòmica que sacsejava Europa. De fet, a Catalunya, el problema de l'atur era un problema viu (34).

Aquest context ens ajuda a entendre l'intent de vaga general, fracassada, que tingué lloc el mes de maig, i convocada per la CNT/FAI. Sembla que alguns "faistes" gironins, més concretament de Salt, hi estaven implicats. De fet, a Barcelona foren detinguts Mis, Ramon, Vila, Rovira, i Vinyes; i a Salt, Escribano, i Planes (35). D'altra banda, a finals de juliol i primers d'agost, els obrers de la fàbrica Grober, de Girona, es declararen en vaga, i fins i tot hi hagué un intent de manifestació (36).

A propòsit, precisament, de la publicació d'una informació sobre la fàbrica Gròber, el Comissari d'Ordre Públic de la Generalitat, Lluís Prunés, havia penyorat Diari de Girona amb 250 ₧. El diari, però, sostenia que la multa li havia estat imposada, en realitat, per haver denunciat el desgavell existent sobre el preu del pa a les fleques gironines (37). Cal dir que Diari de Girona va veure's sotmès a altres mesures administratives. Així, i a títol d'exemple, el 20 de juny, la columna sota l'epígraf "Impressió parlamentària" apareix en blanc, i amb la nota "Aquest número ha passat per la censura governativa"(38).

Per tot plegat, l'actuació de Lluís Prunés era avaluada per Diari de Girona com a molt sectària. I quan a primers de setembre hom li féu un homenatge, amb l'assistència del President de Catalunya, el diari esmentat fou més aviat crític, i subratllà que "els actes oficials revestiren inesperada fredor.." (39).

D'altra banda, el plet Estat-Generalitat anava agreujant-se. En morir Joan Selves, la Conselleria de Governació passà a ser controlada per l'ala més nacionalista, amb Dencàs, d'Estat Català, com a Conseller. En la línia d'un possible enfrontament amb Madrid calia reforçar el poder ofensiu de la Generalitat. Per això s'anà cap a la "reorganització" del Soment. A partir de l'agost Diari de Girona dona compte de la plasmació de moltes d'aquestes "reorganitzacions" a poblacions gironines.

A finals de setembre del 1934 el govern Samper era desqualificat a les Corts de Madrid. El 1r. d'octubre es constituïa el nou govern Lerroux, que inclouria tres ministres de la CEDA. Per a la Lliga era una solució absolutament correcta i necessària (40). En canvi, per als partits d'esquerra, l'entrada de la CEDA al govern de l'Estat era vista com una provocació i una amenaça. Un autèntic desafiament, sobretot si no oblidem el context europeu i l'ascensió dels partits feixistes. L'alarmisme davant el tomb cap a la dreta del govern de Madrid és patent:

"...Dèiem ahir que ens resístiem a creure que una solució d'aquesta naturalesa no topés amb la disconformitat del President de la República...Atenció a la marxa del esdeveniments, i disposats al que calgui!"(41).

La constitució del nou govern Lerroux, doncs, desencadenà a Espanya i a Catalunya una reacció de les forces d'esquerra cap a la insurrecció. A Catalunya donà origen als fets del 6 d'octubre. Diari de Girona no repregué la seva publicació fins el dimarts, dia 9. L'Autonomista, fins el dia 10. Entremig han tingut lloc els fets del 6 d'octubre.

1.2.- Dues valoracions de la política educativa portada a terme pels partits d'esquerra.

Es innegable que el partit Esquerra Republicana tenia un interès real pels problemes educatius. Però encara demostra més interès en la nova situació política, per tal de contrastar les millores assolides amb els retrocessos i dificultats generades per les orientacions del nou govern de l'Estat.

Així podem esmentar un seguit d'intervencions dels diputats i parlamentaris gironins referides a temàtica educativa. En primer lloc, el mestre i diputat Josep Mascort interpellà el govern sobre el problema plantejat per les vacants deixades pels mestres nomenats per regentar escoles a l'estranger. Cal dir que era un problema real i que Mascort coneixia bé, perquè precisament feia pocs dies el mestre de Castellfollit havia estat nomenat per una d'aquestes escoles a l'estranger (42). El mateix Josep Mascort, mesos més tard, féu una sèrie de gestions prop del Ministeri d'Instrucció Pública a favor dels mestres interins. I, encara, es manifestà contrari a l'adquisició pel Ministeri de l'obra pictòrica "Retablo del mar", de Miranda, mentre no es solucionessin abans els problemes escolars (43). Per tot plegat no pot estranyar-nos que l'inspector J.Mª Villerigas proposés de rendir-li un homenatge (44).

També el parlamentari i mestre X. Casademunt intervingué al Parlament de Catalunya tot cercant una solució per a "La provisió de les escoles catalanes" (15 de febrer, 1934). El problema era de difícil solució si tenim present la migradesa de l'Estatut de Catalunya en l'àmbit de l'ensenyament primari. De fet, la intervenció de X. Casademunt era més una exposició de desitjos que no una proposta real de solucions (45).

A l'Ajuntament, d'altra banda, la minoria d'esquerres continuà portant la iniciativa, tot proposant -per exemple- organitzar un concurs escolar de ciutadania (46).

Malgrat, doncs, les circumstàncies no massa favorables l'Esquerra Republicana continuava considerant l'escola pública com una de les prioritats polítiques.

Tanmateix era obvi que l'orientació educativa del nou govern de Madrid no seria massa favorable a l'escola pública. Tot un període legislatiu i de realitzacions educatives quedava clos. S'obria un parèntesi. Josep Mascort retreia aquesta nova orientació:

"Respectuosos sempre amb els sentiments aliens..., no hem pogut menys que lamentar la posició de molts mestres nacionals respecte a l'esperit que informava l'obra de les Corts Constituents de la República. Ens ha costat sempre de comprendre com molts companys en l'inici de la reivindicació d'uns professionals que, més que cap altres, havien patit fam i sed de justícia, en lloc de lliurar-se sense reserves de cap mena a la lluita per a la consecució d'un millorament en tots els ordres, s'han comportat d'una manera tan inexplicable i tan poc d'acord amb les necessitats de l'Escola Nacional i amb els seus particulars interessos.

La República amb l'Escola laica, respectuosa amb la consciència de l'infant, no tracta de perseguir la religió, cap religió, sinó de refusar la imposició d'una religió determinada. Amb el seu propòsit d'anar a l'establiment de l'Escola única, decidia la substitució de l'ensenyament donat per les Congregacions religioses, que, .., es dediquen a l'ensenyament de les classes benestants, mantenint i fent més ostensibles les diferències socials.

(...) La personalitat del Mestre de l'Estat creixia. Seria més considerat, més remunerat el seu treball.

(...)

Amb tot, el cert és que molts mestres, com els que per damunt de tot volen mantenir les seves posicions privilegiades -...- han lluitat al costat de la gent de dreta per desfer l'obra de la República i fins per acabar amb la República mateixa.

I bé. Les dretes espanyoles han tingut un gran triomf

(...)

I les dretes espanyoles, per boca del seu cabdill Gil Robles en unes declaracions fetes al corresponsal de "Le Temps" a Espanya, diuen entre altres coses: 'En matèria d'ensenyança són adversaris declarats de l'escola única, rebutgen el monopoli de l'Estat i compten amb repartir els crèdits proporcionalment al nombre d'alumnes entre les escoles laiques i les escoles confessionals'.

Ja poden començar d'alegrar-se els mestres que han combatut més o menys obertament la República i el seu esperit esquerrà. La perspectiva que ofereix l'esdevenidor de l'Escola Nacional amb el Govern de les dretes és ben falaguer.

No ho creuen així els companys que s'han avingut a continuar essent instruments de la reacció? Doncs endavant i a ballar amb el so que toquin."(47)

I, certament, la sort de l'escola pública empitjorà. Comprometent, a més, la línia seguida pels partits moderadament d'esquerreres i l'actuació de les Associacions Professionals. Aquestes postures comencen a ser desbordades per les ales més esquerranes i per les Associacions de Mestres inscrites en opcions sindicals. A Girona pot ser ben significatiu d'aquest nou llenguatge, més agressiu i amb un component ideològic molt més radical, l'article de Dídac Tarradell, "Los Maestros no cobran":

"Lo que se hace con los maestros es indignante. Cada día se van a juntar a las existentes nuevas iniquidades. O en las altas esferas de Instrucción Pública no saben lo que se traen entre sus manos, o los problemas de educación les importan un comino. Cosa esta última, hartó probable.

(...) Dos veces consecutivas unos 200 maestros se han personado al Ministerio de Instrucción Pública reclamando se les abonasen los haberes de adultos. (...) Pero como la paciencia tiene un límite, los maestros se negaron a desalojar el patio del Ministerio, se produjeron en actitud violenta y rompieron un cristal.(...)

Si un ciudadano no abona al Estado las cantidades que fija la ley, éste se vale de la violencia. Cuando el caso es inverso...El Estado sigue abusando de la violencia. Mas, a la larga, perjudica emplearla con exceso, porque se contamina con facilidad.

Lo ocurrido en Madrid no es más que el preludeo. Si no se da una solución pronta y eficaz a los problemas del Magisterio, éste abandonará los cauces legales. No hay otra salida. Por vía legal no puede esperarse nada. Buena prueba de ello: la nota publicada por la Comisión permanente de la Asociación de Maestros Nacionales exponiendo el balance de las gestiones realizadas.(...) Cuando una táctica falla hay que ir por otra. Y obrar en consecuencia. (...)

Porque, no se diga que la educación popular preocupa a los que rigen eso que llaman el ministerio de Instrucción Pública.(...) Pero la realidad es esta: la escuela y el maestro nacionales son tópicos admirables, imprescindibles en un discurso electoral. Pero nada más. Del contrario, ni el presupuesto de la Instrucción Pública sería minúsculo, ni se

condenaria a la miseria a miles de maestros,...
 (...)"(48).

En aquest marc més radical i crític sembla que augmenta la incidència del Sindicat d'Ensenyament de la UGT (FETE) entre els mestres públics gironins. A primers d'abril té lloc una Assemblea d'aquest sector del magisteri gironí. I durant unes setmanes, el mes de maig, estigué en actiu el Front Únic del Magisteri. Però de tot això ja en parlarem més avall.

En canvi, Diari de Girona valorava d'una manera diametralment diferent la tasca feta fins aquest moment en l'àmbit de l'ensenyament.

I en primer lloc hom critica els polítics d'Esquerra Republicana procedents del magisteri:

"La presumpció és una qualitat inherent als nostres homes d'esquerra, accentuada, sobretot, si l'home d'esquerra ha passat per l'Escola Normal. Aquest defecte,..., ha pres singular relleu des de l'adveniment del nou règim, amb el qual han fet irrupció a la vida política, tot un estol de normalistes dirigits per qui fou Professor de la nostra Escola, Senyor Santaló.(....) Nosaltres, hem seguit amb el major interès i la natural curiositat l'actuació dels normalistes ingressats a la política activa, hem volgut veure les seves intervencions a propòsit de no pocs projectes de llei... i amb no poca sorpresa i, millor diríem, amb pregona tristesa, hem de confessar que ni en les Corts constituents de la República ni en el Parlament de Catalunya, els mestres parlamentaris han fet un paper gaire brillant destacant-se, en tot cas, a semblança i seguint en tot l'exemple del seu capitost, senyor Santaló, per un esquerranisme exageradíssim i un laïcisme fora de mida i de to, amb els quals, en aquest país, se solen distingir precisament els homes radicalíssims, però buits d'idees i de tot esperit comprensiu. Estem segurs que molts dels mestres que s'han llençat a la política amb el major entusiasme, però sense la menor preparació, a hores d'ara, si és que el seu propòsti era noble i desinteressat, es donen perfecte compte de la seva greu equivocació...i,...., els mestres es quedaran a l'escola a complir el seu deure i la política serà atesa pels homes que per ella tenen vocació i per això s'han preparat especialment.

Els homes d'esquerra són generalment ineptes per la seva manca de cultura; aquesta deficiència pretenien dissimular-la portant a les seves rengleres tot un estol de Professors primaris i normalistes, però aquests, sense preparació ni vocació, per la política, han donat un escassíssim rendiment..." (49).

Després d'haver desqualificat els mestres gironins ingressats a la política activa, la Lliga intenta desqualificar, també, la tasca portada a cap durant el bienni "azañista" en aquest camp educatiu:

"No fa pas gaire temps dedicàrem un 'Comentari' a senyalar l'error en què incorrien aquells que per a atenuar els desastrosos efectes de la política esquerrana i socialitzant dels primers dos anys del nou règim, tot i reconeixent-ne els grans fracassos en diversos aspectes, us parlaven de l'obra feta en l'ensenyament i -de bona fe la major part d'ells- creien que era tan enorme la tasca realitzada en aquest Ministeri, que fins trobaven que servia per a desvirtuar si no per perdonar del tot, la desgraciada actuació d'aquells governants, en altres esferes de la cosa pública.

Dèiem llavors que si bé reconeixíem...un lloable intent de dignificació i eixemplament de la cultura oficial, o millor dit dels instruments oficials de cultura, dissortadament, la realitat no havia pas correspost a tan bell propòsit. Com en tantes altres coses, la ineptitud fou patent. El temps, cada vegada més, ha anat confirmant els nostres raonaments. Llegiu sinó la carta que l'Associació Nacional del Magisteri Primari acaba d'adreçar al Ministre d'Instrucció Pública..."(50)

El text continua reproduint l'esmentat document de l'Associació Nacional, on s'exposaven problemes que afectaven l'escola pública (problemes d'interinatge, de concursos de trasllat, de manca de pagament de classes d'adults,...). Però, en realitat, no eren pas aquests els temes que interessaven a Diari de Girona. Ara havien servit per al seu propòsit de desmerèixer la tasca innegable a favor de l'escola primària portada a terme pel govern Azaña. El que de veritat neguitejava el periòdic era el laïcisme escolar. D'una banda, amb el triomf de les dretes a les passades eleccions, l'afer de les escoles confessionals

havia restat congelat. I es reprenia, amb gosadia, la campanya contra el laïcisme a l'escola pública.

Per això, dins aquest objectiu, hom aprofità algunes situacions concretes per criticar el laïcisme:

"Es coneixen detalls de les causes que han mogut la Diputació de Saragossa a destituir els mestres educadors de l'Hospici provincial. Se sap que des de que sortiren els Germans de la Doctrina Cristiana, hi havia en aquell establiment un gran ambient de indisciplina (...).

L'esperit massa anticlerical que imperà durant els primers mesos de l'adveniment del règim, s'obstinà d'anul·lar tota la tasca dels religiosos,..., i en moltes ocasions, com aquesta, s'obrà amb massa precipitació en suprimir els religiosos de l'Hospici. (...). Posteriorment, la Diputació ha designat encarregat de la Direcció de l'educació dels nois de l'Hospici al sacerdot Rvt. Josep Vera.

A la Diputació de Madrid s'ha tractat de la qüestió de l'ensenyament dels nens acollits a l'Asil que sosté la Diputació.

S'aprovà...En la proporció rigurosament indispensable, malgrat que l'ensenyament serà laic, les Germanes de la Caritat continuaran en la cura i servei de les alumnes que sien traslladades al Col·legi Pablo Iglesias.(....)

¿No és veritat que amb aquest parell de botons de mostra n'hi ha de sobres per a què hom s'extasiï amb les excel·lències de l'ensenyament laic?"(51).

En el nou marc polític hom pensa, fins i tot, en la revisió de la Constitució en aquest apartat de l'ensenyament:

"En una de les coses en què més fortament foren ferits els catòlics espanyols per part dels primers governs de la República que semblaven no tenir aturador en tot quan fos fer obra anticristiana i demagògica, fou sense dubte en la qüestió de l'ensenyament. Els estralls que en aquest sentit feren les Corts Constituents són incalculables. Des de la desaparició brutal del Crist a les escoles fins a la prohibició d'ensenyar imposada a les ordres religioses,...

Hom vegé desseguida la necessitat ineludible de suavitzar primer els desastrosos resultats del laïcisme escolar i modificar després les monstruoses lleis que l'imposaren, i mentre d'una banda, els catòlics organitzaven i fundaven amb caràcter purament particular multitud d'institucions encaminades a aminorar els funestos efectes del laïcisme a l'escola, tots els partits polítics confessionals o

simplement no laïcistes incloïen com a punt fonamental...la revisió constitucional...(....)" (52).

Reincideix en aquest tema en articles com "L'escola laica":

"Amb la tasca de les Corts actuals s'ha desfet molta cosa de la que,...., havien fet les Corts Constituents...No hem obtingut tot el que volíem, però almenys s'ha aturat l'onada demagògica anterior, s'ha restablert un xic el bon sentit en el govern .. Però hi ha una realitat que ha de colpir...: la tràgica realitat de l'escola laica oficial. Ens hem afanyat durant aquests últims temps enrobustint l'escola confessional catòlica;..., l'ensenyament de les Congregacions religioses ha estat salvat momentàniament, amb pròrrogues en l'aplicació de la llei 'vexadora';...

...Pensem que són a milers els nens que durant aquests dos anys han après de llegir, d'escriure i han estat objecte d'una formació cultural, que no coneixen l'abecedari de la religió, la qual resulta estranya completament a llur consciència.(.!.)

Això encara en el millor dels supòsits, és a dir, quan els professors atenguin la neutralitat imposada per la llei; que són a centenars els casos en què la neutralitat es converteix en un ensenyament contrari a les nostres creences i en què els infants es troben amb la religió pràcticament escarnida o presentada com l'opi del poble, segons la fórmula soviètica.

Contra aquest estat de coses només tenim una arma: la de crear escoles catòliques arreu i la de fer-les arribar al poble, democratitzant-les en tots els sentits.(....)

I així, independentment del fet que hagi de venir una fórmula de justícia que deixi participar els catòlics en l'escola oficial sense violentar la seva consciència, nosaltres tindrem ja la bastida de la nostra fortalesa contra les escames futures que, dissortadament, un dia o altres haurem de tornar a patir" (53).

En definitiva, com que no creien en la "neutralitat" educativa, sinó que sota aquesta paraula s'hi amagava un sectarisme, per això proposen solucions molt més favorables als interessos catòlics.

"Moltes vegades s'ha dit i mai no es dirà prou. Neutralitat escolar és sinònim de persecució escolar en matèria de religió.
(....)

La verdadera solució està en la implantació d'un principi de justícia social, en virtut del qual s'estableix la llibertat d'ensenyança, on els alumnes puguin elegir els seus mestres, i l'Estat subvencionar les escoles, exigint un determinat nivell científic i el respecte natural als postulats essencials de la moral natural.

Aquesta seria una bona manera de respectar pràcticament la neutralitat de l'Estat. Així ho tenen establert Estats amb menys massa catòlica que el nostre: Holanda, Lituània, Anglaterra... Però és que nosaltres -no ho oblidem- estem encara sota la pressió d'una legislació francament persecutòria, que és precis reformar, en bé dels principis fonamentals de la justícia" (54).

El diari, d'altra banda, i en la mateixa línia revisionista es manifesta contrari a la coeducació:

"(...) Podem parlar d'aquest tema tècnica o moralment; és clar que l'aspecte segon és més interessant. La tasca per a arribar a la coeducació oficial no ha pas fet veure a tothom el mal positiu per a què s'hi posés remei, és clar que s'ha portat tan poc a poc que hom s'hi ha trobat sense adonar-se'n,...

(...) Filosòfica i pedagògicament són tan diferents el jove i la donzella que no es poden educar amb les mateixes normes i plegats, car es desfaria la seva individualitat psíquica, afemellant l'home i masclejant la dona, ço que no s'avé pas amb els seus fins naturals; cal per tant, allunyar els joves de la coeducació.

Com no sigui pel satànic plaer d'anar contra les doctrines de l'Església no creiem que es pugui defensar la coeducació;..."(55).

Tanmateix, la discrepància més palesa, i que sintetitza en certa manera el debat ideològic, és l'avaluació de la tasca portada a terme per l'Ajuntament de Girona en l'etapa d'hegemonia de l'Esquerra Republicana.

És innegable que si l'Esquerra Republicana podia presumir d'algun patrimoni polític era, precisament, de la seva feina en pro de l'escola pública. I, òbviament, ho aprofità en la seva campanya electoral de les eleccions municipals del gener del 1934. Subratllarà com la ciutat de Girona havia passat de tenir només 10 mestres públics a tenir-ne 27. La Lliga, en

canvi, intentarà minimitzar aquesta magnífica obra de govern municipal. Els homes de la Lliga, així, criticaran l'escola de Pedret-Montjuïc, tot adduint que la seva situació era inadient. L'Autonomista -en canvi- defensarà l'esmentada escola:

"A l'entorn de les Escoles de Pedret s'han fet una sèrie de comentaris que s'han extès des del camp estrictament pedagògic fins a l'econòmic, i segurament que en molts dels comentaristes hi ha influït, bon tros, llur militarisme polític. L'element popular, ..., es mira les Escoles de Pedret amb aquell esperit indecís entre lloança i vituperi, ..., única-ment i exclusiva, per la situació. (...)

El concepte que nosaltres tenim de la infància, ens priva de discutir l'aspecte econòmic, car val més un infant que una quantitat determinada de pessetes..(...)

Que és difícil d'anar-hi? Cada tarda hi trobareu manta gent que s'hi passejà. Hi veureu vaillets. No és una prova això de què no ho és tan com sembla? Altrament, l'infant té energies que les ha d'esmerçar. L'exercici a l'aire lliure i en aire pur, no és mil vegades preferible al que es realitza al carrer" (56).

Ja al mes de juliol el diari republicà insistirà sobre la tasca portada a terme en aquest àmbit, tot desfent les falsedats de Diari de Girona. En efecte,

"L'edició de Diari de Girona del passat dissabte, dia 30 de juny, ..., dóna compte del lloguer d'uns locals al carrer de la Rutlla com a estatge de les noves escoles creades. I com a colofó diu: "Són les primeres escoles (llevat de les de Pont Major) que es creen a Girona després de la implantació de la República".

En llegir aquestes ratlles hem quedat astorats. Perquè el Director efectiu de Diari de Girona era regidor en el primer Ajuntament republicà i, per tant, sap perfectament que s'han creat, ..., bon nombre d'altres escoles. (...)

Perquè Girona jutgi la serietat d'aquesta premsa, vegin-se les dades següents:

Escoles existents a Girona abans de la proclamació de la República:

En el Grup Escolar: Una escola graduada de nois anexas a la Normal de Mestres, integrada pel Regent i sis professors, en total, mestres 7.
Dues unitàries de nois 2.
Dues escoles de pàrvuls 2.

En l' <u>escola del Carrer d'Eximenis</u> :	
Una unitària de noies	1.
En l' <u>escola de la Pujada de Sant Martí</u> :	
Una unitària de noies	1.
En l' <u>escola del carrer del Carme</u> :	
Una unitària de noies	1.
En total mestres:	<u>14.</u>
Escoles creades des del 14 d'abril de 1931 al 28 de febrer de 1934:	
En el <u>Grup Ramon Turró</u> :	
Escola graduada de noies, de tres graus, a base de la unitària de la Sra. Canós, mestres nous	2.
Una escola de pàrvuls	1.
En el <u>Grup Ignasi Iglesias</u> :	
Escola graduada de nois de tres graus a base de la unitària del Sr. Santaló	2.
Escola graduada de noies, de tres graus	3.
En l' <u>escola del carrer d'Eximenis</u> :	
Escola graduada de noies, de quatre graus, a base de la unitària de la Sra. Auguet	3.
Una escola unitària de noies	1.
En l' <u>escola de la Pujada de Sant Martí</u> :	
Dues escoles unitàries de nois	2.
Al barri de <u>Pont Major</u> :	
Una escola unitària de nois	1.
Una escola unitària de noies	1.
En total mestres nous	<u>16.</u>
En resum:	
Escoles creades per la Monarquia:	14.
Escoles creades per la República, des del 14 d'abril 1931 al 28 de febrer 1934:	16.
Escoles existents a Girona el 28 de febrer, 1934:	30."
(57).	

Tanmateix Diari de Girona insistirà en què la tasca no ha estat tan eficaç com deia l'Esquerra, ni prou encertada. Subjacent hi havia un problema de terminologia, amb el qual jugaven uns i altres segons els seus interessos. Així, mentre per Esquerra Republicana, aula nova era escola nova; per la Lliga, només podia considerar-se escola un edifici escolar. Sobre aquest malentès es basà el debat. Escrivia Diari de Girona:

"En el darrer ple municipal celebrat abans d'ahir, fou aprovat per unanimitat un projecte del Conseller senyor Aragó sobre creació d'una nova escola de cinc graus per a nens, en el carrer de la Rutlla..., on fins ara, estaven mancats de centres nacionals i d'ensenyament gratuït.

(...) Tornant a la qüestió escolar són aquestes que s'aprovaren en la sessió d'abans d'ahir, pesi a 'L'Autonomista', les primeres que es creen a Girona de la República ençà, llevat de les lamentables del Pont Major.(...)

Doncs bé; cal dir-ho ben clar d'una vegada. Llevat de les del Pont Major, -de les que ja parlarem- l'Ajuntament esquerrà no creà cap nova escola a Girona. Tot el que féu, va ésser posar en vigor acords d'Ajuntaments anteriors on no tenien pas la majoria, i que no (tenien) més remei que complir. Així les escoles Ignasi Iglesias i el grup Turró, foren iniciatives i obra de passats Ajuntaments.

Alguna altra escola més o menys pedagògicament muntada en el centre de la ciutat ha estat producte de canvis o trasllats a base de graduacions o descongestions que això sí que ho ha fet l'Esquerra. (...)

Heus ací el trist balanç esquerrà quant a les escoles creades pel seu Ajuntament de Girona. Això però no els priva pas d'omplir-se la boca amb el mot cultura, baldament no facin sinó especular de cara a la galeria.(...)" (58).

Ja veiem el to polèmic de l'escrit. Aquest caràcter encara s'aguditza uns dies més tard, tot insistint en la seva posició.

"(...) Hem de dir, però, a l'articulista de 'L'Autonomista' (perdoneu la redundància) que en lloc de dedicar-se a penjar-nos quatre fàstics valdria més -àdhuc en profit propi- que es dediqués a desfer les nostres afirmacions.

I sobre aquest particular, nosaltres hem de dir i hem de ratificar el que hem exposat...; que l'Esquerra, en els seus tres anys de govern municipal **NO HA CREAT CAP ESCOLA**, llevat de la del Pont Major. Podran haver graduat escoles i obtingut altres millores secundàries. Això no ho discutim. La nostra afirmació, malgrat tot els insults, no podrà desvirtuar-la el bilingüe col.lega.

Quan es discuteix de bona fe, no creiem que sigui necessari entrar en el detall, de què quan va entrar l'Esquerra hi havia tants mestres i ara n'hi ha quants. És que les escoles creades pels Ajuntaments anteriors al 1931 i inaugurades després d'aquesta data, havien de funcionar sense mestres? És que

no sap tothom que per tal d'obtenir que l'Estat nomeni mestres, no cal sinó que hi hagi escoles on col·locar-los? I, on hauria col·locat l'Esquerra aquests mestres, si d'altres Ajuntaments no haguessin creat les escoles? (...) "(59).

Obviament, en termes similars es manifestava l'òrgan El Gironès, tot acusant -a més- l'Esquerra d'haver executat amb desencert els projectes ja aprovats per anteriors consistoris:

"(...) ... l'antic òrgan de la dictadura, el mateix L'Autonomista...assegurant que durant el tristíssim trienni esquerrà sofert pel nostre Ajuntament s'han creat altres escoles, amagant als seus lectors que les construïdes durant els darrers tres anys no han estat més que una dissortada execució de projectes d'anteriors Ajuntaments intervinguts per homes del nostre partit. (...) Amaguen aquests senyors que unes escoles pressupostades, en xifres rodones, en 300.000 ₣, els hi han costat unes 600.000. És a dir, una xifra amb la qual podríem tenir gairebé resolt el problema de l'edificació escolar. I és que els de l'Esquerra creuen que el mèrit està no pas en fer escoles sinó en fer venir mestres! És a dir, en allò que ells no hi tenen res a veure.(...)" (60).

Aquesta era la postura de la Lliga, una postura que pretenia minimitzar la feina feta per l'Esquerra. L'Autonomista, però, contesta el criteri dels redactors dels periòdics esmentats, tot reconeixent -com sempre havia fet- que els Grups escolars Turró i Iglésias havien estat projectats pel darrer Ajuntament de la monarquia.

"(...) Per acabar, precisarem unes afirmacions nostres no desmentides per la premsa de la Lliga: Abans de la República hi havia a Girona 14 mestres; en cessar l'Ajuntament esquerrà, n'hi havia 30. El passat mes d'abril, s'han creat provisionalment 6 noves escoles: dues de nens, dues de nenes, dues de pàrvuls. Aquestes sis escoles han estat creades per gestions d'homes de l'Esquerra. Aquestes sis escoles s'instal·laran: una de pàrvuls al Grup Escolar; les altres cinc escoles al carrer de la Rutlla. L'actual Ajuntament no ha fet res més que llogar aquest local.(...)" (61).

En tot cas era innegable que durant el primer bienni de Reública s'havia fet un gran esforç per dotar d'escoles pobles i ciutats. A la província de Girona, i fins el desembre del 1932, hom calcula que havien estat bastides les següents construccions escolars:

escoles unitàries:	- de nens	24
	- de nenes	21
	- de pàrvuls	14
escoles mixtes:	- regides per mestres	10
	- regides per mestresses	4
seccions graduades:	- de nens	19
	- de nenes	19
	- de pàrvuls	3
	TOTAL	<u>114</u>
	(62)	

L'any 1933 sembla que la febre constructora davallà notablement. Però, en canvi, l'any 1934 tornà a reemprendre (63). Aquesta nova embranzida es reflecteix a Diari de Girona. Així, a la ciutat de Girona, a més de les escoles del carrer de la Rutlla, el nou Ajuntament establí un contracte de lloguer de la torre del Dr. Figueras, a la zona de les Pedreres, per servir d'escola de nenes de la barriada del Carme, i proposà que les noves escoles que calia construir a la zona fossin anomenades "Prat de la Riba" (64).

Ens consta també l'aprovació del projecte de l'escola unitària mixta a construir a Cantallops, segons projecte de l'arquitecte Claudi Garcia. La transformació d'escoles provisionals definitives de les de pàrvuls d'Espolla i Sant Joan de les Abadesses, i de les escoles mixtes, a càrrec de mestressa, de Vilert, Centenys, i Arenys d'Empordà. La creació d'escoles provisionals a l'Escala, Usall, Miànigues, Sant Jordi Desvalls, Sant Joan de Palamós, Santa Coloma de Farners, Susqueda, Sant Martí de Serviola, i Palamós. L'agregació d'una escola de pàrvuls a les escoles en construcció de Sant Hilari Sacalm. I la inauguració de les escoles de Pontós, presidida per Josep Mascort; de les escoles de Sant Jordi Desvalls, segons projecte de l'arquitecte Emili Blanch; i de les de Flaçà (65). En certa manera es recollen els fruits de l'etapa anterior.

1.3.- El Front Únic del Magisteri i la seva dissolució. La consolidació del desencant i de les opcions de classe.

El bienni radical-cedista tindrà un clar reflex en el magisteri gironí. El desencís, que començava a prendre volada ja a les acaballes del període anterior, serà ara molt pregon. Els intents de superar les circumstàncies adverses, amb la constitució, per exemple, d'un Front Únic, fracassaren. En conseqüència, les crítiques, les divisions i les postures radicals trobaran un camp abonat. Hi ha, certament, un canvi d'orientació en el magisteri gironí, un canvi que s'ha anat gestant al llarg dels mesos de República.

Una nova generació de mestres, amb enfocats renovats, amb un llenguatge més reivindicatiu, amb una formació diferent, ha anat prenent el relleu. Els capdavanters "històrics" del magisteri públic de Girona o han mort, o han marxat a Barcelona cridats pel Patronat, o no tenen esma per enfrontar-se a la nova situació. Noves veus, molt més joves, volen dir-hi la seva. S'insinua el sorgiment d'una nova generació de dirigents del magisteri gironí. Aquest canvi es manifesta, sempre amb més intensitat, al llarg del bienni.

Com un símbol d'aquesta renovació, el vell setmanari òrgan de l'Associació Provincial del Magisteri, amb el nou any estrena capçalera amb un disseny nou i catalanitza el nom. En efecte, ara passa a denominar-se El Magisteri Gironí -Portantveu de l'Associació de Mestres Nacionals de les comarques gironines. Amb tot, durant els primers mesos de 1934 la presència del castellà a les planes del setmanari és més abundant de l'habitual en els darrers temps. Hem d'atribuir-ho, segurament, a la direcció exercida per Lluís Moreno.

La figura de Lluís Moreno, tanmateix, era una figura discutida. El seu significat progressista era patent. A partir d'un fet anodí constatem l'evident divisió del magisteri públic de Girona. En efecte, a l'elecció del nou habilitat del partit judicial de Girona es presentaren tres candidats: Jaume Ministral, que comptava amb el recolzament de L. Moreno; Albert

Gomis Llambías, mestre de Sant Daniel, que representava la línia més dretana; i Mirangel, que es presenta amb la pretensió d'aplegar el vot dels mestres interins. Els resultats de l'elecció foren els següents: A. Gomis, 82 vots; J. Ministral, 74 vots; i Mirangel, 10. En certa manera, L. Moreno quedava en entredit. A més, durant els dies precedents a la votació circulà entre els mestres un pamflet difamatori contra L. Moreno. Albert Gomis s'afanyà a desmentir que en fos l'autor o que hi tingués res a veure (66). Sigui com sigui, L. Moreno dimití de President de l'Associació gironina.

A l'abril del 1934, doncs, és elegit com a nou President el mestre de Caçà de la Selva, Vicens Puig (67). Tanmateix la seva Presidència serà realment efímera. Estrenat de ben poc el nou curs acadèmic 1934/35, i a causa del seu trasllat a Cardedeu, Vicens Puig deixava també la Presidència de l'Associació del Magisteri (68).

Subratllem com en el transcurs dels darrers mesos, a partir del juny del 1933, s'han anat succeint els Presidents de l'Associació. En efecte, el juny del 1933, per trasllat a Barcelona, dimití Pere Blasi; ocupà el càrrec, provisionalment, Silvestre Santaló; el setembre del 1933 accedia a la Presidència Lluís Moreno; dimitia, però, el març, essent substituït per Vicens Puig, qui com ja hem dit, presentava la seva dimissió irrevocable, l'octubre del 1934. Aquesta inestabilitat no podem deixar d'interpretar-la com un signe de la insatisfacció que regnava entre els mestres públics.

El desencís davant la política educativa de la República anà enfondint-se. El gener del 1934 Lluís Moreno considerava "Un tropezón" "el empeño de sustituir la enseñanza religiosa sin tener previamente preparado el camino" (69).

Més rotundament crític es mostrava el mestre d'Osor, Sebastià Monjonell. Creia que les quatre millors disposicions dictades per la República en l'àmbit de l'ensenyament primari s'estaven desfigurant. Es referia, concretament, al laïcisme

- "y ya el laicismo va difuminándose"-, al bilingüisme - "falta de normas concretas, va desnaturalizándose, para acabar en un monolingüismo"-, a la creació dels consells locals d'Ensenyança Primària; i a la unificació dels períodes de vacances de les escoles públiques i privades (70).

Cal dir que davant el deteriorament del programa renovador de l'ensenyament primari sorgiren algunes iniciatives que pretenien remuntar el procés. Foren iniciatives més ben intencionades que no pas eficaces.

La iniciativa més significativa va ser, innegablement, la del Front Únic del Magisteri. Aquest Front Únic havia estat constituït l'any 1931, sense comptar, però, amb l'adhesió de l'Associació Nacional del Magisteri (71). Ara, el primer trimestre del 1934, assolía una nova dimensió.

A Girona, les primeres informacions sobre aquest Front Únic, fan referència a un míting celebrat al cinema Kursaal de Barcelona, a primers de març, en "pro de l'escola primària". A l'acte hi assistiren molts mestres de les comarques gironines, sobretot del Baix Empordà (72).

Sembla, però, que foren sobretot els mestres gironins de la F.E.T.E. (o A.E.G.) els que a nivell local impulsaren amb més interès la constitució de l'esmentat Front Únic. El context polític general era favorable a les postures més radicals i crítiques. En aquest sentit constatem que el Sindicat d'Ensenyament de la U.G.T. augmenta la seva incidència entre el magisteri públic gironí. De fet, a primers d'abril, l'Associació de Treballadors de l'Ensenyança de Girona convocà els seus afiliats a una Assemblea per prendre posició sobre: "-vaga de normalistes; -postergació del Magisteri; -Front Únic; -Conferència regional; -Congrés nacional de la F.E.T.E.; -Congrés de la U.G.T. a Catalunya"(73). A l'Assemblea,

"(...) Después d'entusiàstica discussió foren aprovades les següents conclusions que seran la plataforma.. de l'A.E.G.:

1. Equiparació econòmica del Magisteri amb els altres funcionaris de l'Estat en el termini de quatre anys.
2. Ordenació Administrativa.
3. Entrada pels últims números a l'escalafó -tant si es procedeix del pla catorzè com dels cursos professionals.
4. Substitució de les ordres religioses i col·locació immediata dels cursetistes aprovats.
5. Cursets anuals fins a l'extinció del pla 1914.
6. Concessió de la meitat de les places als que tinguin els cursets aprovats destinant l'altra meitat als alumnes del pla professional.

L'Assemblea palesà la importància del Front Únic fent remarcar que solament la unió ben entesa de les diverses organitzacions del Magisteri conduirà al triomf de les nostres reivindicacions" (74).

Tanmateix, a Girona, no fou fins el 2 de maig que el Front Únic fou una realitat. En constituir-se es donà a la publicitat un manifest "Al Magisteri i a l'opinió pública de les comarques gironines", signat per l'Associació de Mestres Nacionals (Vicenç Puig, Ricard Camó, i Lluís Moreno), la Confederació Nacional de Mestres (Joaquim Saurina, Miquel Dabau, i Josep Cortina), i l'Associació de Treballadors de l'Ensenyança (Pius Giralt, Joan Ramió, i Dídac Tarradell). El manifest recollia bàsicament el programa de l'Associació de Treballadors de l'Ensenyança:

"(...) Durant els primers temps de la República es feren moltes promeses. Però aquestes no es convertiren en realitat. Una revolució cultural no es porta a cap amb discursos florits. També són inútils les promeses afalagadores. Cal que els pressupostos facilitin els mitjans. I això últim no succeí a casa nostra a la vinguda de la República. (...)

Que tots es preparin per a defensar les nostres reivindicacions socials:

Equiparació econòmica amb els altres funcionaris tècnics de l'Estat en un termini no superior a 4 anys.

Ordenació administrativa.

Compliment de la llei de Congregacions i Confessions religioses.

Realització del pla quinquennal de les 27.000 escoles.

Escola única, que farà possible l'accés de la classe treballadora als centres d'estudis superiors"(75).

La constitució del Front Únic és saludada amb entusiasme per Dídac Tarradell, des de les planes de L'Autonomista:

"Fa pocs dies es constituí, ací a Girona, el Front Únic del Magisteri. Front Únic que responent a una necessitat ineludible, és ja un fet arreu d'Espanya.(...)

El Front Únic del Magisteri exigirà una solució a aquests problemes candents. Però no n'hi ha prou amb l'esforç dels mestres. És necessari que tu, ciutadà que integres l'opinió pública, hi aportis la teva col.laboració. Sense ella el nostre esforç s'estrellarà: (...) Tots els treballadors han de posar-se al costat nostre.(...)

Són els infants de la classe treballadora els que assisteixen a l'escola nacional. Lluitar per aquesta és fer-ho a benefici dels fills llurs.(...)"(76).

En realitat, el Front Únic va ser ben acollit per tothom. Fins i tot Gerunda el valorà positivament, sempre, però, que no servís per a fer una política partidista (77).

Una de les primeres activitats que el Front Únic tenia previstes era la celebració a Girona d'un míting. La data anunciada per a celebrar-lo era el 13 de maig. Amb tot, abans d'aquesta data, el Front Únic s'havia dissolt (78). Segons El Magisteri Gironí la dissolució era deguda a "discrepàncies en la forma de distribuir les millores econòmiques que figuren -diu- en el nou projecte de Pressupostos" (79).

La dissolució del Front Únic agreujà la sensació de desencís que patia el magisteri gironí. En una primera anàlisi, Vicens Puig ponderava les raons de la dissolució del Front Únic, presentant els pros i els contres de cada una de les posicions divergents sobre la distribució de les millores econòmiques que contemplava el projecte de Pressupost (80). Fos com fos, el fet era que el Front Únic "és mort ja".

A El Magisteri Gironí trobem, encara, dos articles més sobre la dissolució del Front Únic. Un és signat per Narcís Coma, mestre de Peralada, que es lamentava d'aquesta dissolució perquè la ruptura de la unitat del magisteri significava un

debilitament innegable de la seva força reivindicativa. El segon article és de Pius Guiralt, mestre de Llançà; critica molt durament la direcció de l'Associació Nacional, perquè amb la seva postura -segons ell - no defensava els interessos majoritaris dels mestres, sinó els interessos dels sectors més privilegiats, d'aquells que cobren més; i això era així perquè els dirigents de l'Associació formaven part d'aquesta minoria privilegiada (81). Amb tot, cal dir que Pius Guiral era de la F.E.T.E.

A finals de maig, novament Vicens Puig, President de l'Associació de Mestres Nacionals, manifestava obertament el seu pessimisme sobre el futur de l'escola primària en un article intítulat, significativament, "Basàrdic avenir":

"...Durant els primers temps de República nedàrem en un mar pletòric d'optimisme. Després, començarem a copsar grossos desenganys al veure que, en possessió del poder, aquells homes damunt dels quals havíem posat tantes esperances, començaren a fluïxegar visiblement en el comés de les millores i de les reformes que havien anunciat estrepitosament arreu.

I avui, ai avui!, en aquells grossos desenganys ja ens trobem en la trista necessitat d'haver-hi de sumar la pèrdua quasi total de la nostra confiança (...) Concursos retrassats, segregació, injusta en la forma, de places..." (82).

I continua comentant que el pressupost esmerçat en l'ensenyament és clarament insuficient. No hi ha diners per a millorar el sou dels mestres, però sí, en canvi, per a la Guàrdia Civil, la Guàrdia d'Assalt i l'Exèrcit. Per això acaba, desesperançat, recomanant als mestres que ingressin als Cossos de Seguretat, on ja d'entrada, i sense tants estudis, rebran un sou més elevat que no en el magisteri.

Vicens Puig insistirà una darrera vegada sobre aquest tema de la insuficiència pressupostària, a primers de juliol (83). Paral·lelament, Celestí Roigé es lamentava de que s'havia trencat la uniformitat en el període de vacances entre les escoles públiques i les privades (84). Certament, el període de vacances i les festes escolars estaven regulades i per a fer alguna variació sobre el calendari calia sol·licitar-ho al Consell Provincial. Però moltes escoles privades sol·licitaren modificar el període de vacances (85).

Acabava el curs, doncs, amb una sensació aplanant de pessimisme, i amb el pressentiment d'una major involució en la política educativa que amb tanta empena havia iniciat Marcel·lí Domingo. Sota aquesta llum, la dimissió de la Presidència de l'Associació de Mestres, per trasllat de Vicens Puig, assumeix una nova valoració.

També els consells locals d'Ensenyament eren qüestionats. En aquest sentit, val la pena de deixar constància de l'incident ocorregut entre el mestre Joaquim Saurina i el Consell local d'Ensenyament d'Amer, a desgrat que aquest incident potser no és massa representatiu. Recordem que Joaquim Saurina era President de la Confederació Nacional de mestres de Girona, i que ja en algres ocasions havia estat motiu de polèmiques a nivell de poble, amb repercussió a la premsa. Per això diem que l'incident d'ara potser no és massa representatiu. En tot cas, la discrepància de criteris entre el consell local i el mestre no devia ser un fenomen excepcional. I ben fàcilment podia derivar cap a acusacions de sectarisme. Aquestes acusacions, a més, podien involucrar també al Consell Provincial. Com s'esdevingué en el cas de Joaquim Saurina:

"(...) Tenim un Consell provincial de l'Ensenyament que posa la vista fixa a les persones més que a les coses pedagògiques, i sembla que no procura el bé moral i positiu de la funció professional, sinó el gust o el disgust dels encarregats de la cultura primària.

Així, "sembla" (en apariència i realitat "és" en quant a nosaltres, a mi particularment, es refereix) que quan aquest Consell vol animar, anima, i quan preté desanimar, desanima.

Sembla que, segons a quins mestres, vulgui anular-los, vulgui tallar-los les ales; com si sentís enveja de llur vol. Tan necessitosa com està Espanya, Catalunya, l'escola primària, particularment d'homes de voluntat, d'homes abnegats, de mestres que pensen més en llur funció i en el seu progressiu perfeccionament que en els "caps de mes"; de mestres que pensin més en treballar a profit de llurs deixebles que en tocar esquenes d'amics diputats; de mestres que estiguin més a les ordres d'una justícia i lògica que de la farsa i la mentida! No sembla entendre-ho així el nostre Consell "provincial", i posant-se al cap unes idees "misterioses", desatent per una, dues, tres ... innombrables vegades, la raó, la veritat, la llei real, la justícia.

No una, moltes vegades ens hem vist trepitjats; i és per aquestes moltes, ..., que no podem emmudir, i que necessitem publicar la nostra protesta, la qual podem fonamentar concretant casos, fets, vius, fets que indignen perquè s'oposen a tot sentit recte, natural, humà. (...) Joaquim Saurina" (86).

El Consell Provincial de Primera Ensenyança, tanmateix, recollia bona part de les qüestions plantejades i iniciava l'o- i iniciava l'obertura d'un possible expedient a Joaquim Saurina:

"Publicar una o varias circulares recordando lo prevenido por la legislación vigente respecto a la provisión de los cargos de vocal de los Consejos locales, atribuciones de los mismos, conveniencia de que los maestros no ostenten la presidencia de dichas instituciones y obligación de cumplir lo legislado respecto a vacaciones por las escuelas primarias.

Pasar a la Inspección de Zona correspondiente las denuncias recibidas contra don Joaquin Saurina, maestro de Amer, y los escritos publicados con la firma de dicho señor en la prensa diaria de la capital para que, comprobados los extremos delictivos que se desprenden de unas y otros, instruya el correspondiente expediente gubernativo" (87).

Totes aquestes dificultats, aquestes discrepàncies, són simptomàtiques del desencís que regnava entre el magisteri. Aquest desencant sembla que afavorí els grups sindicals de classe. De fet, la força de la F.E.T.E. a Girona, s'acreix. Així, a partir d'abril-maig del 1934 trobem més notícies sobre l'esmentada Federació de Treballadors de l'Ensenyança. Estem assabentats que Joan Ramió, mestre de Lledó, era el tresorer del Comité Provincial (88). D'altra banda, el 10 de juny del 1934, a les 11 h. del matí, tingué lloc un míting organitzat per la F.E.T.E. sobre el lema "Per l'equiparació econòmica del Magisteri". Es feia al "Coliseo Imperial" i estava anunciada la intervenció de Pius Guiralt, mestre de Llançà; Llibertat Serra, mestressa de Bordils; Dídac Tarradell; Cèsar G. Lombardia; i Margarita Nelken (89). Tanmateix, la F.E.T.E., a Girona, no deixava de ser un grup reduït.

Per acabar d'adobar el panorama hem de dir que un nou grup de mestres gironins va ser seleccionat pel Patronat Escolar de Barcelona per a regentar escoles de la capital. D'entre els 30 mestres triats, 4 eren mestres gironins; i de les 29 mestresses, 6 exercien a les comarques gironines (90). La marxa més sensible fou la de Tomàs Vicens, mestre de Peralada.

També la Inspectora Pilar Munárriz deixà Girona per a traslladar-se a Victòria. En el seu acomiadament regregracià la bona acollida que sempre havia rebut, però constatava que "el no saber el idioma catalán" li era una dificultat per a comunicar-se amb els nens (91).

En un altre sentit, hem de deixar constància de què el gener del 1934 morí a Palafrugell el diputat al Parlament de Madrid per Esquerra Republicana, Josep Sagrera Coromines. Era també batlle de la ciutat i director de l'Acadèmia Palafrugellenca (92).

En canvi, i segons Diari de Girona, Josep Ayats fou objecte d'un homenatge promogut per la Confederació de mestres lliures d'Espanya, en reconeixement a la seva decidida col.laboració a favor de l'ensenyament privat (93).

El curs 1933/34 fou relativament important en la tasca de selecció i perfeccionament dels mestres. Així, durant el primer trimestre (de l'11 de setembre al 10, de desembre), se celebraren uns altres Cursets de Selecció. Les places a cobrir, a Girona, eren 67. Els aspirants 222. El primer exercici el superaren 158 opositors. El segon exercici fou superat per 115 mestres. El desembre tingué lloc el 3r. i darrer exercici. Entre els seleccionats trobem: 1r., Francesc Ferrer, 2n., Dídac Tarradell; etc.(94).

D'altra banda, per un concurs especial hi hagué el nomenament de Directors escolars. De Girona aconseguiren aquest càrrec Antoni Rodeja, mestre d'Olot, i Miquel Ferrer.

També durant el primer trimestre del curs va ser organitzat el Segon Curs de Perfeccionament de Mestres en actiu de l'Escola Normal de la Generalitat. De Girona hi assistiren Assumpció Fàbrega, Teresa Solà, Angelina Figueras, Dolors Pérez, Alfred Gisbert, Benet Brugué, Llorenç Borràs, i Eugeni Parache (95). Més endavant, el mes d'abril del 1934, s'anuncià el Tercer Curset de Perfeccionament (96).

En relació a la formació permanent del magisteri podem esmentar una llarga llista d'activitats. En subratllarem algunes de més significatives. I en primer lloc, la visita col.lectiva d'un grup de mestres a una sèrie d'escoles de Barcelona. Va ser organitzada per l'inspector Josep Villergas i comptava amb l'ajut econòmic dels Ajuntaments en què exercien

els mestres. Aquesta visita tingué lloc a finals de l'estiu del 1933, i concretament van ser visitades les escoles Milà i Fontanals, Pere Vila, l'Escola Normal de la Generalitat i l'escola Annexa, l'Institut-Escola, l'escola del Bosc del Guinardó, l'escola del Mar, i l'escola Baixeres. D'aquest viatge d'estudi en féu una crònica, per a El Magisteri Gironí, el mestre Emili Cantal (97). Més tard, la Inspecció de Girona publicà un fulletó, escrit per Josep Villergas, Viaje de estudios de Barcelona, recollint els resultats de la visita (98).

A la zona de Figueres, d'altra banda, a finals del curs 1932/33 s'havia creat un Centre de Col.laboració Pedagògica, presidit per Pere Masó (99). Amb motiu de les Fires de la capital de l'Alt Empordà, a les quals hi concorrien molts mestres, van ser organitzades dues interessants conferències pedagògiques. Tingueren lloc el dia 6 de maig. La primera anà a càrrec de Josep Mascort, sobre "La coeducació dels dos sexes", i el mestre-diputat defensà la coeducació. La segona fou donada per Hermini Almendros, sobre "La tècnica Freinet"; explicà àmpliament el mètode Freinet i l'ús de la impremta a l'escola. Ambdues xerrades foren un èxit, i Figueres esdevingué centre d'aplec dels mestres de tota la comarca (100).

A la ciutat de Girona, al seu torn, el 24 de setembre del 1933 havia tingut lloc una Conversa sobre els Consells Escolars, donada per Lluís Moreno Torres (101). Per al 28 d'octubre hi havia programada una conferència sobre "Funció Social de l'Escola" a càrrec de Miquel Santaló, aleshores Conseller Primer del Govern de la Generalitat; tanmateix, Miquel Santaló no pogué desplaçar-se i fou substituït per Josep Junquera (102).

Entretant a Olot continuava l'activitat del Consultori Pedagògic, amb la seva biblioteca annexa. En el marc d'aquest consultori s'organitzaren, també, algunes Converses Pedagògiques. Així, per exemple, la Conversa del primer diumenge de juny del 1934 fou encomenada al "jove i actiu mestre de Sant Joan les Fonts", Alfred Gisbert. Versà sobre "El llibre a l'Escola i el diari escolar". Fou un èxit d'assistència, i l'exposició meresqué molts d'elogis (103).

Podem constatar, doncs, com nous corrents pedagògics comencen a ser coneguts pel magisteri gironí, i més concretament Célestin Freinet. Amb tot, continuava la influència del mètode Montessori, tal i com es fa patent a les planes de l'Autonomista (104).

En lògica consonància amb els nous moments polítics, hi ha l'aparició de noves temàtiques educatives (com la coeducació). En aquesta línia cal assenyalar la preocupació per l'educació d'adults, o l'interès per l'estat sanitari de la població infantil (105). El mestre Vicenç Puig, a partir de l'absurd sistema que regia en els Instituts a l'hora dels exàmens, planteja la necessitat d'una reordenació general del sistema educatiu espanyol, i proposa l'ampliació de l'ensenyament bàsic unificat; en definitiva, segons ell, el batxillerat hauria de ser una extensió de l'ensenyament bàsic (106).

En vistes a la celebració de l'Assemblea bianual, la Federació de Mestres Nacionals de Catalunya proposà la discussió de temes com la provisió de les escoles, la selecció del magisteri, i el bilingüisme. Aquests temes havien de ser confrontats per tal d'arribar a uns acords que serien sotmesos a l'aprovació de l'Assemblea. A Girona, al llarg dels mesos de febrer i març, es recolliren algunes propostes. L'Assemblea se celebrà a Tremp, els dies 18-20 de juliol del 1934, i es discutiren sobretot qüestions de caràcter societari (107). En general, però, i a causa del clima de desencís, l'Assemblea passà força desapercibuda (108).

Com en anys anteriors, a l'estiu tingué lloc una trobada de mestres del Baix Empordà i el Gironès. Fou el dia 1r de juliol, a Sant Feliu de Guíxols. En el marc de l'aplec hi havia prevista una conferència de Josep Junquera sobre "Educación a base del cálculo". La diada acabava amb un àpat als banys de Sant Elm, amb el següent menú: entreteniments, paella, llagosta, pollastre, gelat, dolços, fruita, i copa, cafè i puro (109).

Val a dir que durant aquest any 1934 reapareix la revista Gerunda. En efecte, el març del 1934 torna a publicar-se, tot conservant la continuïtat en els anys (any XII), però no, en canvi, en la numeració. La col·lecció de la Biblioteca Pública de Girona només té aplegats d'aquesta època nou números (des del mes de març al juny). Sembla gairebé segur que Gerunda devia tornar a desaparèixer, i ara ja definitivament.

La revista era escrita en castellà. Només hi hem trobat una poesia en català, "A Maria Magdala", de Joan Gomis (110). En contrast amb l'etapa anterior, es publica amb una gran pobresa de medis, amb paper de baixa qualitat, i una impressió gens atractiva. Els editors eren conscients d'aquesta migradesa:

"Reaparece Gerunda, con gran humildad, como verá el lector, después de un período de tiempo de ostracismo" (111).

La mateixa migradesa, però, impregna tots els aspectes de la publicació. També els articles doctrinals i la informació es ressenten de pobresa. L'interès de la revista, per tant, és molt minso. No abunden gaire els articles d'opinió, que d'altra banda no són gens atractius. Obviament, els paràmetres ideològics són els de sempre, sense cap aportació nova. Subjacent hi alena una atmosfera de derrotisme, un pòsit trist de rutina ideològica, de manca d'il·lusió.

Com a activitats escolars extraordinàries volem subratllar les excursions que aquest curs es feren al Roselló. En efecte, 81 alumnes de l'Institut de Girona, acompanyats del professor Antoni Soler, visitaren Perpinyà el mes d'abril del 1934. Però, a més, també feren una excursió a Perpinyà els alumnes del Grup Escolar de Girona, acompanyats del mestre Francesc de P. Mundi (112).

Val la pena de remarcar, encara, l'organització d'unes colònies per als nens acollits a la Casa d'Assistència i Ensenyament, subvencionades per la Sra. Ferrer Companyó (113).

Per acabar, farem referència a algunes recensions bibliogràfiques publicades aquests mesos als periòdics gironins. El Magisteri Gironí recensionà les obres Dibuix Infantil, Dieta-ri educatiu, Escriptura anglesa, i Escriptura vertical, de Josep Figuerola Mustera, "company de terres gironies, actualment mestre barceloní"(114). De Carles Rahola són comentats Breviari de Ciutadania, Paraules a la Joventut, i Proses històriques. El primer fou elogiosament recensionat per Tomàs Vicens (115), i el segon per Joaquim Pla (116).

Diari de Girona no dóna pas gaire acollida a les recensions de llibres. Només esmentarem l'obra Refraccions d'una vida. De lliure existir, de l'autor gironí Planes-Mundet. I més directament referides a l'ensenyament, les obres Selecta de Lectures d'Artur Martorell i la reedició de Lectura per a infants de M. Assumpció Pascual, publicades sota els auspicis de l'Associació Protectora de la Llengua Catalana (117).

1.4.- La Normal: un curs somogut per les vagues (curs 1933-1934).

Durant aquest període (que abasta pràcticament el curs acadèmic 1933-34) l'activitat de l'Escola Normal de Girona no fou pas tan intensa com en cursos anteriors. Segurament que també el Centre participava del clima general de cert desencís després dels anys d'eufòria. D'altra banda, ben segur que el clima de malestar entre els alumnes a causa de les diferències de plans d'estudi, que es traduïen en diferències de possibilitats de treball i de sou, no era el més propici i adient per a la vida acadèmica.

Cal dir que el Claustre de Professors va experimentar poques variants. Només hem de dir que el mestre Francesc Canós, Regent de l'Escola Annexa, morí l'agost del 1933. D'altra

banda, per concurs de trasllat s'integrà al Claustre de Girona la professora Anna Canalias, que procedia de Ciutat de Mallorca, i que com recordarem ja havia estat anteriorment professora a Girona. Dissortadament, només pogué donar classes aquest curs. Perquè l'estiu del 1934 moria a Molins de Rei. L'Autonomista se'n féu ressó:

"(...) La mort d'Anna Canalias, dama intel·ligent i bondadosa, ha estat molt sentida pels seus companys i alumnes i per tots els qui van honorar-se amb el seu tracte exquisit."(118)

Amb la mort de Francesc Canós, a l'Escola Annexa restaven algunes places vacants. El Claustre de la Normal proposà que una de les Auxiliaries fos "de retrasados mentales. Al propio tiempo se acuerda solicitar de la Dirección General la creación de un grado de párvulos" (119). Aquestes vacants havien de cobrir-se per concurs-oposició. Van presentar instància per concursar Lluís Bastons, Sebastià Monjonell, Sixte Vilà, Ramon Herrero, Joan Capella i Segismon Tibau. Els exercicis del concurs-oposició s'iniciaren el dia 11 de juny del 1934. Formaven part del tribunal, en representació de la Normal, els professors Teresa Recas, J. Font i Fargas, i Carme Sagarra (120). Com a mestre de la secció de retardats mentals fou triat Segismon Tibau; i per l'altra vacant, Sebastià Monjonell i Farrerós(121). Uns mesos més tard també foren nomenats mestres de l'Annexa Sixte Vilà, i Ramon Herrero.

També tingué lloc un concurs per proveir la Regència de l'Annexa. El Claustre de la Normal proposà Miquel Vidal o Francisco Arije, "haciendo constar que el Claustro considera con mayores méritos el Sr. Vidal". Efectivament, Miquel Vidal i Ferrer fou nomenat per al càrrec (el dia 25 de maig del 1934 en prenia possessió) (122).

Retornant a la Normal hem de dir que continuava de Directora Teresa Recas. A principis de curs es completà la Junta de Direcció de l'Escola. En votació secreta sortí elegida Vice-Directora Mercè Clutaró, amb 6 vots (J. Gomis, 2; E. Jordà, 1 v.; i A. Cortina, 1 v.). Per a la Junta de Govern

calia triar tres professors; en primera votació el resultat fou: E. Jordà, 6 vots; J. Gomis, 2; i M. Xiberta, i C. Sagarra, 1 vot. Quedà ja elegit Mn. Jordà. Per als altres dos membres calgué una nova votació: J. Font, 9 vots; A. Canalias, 8 vots; i A. Cortina, 4 vots. La terna, doncs, es completà amb J. Font i A. Canalias.

A finals de gener i primers de febrer del 1934, amb tot, el Claustre ha de prestar novament atenció al tema de la Direcció del Centre, perquè la Direcció General de Primera Ensenyança havia acceptat la dimissió presentada per la Directora. El Claustre, "por aclamación" acorda proposar la mateixa professora dimitida com a Directora. Tanmateix, segons establia una Circular de la Direcció General, calia presentar una terna per a la Direcció i una altra per a Vice-Direcció. Es determina, doncs, fer constar en primer lloc, tant en la Direcció com en la Vice-Direcció, les professores que ocupaven el càrrec fins aquell moment, i a plena satisfacció del Claustre. Per a completar la terna de Direcció s'escollí a E. Jordà i J. Gomis (ambdós amb 9 vots); i la de Vice-Direcció, A. Canalias (9 vots) i J. Díaz-Faez (8 vots) (123):

Per a formar el tribunal d'ingrés-oposició van ser nomenats els professors J. Díaz-Faez, C. Sagarra, i J. Gomis. La Inspecció fou representada per J. Junquera; i el Consell P. d'Ensenyament designà Silvestre Santaló. Superaren les proves:

Josefina Llinàs Sala
 Maria Alonso Canals
 Caritat Roselló Montaner
 Maria Colomer Martí
 Josep Solé Puig
 Anna Mª Masià de Ros
 Maria Gispert Vila

Narcís Lecha Font
 Antonio de Barrio Ribas
 Mariano Oliver Albertí
 Josep Dalmau Sendra
 Joan Bartrina Mota
 Lluís G. Fabrellas Serra
 Josep Navarra Taberner

Els representants dels alumnes al Claustre del Centre eren Carles Martí, Antonio de Barrio, Pere Casellas, Josep Viader, i Josep Bordas.